Gece ve Müzik

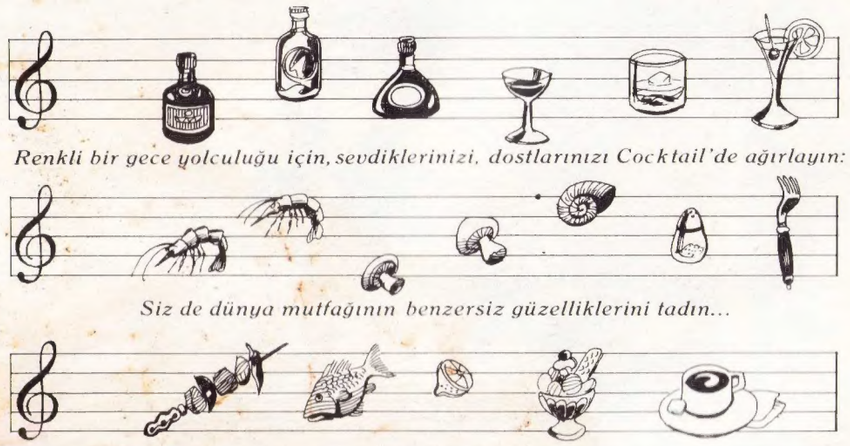

Renkli bir gece yolculuğu için, sevdiklerinizi, dostlarınızı Cocktail'de ağırlayın:

Siz de dünya mutfağının benzersiz güzelliklerini tadın...

...geceyi, müziği ve huzuru yaşayın.

Özdemir Erdoğan
Uğur Yücel
Ayşen Gruda
Buzuki Fikret
Grup Lokomotif

Cocktail
RESTAURANT & BAR
147 90 71 · 141 06 11

Osmanbey Site Sineması üstü

Prestij

15 KASIM 1987 YIL:5 SAYI:45 700 TL. (KDV dahil)

nokta

KONSEY KARARLARININ DOKUNULMAZLIĞI KALKIYOR

SOL AŞKI KEŞFEDİYOR

Militanlar kuşağı yaşadıklarını ve yaşayamadıklarını anlatıyor

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE

Konsey kanunlarının dokunulmazlığı kalkıyor 12
Batan gemi olayında yeni tanıklar 14
Spor-Toto değil, özel-toto! 19
Kişisel başvuru maratonu 22
Faruk Sükan yargı önünde 24

DÜNYA

Fransa'da skandallar 30
İngiltere prensinin öyküsü 32
Brezilyalı çocuk fahişeler 34

EKONOMİ

Bir bankanın kurtarılışı 40

KAPAK

Sol cinselliği keşfediyor 46

TOPLUM

Batuvan aşiretinin dağılışı 56
Tuvalet kültürü 62
Ozon deliği büyüyor 64

KÜLTÜR—SANAT

Sinemada yönetmen patlaması 66
Kitap / O acılı günler 71

İZLENİMLER

10 Kasım ve Atatürk 72

SPOR

Teknoloji sürücüyü geçti 76

DİĞER BÖLÜMLER

Nokta'dan 5
Ne Nerede 6
Panorama / Türkiye 26
Panorama / Dünya 36
Günlerin Getirdiği 44
Mektuplar 78
Bulmaca 79
Test 80
Kutu Kutu 82

Devrimciler aşkı keşfediyor

Yeni bir dünya yaratmak için çıkmışlardı yola. Omuz omuza, el ele... 60'lı yıllar gerçekten de böyle geçti. Kadınlar kadın, erkekler de erkekti. Sonra kadınların "bacı", erkeklerin de "abi" olduğu 70'li yıllar geldi. Aralarına görülmez bir duvar girmişti sanki. Yıllar sonra, devrimciler sol hareketin, kadın-erkek ilişkisine bakışını **Nokta**'da tartıştı.

(Sayfa 46)

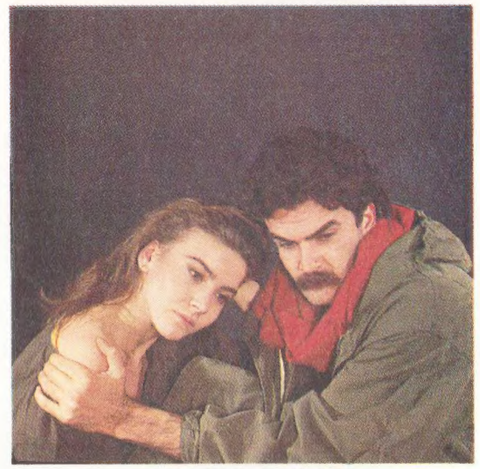

Kapak fotoğrafı: Muhlis HASA
Kapak mankenleri: Gülnur GÜLER—İsmet ÖZHAN

Konsey kararları dokunulmaz mıdır?

Bülent Akarcalı'dan sürpriz açıklama: Seçimden sonra ilk hedeflerden biri Anayasa'nın geçici 15. maddesinin kaldırılması. Bir başka deyişle, "biraz daha sivilleşme..."

(Sayfa 12)

Ölüm gemisi

Sönmez grubunun ardında 16 kayıp ve iki ölü bırakarak sulara gömülen Topkapı-S gemisini batmadan bir gün önce terk eden iki gemici, şirket yöneticilerini suçluyor: "Geminin batma tehlikesi ile yüz yüze olduğu biliniyordu..."

(Sayfa 14)

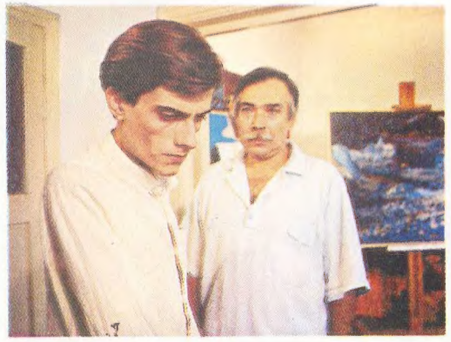

İzlenimler: 10 Kasım

"...Muhterem devlet büyükleri... Daha ne bekliyorsunuz? Önümüzdeki yıl, 1988. Atatürk'ün 50. ölüm yıldönümü. Neden 10 Kasım 1988 günü farklı bir gün olmasın?"

(Sayfa 72)

Çeken çekene

Yeşilçam yeni bir "patlama" yaşıyor. Bir yıl içinde tam 30 yönetmen ilk filmini çekti. Birçok yazar ilk senaryo denemelerini yapıyor. "Öldü ölüyor" derken nasıl oldu da sinemamız böyle birdenbire canlandı.

(Sayfa 66)

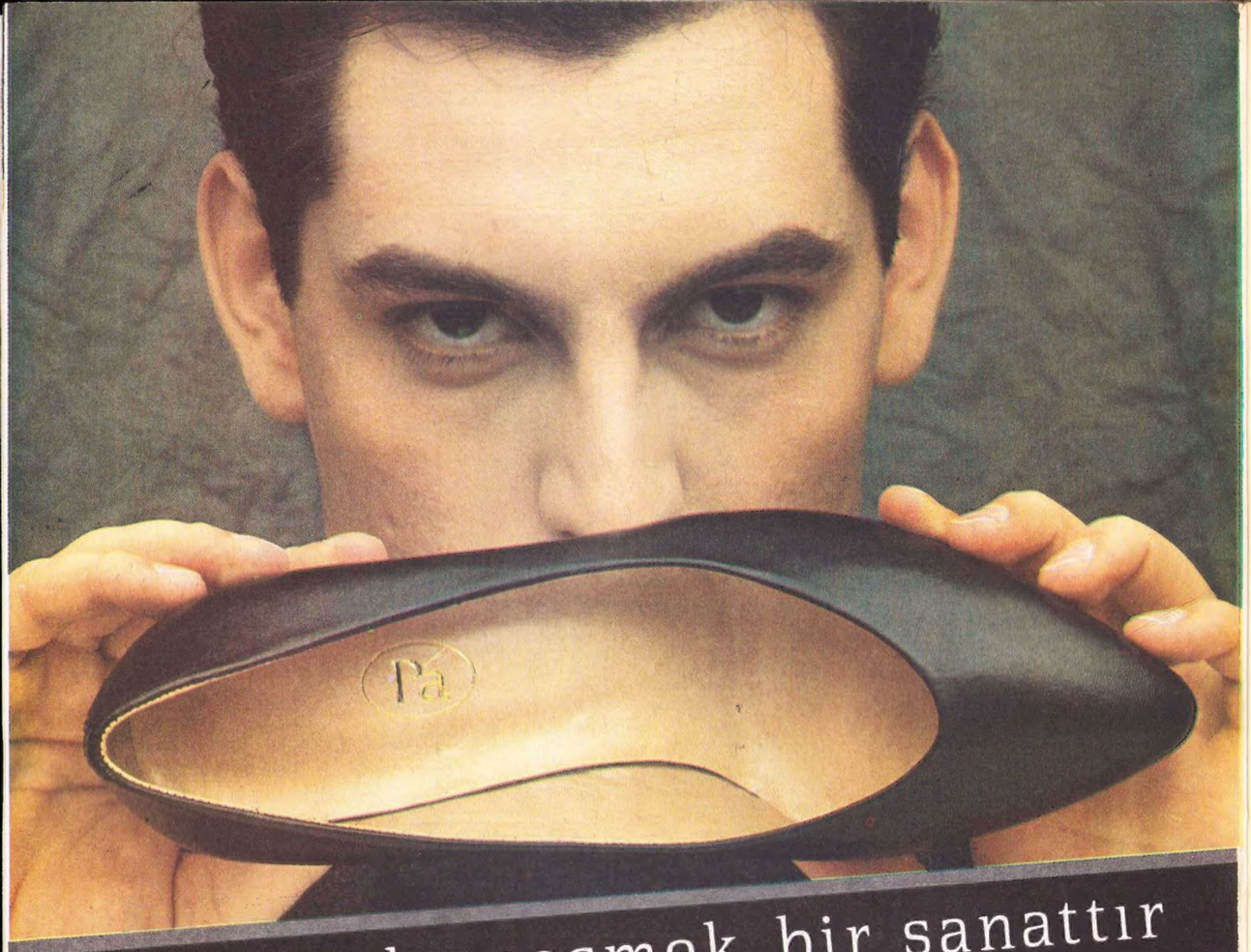

Ayakkabı seçmek bir sanattır

Şimdi, ayakkabı seçmenin
bir sanat olduğuna inananlar
Pá seçkinliğini yaşıyor.

Pá "iyi" ayakkabı giymenin
zevkini, keyfini yaşamak
isteyenler için.

Ünlü İtalyan üslupçu
Sirio Calistri'nin creasyonları
Pá İstanbul-Osmanbey'de
Pá Ankara-Kavaklıdere'de

Pá ayakkabıda sanat

OSMANBEY / KAVAKLIDERE
İSTANBUL / ANKARA*

T.A.Y.M.

Pa', Form Kundura Sanayii ve Ticaret A.Ş.
Çerkezköy tesislerinde üretilmektedir.

*TUNALIHILMİ CADDESİ, BUĞDAY SOKAK NO:5

NOKTA'DAN

Cuma gecesi geç saatlerde, bu yazıyı yazmak için oflaya puflaya daktilonun başına oturduğum zaman Adliye muhabirimiz Mehmet Yalçın, artık kanıksadığımız şık giysileri içinde odanın kapısında belirdi. Bir eliyle kravatının iğnesini düzeltirken sordu:

"Abi, bu hafta ne yazacaksınız?.."

"Mahmut'u yazacağım..."

"Demek bu sütunlara girmek için İran'da polisin eline düşüp, hapishanelerde kaybolmak gerekiyor galiba. Beni de bir yere göndersenize..."

"Yok" dedim, "Sen burada bize lazımsın..."

Bir an bakıştık Mehmet ile... İkimiz de aynı anda, son günlerde yaşadığımız gerçekten dramatik bir olayla ilgili böyle bir esprinin gerekli olup olmadığını düşündük herhalde... En azından ben böyle düşündüm... Doğruydu aslında. Bizi rahatlatacak bir şeyler, hiç olmazsa bazı sözcükler gerekliydi... İkimiz de dürüst, sağlam bir gazeteci arkadaşımız için günlerdir "fena halde" endişeleniyorduk.... Hayır, hayır... İkimiz derken haksızlık ediyorum... **Nokta**'da çalışan tüm arkadaşlarımız için Mahmut'un durumu gerçek bir endişe kaynağı haline gelmişti...

.....

"**Nokta** muhabiri İran'da gözaltında - İran'a röportaj yapmak için giden **Nokta** dergisinin muhabiri Mahmut Övür, anlaşılamayan bir nedenle İran polisince gözaltına alındı..." Hafta içinde günlük gazetelerimizin hemen hepsinde iriliufaklı bir şekilde yer alan bu haberin **Nokta** ailesi için çok ayrı bir anlamı, önemi ve acısı vardı. Henüz beş yıllık bir geçmişi olan **Nokta**'da, dört yılını bizlerle paylaşmıştı Mahmut...

Geçen ay, "İran'a gidip Barzani ve Talabani ile röportaj yapmak istiyorum" dediği zaman, bunun ne denli çetin bir iş olduğunu hepimiz anlamıştık. Savaşan bir ülkede ve iki ayrı Kürt örgütünün karargâhlarının yer aldığı bir bölgede, bu ünlü liderlerle buluşacaktı. Bu ülke İran, bu bölge Urmiye idi... Ve Mahmut pasaportunu aldığı gün yola çıktı...

.....

9 Eylül günü Mahmut Övür İran'daydı. Umduğumuzdan kısa bir süre içinde röportajlarını yaptı, haberlerini topladı, fotoğraf makinesindeki filmlerin karelerine tüm görüntüleri hapsetti. Sıra bu "sıcak" ülkeden çıkmaya gelmişti... İşte bu anda Mahmut'un öyküsü, giderek artan bir hızla makinesine hapsettiği film kareleriyle özdeşleşmeye başlamıştı. Önce Mahmut'un pasaportu, ardından yaptığı söyleşilerinin teyp bantları ve çektiği filmler, tuttuğu notlar alındı elinden... Ve Mahmut, bu anda en akıllıca işi yapıp Urmiye'deki Türk Konsolosluğu'na sığındı... Ardından diplomatik temaslar başladı... Türk Dışişleri yetkilileri, Tahran Büyükelçiliği ve Urmiye Türk Konsolosluğu, İran makamlarına defalarca başvurdular. (Burada özellikle Tahran Büyükelçisi Volkan Vural'a Mahmut ve **Nokta** ailesi adına teşekkür etmek istiyoruz...)

Beklenen yanıt, Mahmut'un Türk Konsolosluğu'na sığınmasından 19 gün sonra geldi... Urmiye Jandarma Karakolu, "Türk gazetecisi gelsin, pasaportunu alsın" diyordu... Mahmut, konsolosluğun iki yetkilisiyle karakola gitti...

Ve orada kaldı...

Aradan tam bir hafta geçti... Mahmut'tan ne bir ses, ne bir soluk... İran yetkilileri Türk Dışişleri'nden ve **Nokta** ailesinden "sabır, iyi niyet ve güven" istiyordu. Ve "Bunun için pazartesi gününe kadar bize süre tanıyın" dediler...

Biz de **Nokta** ailesi olarak Mahmut'un eşi Jülide'ye ve üç yaşındaki oğlu Fırat'a söz verdik...

Pazartesi günü Mahmut'u alamazsak dünyayı ayağa kaldırırız diye...

Kaldırırız da... Sabrın sonu her zaman selamet olmaz...

Arda Uskan

nokta

SAHİBİ
Gelişim Yayınları A.Ş. ve Süreli Yayınlar A.Ş.
Yönetim Kurulu Başkanı
Ercan Arıklı

YAYIN KURULU BAŞKANI Dr. Adil Özkol
YAYIN KURULU Duygu Asena, Korhan Atay, Aycan Giritlioğlu, Gülay Göktürk, Deniz İnsel, Dr. Salih Memecan, Mustafa Özyürek, Emin Tanrıyar, Hıncal Uluç, Arda Uskan, Hilmi Yavuz Erdal Yavuz
GENEL YAYIN YÖNETMENİ Arda Uskan
GENEL YAYIN YÖNETMEN YARDIMCISI Gülay Göktürk
ANKARA TEMSİLCİSİ Aycan Giritlioğlu
GÖRSEL YÖNETMEN Salih Memecan
SORUMLU HABER MÜDÜRÜ Emin Tanrıyar
İSTİHBARAT ŞEFLERİ Korhan Atay (İstanbul), Erdal Kılıçoğlu (Ankara)
DIŞ HABERLER Aydın Demirer, Viki İzrail
EKONOMİ Şaziye Karlıklı, Gülçin Tahiroğlu
TOPLUM Levent Tayla
KÜLTÜR Haşmet Babaoğlu
SANAT Sungu Çapan
HABER ARAŞTIRMA BÖLÜMÜ Hümeyra Özalp, Eren Külahlı
YAYIN DANIŞMANI Engin Ardıç
REDAKSİYON Alper Görmüş
TEKNİK SEKRETER Tahsin Armağan
BÜROLAR İstanbul: Hakan Akçaoğlu, Ayşe Baştürk, Ali Boratav, Leyla Olça, Mahmut Övür, Serhat Öztürk, Mehmet Yalçın
Ankara: Gül Büyükbeşe, Can Karakaş, Ayşe Sazak, Nuray Şirin, Ruşen Çakır
İzmir: Ahmet Kökçü
Yurt dışı: ALMANYA: Yağmur Atsız, İSVEÇ: Abdullah Görgün, YUNANİSTAN: Mihail Vasiliadis, KIBRIS: Serdar Saydam
RESİM ARAŞTIRMA Nejat Ceyhan, Elif Erim
FOTOĞRAFLAR Adem Altan, Deniz Doğan, Erzade Ertem, Batuhan Kıran, Ümit Kırdil, Süleyman Tel, Mehmet Tel
TEKNİK ŞEFLER Ahmet Aksel(Düzelti), Yurdakul Işıtman (Renk Ayrımı), Serpil Köse (Dizgi), Fazı! Mecit (Pikaj-Montaj), Yalçın Salur (Kamera), Savas Kayar (Fotoğraf Laboratuvarı)
KATKIDA BULUNANLAR Pertev Atasoy, Hakkı Deveci, Reha Erdoğan, Şahin Erkoçak, Ayça Gülsoy, Mahmut Kurtoğlu, Hızır Tüzel, Emre Ulaş, Kâmil Yavuz, UBA
Adres Gelişim Yayınları, Levent - istanbul Tel: 169 66 80 (20 Hat) TELEX: 26510
REKLAM İÇİN TELEFON 169 66 80
ANKARA BÜROSU Atatürk Bulvarı, 85/12, Kızılay - Ankara Tel: 133 07 40 (3 Hat) TELEX: 42008
İZMİR BÜROSU Şehit Nevres Bulvarı Sedir Ap. No. 5/5 Alsancak-İzmir Tel: 21 27 58—22 37 80
SATIŞ BÜROLARI İstanbul Klod Farer Cad. Oğuz İşhanı No: 25 Cağaloğlu
Ankara Konur Sok. 7/4 Kızılay
BASILDIĞI YER GE-PA Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
DAĞITIM Hürriyet Holding A.Ş

GELİŞİM

BAŞKAN YARDIMCISI / Finansman Ümit Umar, **BAŞKAN YARDIMCISI / İdare-Reklam** Deniz İnsel, **HALKLA İLİŞKİLER VE ARAŞTIRMA MÜDÜRÜ** Fatoş Erbil, **SATIŞ MÜDÜRÜ** Yıldırım Ünverdi, **TEKNİK MÜDÜR** Güman Birincioğlu, **DIŞ İLİŞKİLER MÜDÜRÜ** Ayşe Karabece

KİTAP

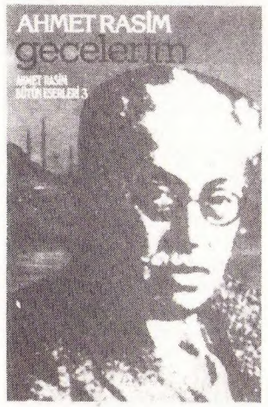

GECELERİM, Ahmet Rasim, yayına hazırlayan M. Sabri Koz, Arba Yayınları, İstanbul Kasım 1987, 83 sayfa.

Arba Yayınları daha önce yayınladığı **Dünkü İstanbul'da Hovardalık -Fuhş-i Atik** ve **Hamamcı Ülfet**'ten sonra Ahmet Rasim'in bütün eserleri dizisinin üçüncü kitabı olan **Gecelerim**'i de gün ışığına çıkardı. Tanzimat sonrası edebiyatımızın ve basın dünyamızın en renkli ve özgün yazarını hiç bilmeyen yeni kuşaklara tanıtan Ahmet Rasim dizisi, dördüncü kitap **Falaka**'yla sürecek. Bütün hayatınca hep İstanbul'u yaşamış, keskin gözlemciliğiyle İstanbul'u yazmış olan Ahmet Rasim, son baskısı 1898'de yapılmış **Gecelerim**'de "gün batımı" ve "gece" ile ilgili duygusal yanı ağır basan anı ve gözlemlerini bir araya getirmiş. Çocukluk, gençlik ve olgunluk yıllarına ilişkin anıların geceyle bağlantılar kurularak verildiği, gözlemlerinse gece ortamı içinde sergilendiği bu kitap, günümüz okuruna tam metin olarak ilk kez sunuluyor. **Gecelerim**'de ayrıca Ahmet Rasim'in son derece verimli, yazı üretkenliğini belgeleyen kapsamlı bir bibliyografya da eklenmiş. **Gecelerim,** yazarının deyişiyle bir "fikir ürünü olmayıp Ahmet Rasim'in yaşadığı gecelerin en masum parçalarını içine toplayan" bir anılar dökümü.

İstanbul tutkunları için

İSTANBUL. GEÇMİŞE BİR BAKIŞ. Fotoğraf albümü, hazırlayan Ekmeleddin İhsanoğlu, İslam Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi yayını, İstanbul, 1987, 104 sayfa.

Eski İstanbul tutkunları!... Nostaljikler!... Pamuk eller cebe! Bu olağanüstü albümden edinmemeniz söz konusu değil... Abdullah biraderlerin, Phébus'ün, Karakaşyan'ın, Berggren'in geçen yüzyılın sonuyla bu yüzyılın başında saptamış oldukları şu sepyalarda öyle güzellikler saklı ki... Eminönü Meydanı'nın, Tophane'nin, Tarabya'nın, Karaköy'ün, Büyükdere'nin, Yüksekkaldırım'ın inanılmaz derecede net, pırıl pırıl ve buram buram özlem kokan olağanüstü eski görüntüleri bu albümde derlenmiş. Yayıncılar için müthiş bir kaynak, tarih ve İstanbul tutkunları için vazgeçilmez bir başucu albümü, fotoğraf meraklıları için olmazsa olmaz bir elaltı kitabı, ileride kolay kolay bulamayacağınız, yıllar geçince çok çok değerlenecek "nadide bir parça" bu... Kaçırmayın, tükenmeden bir tane edinin, çünkü kısa zamanda mevcudu kalmayacağa benzer.

Abdullah Kardeşler'in kamerasından 1900'lerin Karaköy Köprüsü

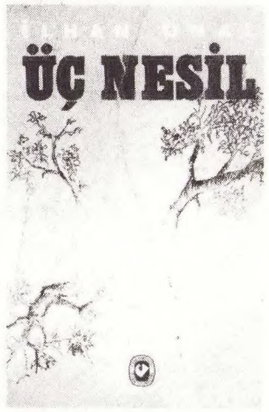

ÜÇ NESİL, İlhan Önal'ın romanı, Cem Yayınevi İstanbul 1987, 498 sayfa.

Kadın yazarlarımızın en yenilerinden İlhan Önal'ın 1986 Akademi Kitabevi Roman Mansiyon Ödülü'ne layık görülen **Üç Nesil Bir Devir**'i taşıdığı nitelikler açısından genelde sosyolojik bir roman. Yüz yıl öncesinin öykülerini ve kahramanlarını yeni kuşaklara aktarma çabasına girişen genç yazarın bu romanı, tarihimizde 93 Harbi diye bilinen Osmanlı-Rus Savaşı (1877) ile 1909 arasındaki bir zaman dilimi içinde yer alan olaylarla, Romanya'nın Tulçe ilçesinden başlayıp Anadolu'nun Merzifon'una kadar uzanıyor. Tulçe'den gelip Merzifon'a yerleşen ve Tatarların aslında Anadolu'dan Rumeli'ne göç ettiklerini öğrenen roman kahramanı, Tatar kökenli Üseyin "geçmişini kurtarmayı" kendine amaç ediniyor. Üseyin'in bu amacı ve çabası, onun ölümünden sonra kızı Urkiye ve daha sonra da torunu Hediye tarafından sürdürülüyor. Romanında gelenek ve göreneklere geniş yer veren, tarihsel gerçekleri değiştirmeyen genç yazarın **Üç Nesil Bir Devir**'i, sürükleyici bir serüven romanı gibi kolay kolay elden bırakılamıyor. Dahası, umut veren bu genç yazarın kaleminden Anadolu halkının pek çok öyküsü, türküsü, söylencesi, inanışları ve yaşama koşulları araştırıcı bir yaklaşımla ele alınıyor bu romanda. **Üç Nesil Bir Devir** ilginç ve özgün bir ilk eser niteliğinde bir roman.

En çok satan kitaplar

1. **Ziverbey Köşkü,** İlhan Selçuk, Çağdaş Yayınları (5)
2. **Kadının Adı Yok,** Duygu Asena, Afa Yayınları (1)
3. **Sıfır Noktasındaki Kadın,** Neval El Seddavi, Metis ve Alan Y. (3)
4. **Kendine Ait Bir Oda,** Virginia Woolf, Afa Yayınları (6)
5. **Dublinliler,** James Joyce, İletişim Yayınları (7)
6. **Koku,** Patrick Süskind, Can Yayınları (4)
7. **Sırça Fanus,** Sylvia Plath, Can Yayınları (2)
8. **Mavi Gözler Siyah Saçlar,** Marguerite Duras, Can Yayınları (15)
9. **Önce İnsanım Sonra Gazeteci,** Emin Çölaşan, Tekin Yayınları (12)
10. **Hoşçakal Umut,** Ayla Kutlu, Bilgi Yayınevi (9)
11. **Müebbet Türküsü,** Nevzat Çelik, Alan Yayıncılık (10)
12. **Oblomovluk Nedir,** N. A. Dobrolyubov, Yön Yayınları (11)
13. **Kamo, Lenin'in Fedaisi,** Jacques Baynac, Bibliotek Yayınları (13)
14. **Kafadan Doğumlar,** Günter Grass, Afa Yayınları (8)
15. **Biz Devrimi Çok sevmiştik,** Cohn-Bendit, Afa Yayınları (-)

Bu listenin oluşturulmasında bilgilerine başvurduğumuz kitabevleri: İstanbul'da **Akademi, Acar, Deniz, Gençlik** ve **Nezih,** Ankara'da **Bilgi, Dost, İlhan-İlhan, Dönüşüm** ve **İmge,** İzmir'de **Dost, İleri** ve **Yavuz,** Antalya'da **Akdeniz.** (Parantez içindeki sayılar, kitabın bir hafta öncesinin sıralamasındaki yerini belirtmektedir.)

Yazar Tomris Uyar ve oğlu Turgut, Ihlamur Kasrı'nın bahçesinde. İkisi de kış güneşini çok seviyor.

COLLECTION MUDO 1981

Yünlü kumaştan bleyzer ceket, Önü ve yakası işli pamuk poplin bluz, Yün örgü jakarlı triko, Hakiki deri kemer, Gabardin etek, Yün külotlu çorap, Hakiki deri kösele taban ayakkabı. *Mudo Collection.*

Kadife yakalı ekose yünlü kumaştan kaban, Pamuk gabardin gömlek, Yün örgü jakarlı triko, Gabardin pantalon, Yün çorap, Hakiki deri lastik taban ayakkabı. *Mudo Collection.*

TİYATRO

KEŞANLI ALİ DESTANI. Tanınmış oyun yazarı Haldun Taner'in anısını yaşatmak amacıyla Şehir Tiyatroları'nın repertuarına aldığı **Keşanlı Ali Destanı** Harbiye Muhsin Ertuğrul Tiyatrosu'nda sahneleniyor. Haldun Taner'in sonradan gerçekleşen ve efsane haline dönüşen bir yalanın öyküsünü aktaran ünlü oyununu bu kez Ferhan Şensoy sahneye koyuyor. Kendi halinde biriyken, hayatın ve gerçeklerin rastlantısal biçimde azılı ve namlı bir kabadayı haline soktuğu Ali'nin öyküsü, ilk kez 1964'te Gülriz Sururi-Engin Cezzar tiyatrosu tarafından sahnelenmiş ve o yılların tiyatro olayı olmuştu. Yönetmenliğini Ferhan Şensoy'un üstlendiği **Keşanlı Ali Destanı**nın dekorları Mengü Ertel'in, kostümleriyse Aydoğmuş'un. Önemli rollerinde Erhan Yazıcıoğlu, Zeliha Berksoy, Suna Pekuysal, İsmet Ay, Ani İpekkaya ve Savaş Dinçel'in oynadığı **Keşanlı Ali Destanı,** yeni tiyatro mevsiminin ilginç oyunlarından biri olmaya aday.

Ferhan Şensoy'un rejisiyle sahnelenen "Keşanlı"da, Ali'yi Erhan Yazıcıoğlu canlandırıyor

BARBİANA'DA BİR OKUL. Öğretmenin de öğrencilerin de kum torbalarının arkasına saklanmış olarak ders yaptıkları bir okul. Burası okuldan çok bir savaş alanını andırıyor. Öğretmen siperinden çocukları tahtaya kaldırıyor, çocuklarsa kum torbalarının ardına iyice saklanıyorlar... Bütün dünyada pedagoji olayı olarak ilgi gören, yalnızca not vermenin, not almanın ve ezberciliğin geçerli olduğu bir eğitim sisteminin eleştirisi olan **Barbiana'da Bir Okul** adlı oyundan bir sahne bu. Gencinden yaşlısına, bütün seyircilerin kendi yaşamlarından bir şeyler bulabileceği, güldüren, hüzünlendiren ve düşündüren bu oyunu AÇOK gerçekleştirmiş. AÇOK'u yeterince tanımayanlar için her cuma saat 21.30'da Moda Sineması'nda sahnelenen **Barbiana' da Bir Okul** iyi bir fırsat oluşturuyor.

SERGİ

ORHAN TAYLAN. "Toplumsal gerçekçi" anlayışa bazı yenilikler ve duyarlıklar getiren, sağlam deseniyle dikkati çeken usta ressamlarımızdan Orhan Taylan son çalışmalarından derlediği resimlerinden oluşan son sergisini 13 Kasım'-

Orhan Taylan

dan 7 Aralık'a kadar Galeri Lebriz'de açıyor. Bu sergi, Orhan Taylan'ın özgürlüğüne kavuştuktan sonra izleyici karşısına çıkan "Hasret Resimleri"nden bu yana ilk kişisel sergisi oluyor.

RASİN. Uluslararası üne sahip ressamlarımızdan Rasin, her yıl Türkiye'de sergi açmak geleneğine uygun olarak 1980-87 arasında yapmış olduğu son çalışmalarını 7 Kasım-2 Aralık arasında Opera Sanat Galerisi'nde sergiliyor. Geçen yılın "Dünya Barış Yılı" olması nedeniyle Papa II. Jean Paul'ün dünya barışının dua günü olarak saptadığı günü simgelemek için hazırlanan afişe avucunda bir güvercinle duran aziz Fransuva'yı gösteren "Yüce Aşk" adlı tablosu seçilen Rasin, daha çok her zaman gözlerin ön plana çıktığı portreleriyle tanınıyor.

SİNEMA

Moskova'da Cinayet

GORKİ PARK (Gorky Park).Bu haftanın yeni filmi, heyecanlı bir korku filmi gibi başlayıp gerilimli bir casusluk serüvenine dönüşen **Gorki Park.** Martin Cruz-Smith'in,demir perdenin gerisinde olup bitenleri konu edinen bestseller romanından Michael Apted'in sinemaya uyarladığı filmde, **Başka Tanrının Çocukları** ve **Örümcek Kadının Öpücüğü**'yle özellikle bayan izleyicilerin gönlünde taht kuran yetenekli aktör William Hurt, her şeyi araştıran, soğukkanlı Moskovalı bir polis şefi. Moskova yerine Helsinki'de çekilmiş bu Amerikan yapımı "thriller"de, bir süre önce ölen Lee Marvin de var. Ayrıca Brian Dennehy, Ian Bannen ve Alexander Knox gibi deneyimli oyuncuların yanı sıra, Polonya asıllı güzel Joanna Pacula da göz dolduruyor. **Müfreze-** Platoon, **Nil'in İncisi-** Jewel of the Nile ve **Kamyoncu** F.I.S.T. ise İstanbul'da halen gösterimi süren diğer filmler.

"Gorki Park" William Hurt'ün ilk filmlerinden

HAYALLERİM AŞKIM VE SEN. Son yılların belki de en başarılı Atıf Yılmaz filmi diyebileceğimiz **Hayallerim Aşkım Ve Sen** bu hafta başlıyor. Türkan Şoray, Oğuz Tunç, Müşfik Kenter, Engin İnal ve Fatoş Sezer'in rol aldığı film, geçtiğimiz Antalya Film Festivali'nde bronz portakal alırken Türkan Şoray en iyi kadın oyuncu, Çetin Tunca da en iyi görüntü yönetmeni seçilmişti.

8 KASIM

Pazar

TV1

10.01 Voltron
10.30 Pazar Sineması "Tammy"
12.10 Pazar Konseri
13.03 Dönüşü Olmayan Yol-4
13.45 Haberler
14.00 Müzik
14.15 Spor Magazin
16.30 TV'de Sinema "Hırsız"
18.20 Haberler
18.30 Stüdyo Pazar
20.00 Haberler
21.00 Bizi Güldürenler "Recep'in Kahvesi"
22.02 Askerler -5
22.55 Spor
23.50 Haber Dosyası

TV2

14.00 Haberler
14.10 İşte Pazar
17.00 "Bitmeyen Görev"-5
17.46 "Hayvanlar Âlemi"-5
18.30 TV'de Sinema "Mektup"
20.00 Saz Eserleri
20.11 Bizim Ev
21.00 Spor
21.30 Haberler
22.10 Orhan Boran'la Pazar Geceleri
23.45 Haberler

9 Pazartesi

TV1

07.00 Günaydın Türkiye
09.00 Kapanış
15.00 Açılış
15.01 Öğleden Sonra
17.00 Haberler
17.15 Sağlık Konuları
17.30 He-Man
18.00 Çalışanlar İçin
18.40 Türk Halk Müziği "Seyit Ali"
19.00 Palmer Kasabası-6
20.00 Haberler
21.00 Kaynanalar-1
22.03 Ayın Konusu
23.00 Buddenbrook Ailesi - 5
23.50 Haber Dosyası

TV2

19.00 Haberler
19.10 Merhaba Çocuklar
19.35 Bizim Sazımız Bizim Sözümüz
20.00 Klasik Müzik
20.15 Pazartesi Oyunları
21.00 Ayrı Dünyalar-1
21.30 Haberler
22.12 Kayıp İmparatorluklar -5
23.02 Gündem
23.47 Haberler

10 Salı

TV1

15.01 Öğleden Sonra
17.00 Haberler
17.15 O'nu Görmek Demek
17.45 Gençlik Korosu
18.15 Hanımlar Sizin İçin
19.45 Şiirlerle Atatürk
20.00 Haberler
21.00 Ata'yı Anmak
21.40 Atatürk ve Sanat
22.10 Atatürk'ün Sevdiği Şarkılar
22.45 Atatürk Evleri
23.15 Haber Dosyası

TV2

19.00 Haberler
19.10 Merhaba Çocuklar
19.35 Dünden Bugüne Musikimiz
20.00 Medeniyet
20.40 Perihan Abla
21.30 Haberler
22.12 Dünya Sinemalarından "Aile Toplantısı"
23.52 Haberler

11 Çarşamba

TV1

07.01 Günaydın Türkiye
09.00 Kapanış
15.00 Açılış
15.01 Öğleden Sonra
17.00 Haberler
17.15 Ne Nedir, Nasıldır
17.30 Yugoslavya-İngiltere Futbol Karşılaşması-Naklen
19.15 Altın Kızlar
20.00 Haberler
21.00 Tele Şov

22.00 Kuzey İrlanda-Türkiye Futbol Karşılaşması
23.55 Haber Dosyası

TV2

19.00 Haberler
19.10 Merhaba Çocuklar
19.35 Atatürk'ün Sevdiği Türküler
20.00 Gençlik Korosu Marşları
20.15 Atatürk "Film"
21.00 Sohbet "10 Kasım"
21.30 Haberler
22.12 Klasik Konser
23.32 Haberler

12 Perşembe

TV1

07.01 Günaydın Türkiye
09.00 Kapanış
15.00 Açılış
15.01 Öğleden Sonra
17.00 Haberler
17.15 Unutulan Hikâye -2
17.40 Walt Disney'in Harika Dünyası
18.25 Tele-Tombala
19.10 İnanç Dünyası
20.00 Haberler
21.00 Gönül Dostları -5
21.55 Otuzların Dünyası
22.35 Türk Sinema Tarihi "Ah Güzel İstanbul"
00.05 Haber Dosyası

TV2

19.00 Haberler
19.10 Merhaba Çocuklar "Bir Varmış Bir Yokmuş"
19.35 Gençlerle Birlikte
20.10 Ekonomi'de Ne Nedir?
20.40 "Tutkular Tükendikçe"-Son
21.30 Haberler
22.12 Hafta Arası
23.47 Haberler

13 cuma

TV1

07.01 Günaydın Türkiye
09.00 Kapanış
15.00 Açılış
15.01 Öğleden Sonra
17.00 Haberler
17.15 Gençlik ve Bilim
17.30 Polyanna
18.00 Yaşadıkça
20.00 Haberler
21.00 Tepedekiler - 6
22.00 Haber Program
23.00 Mavi Ay -6
23.50 Haber Dosyası

TV2

19.00 Haberler
19.10 Merhaba Çocuklar
19.30 Belgesel "Kuzguncuk"
20.00 Küçük Konser
20.15 Sihirbaz Blacke
21.00 İslam ve Toplum
21.30 Haberler
22.12 TV'de Sinema "Joe Egg'in Ölümünden Bir gün"
23.52 Haberler

14 cumartesi

TV1

10.01 Cumartesiden Cumartesiye
13.00 Cumartesi Onüç
14.00 Haberler
14.05 Cumartesi Onüç
14.30 İngilizce Öğrenelim
15.07 Müzik
15.15 Başka Bir Dünya-1
16.00 Yaşama Savaşı -6
16.45 Silahlı Kuvvetler Saati
17.00 Haberler
17.05 TV'de Sinema "Yağmuru Kim Durduracak"
19.05 Vadim O Kadar Yeşildi ki-1
20.00 Haberler
21.00 Kuruntu Ailesi
21.55 Türk Sanat Müziği Konseri "Suna Konakçı"
22.50 TV'de Türk Sineması "Sensiz Olamam"

00.10 Montreux Rock Festivali
00.56 Haber Dosyası

TV2

19.00 Haberler
19.10 Merhaba Çocuklar
19.35 Spor
20.00 Gençlerden Gençliğe
20.20 Ayla Büyükataman Konseri
20.45 Haftanın Dizisi "Ann Debbie"
21.30 Haberler
22.12 "Moliere"
22.22 Tiyatro
23.57 Haberler

TELEVİZYON

Şarkıcı Sandra Dee zaman zaman filmlerde de oynamıştı

TV1 TAMMY (Tammy Tell Me True). Hanım hanımcık, akıllı uslu, taşralı genç Amerikan kızı Tammy'nin üniversite yaşamını ve başından geçen olayları işin içine kaçınılmaz bir aşk hikâyesi karıştırarak konu edinen bu film, 60'lı yılların gözde "Tammy" serisi filmlerinin ikincisi. Birkaç hafta önce serinin ilk filminde izlediğimiz Debbie Reynolds'ın yerini bu kez Sandra Dee almış, karşısında John Gavin oynuyor. Harry Keller'in yönettiği "Bana gerçeği söyle Tammy", orta sınıf Amerikan aile yaşamının övgüsünün yapıldığı, hafif ve duygusal bir yapım. **İlk Tammy filmini sevdiyseniz bundan da hoşlanmamanız için bir neden yok.** 1961 ABD yapımı, 97 dakika.

8 Kasım Pazar

TV1 HIRSIZ (Rough Cut). İngiliz yazar Derek Lambert'in bir polisiye romanından sinemaya uyarlanan **Hırsız,** özellikle şiddet sahnelerinin öne çıkarıldığı sürükleyici serüven filmleriyle ünlenmiş, Amerikan sinemasının ilginç ve emektar yönetmenlerinden Donald Siegel'in imzasını taşıyor. Hollywood'un en

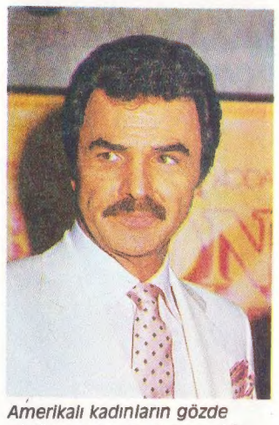

Amerikalı kadınların gözde aktörlerinden Burt Reynolds

"erkek" jönlerinden Burt Reynolds, güzel İngiliz yıldızı Lesley Anne Down ile perdedeki son rollerinden birinde izleyeceğimiz, deneyimli ve usta aktör David Niven'i bir araya getiren Siegel, çağdaş ve keskin bir güldürü olmaya çabalayan ama pek bunun üstesinden gelemeyen bir film ortaya koymuş. Emekli bir Scotland Yard müfettişiyle elmas hırsızı arasındaki ilişkiyi girgir bir biçimde hikâye eden **Hırsız**, rahatlıkla izleniyor izlenmesine ama kesinlikle formda bir Donald Siegel filmi değil. **Yine de vakit geçirmek için "çekilebilir".** 1980 ABD yapımı, 112 dakika.

8 Kasım Pazar

TV2 MEKTUP (The Letter). Ünlü yazar Somerset Maugham'ın bir eserinden William Wyler'ın çektiği 1940 yapımı sinema klasiğinin yeniden çevrimi olan **Mektup**'ta, Lee Remick, Ronald Pickup, Jack Thompson ve Ian McShane başrolleri paylaşıyorlar. John Erman'ın yönetmenliğini üstlendiği **Mektup,** Wyler klasiğinin yanında oldukça basit ve yavan kaçan bir TV filmi. Kendini savunmak için aşığını tabancayla vurarak öldürmek zorunda kalan Leslie'nin öyküsünü aktaran filmde, yıllar önce Leslie rolünde başarı kazanmış Bette Davis'in izini süren Lee Remick filmi götürmeye çalışıyor. Oyuncularının çabasıyla, bir yere kadar izlenebilen bu TV filmi, sinemaseverlere pek öğütlenebilecek türden, **önemli bir film değil kısacası.** 1982 ABD yapımı, 100 dakika.

8 Kasım Pazar

Lee Remick TV filmi "Mektup"ta başrolde

Kaçırılmayacak bir Visconti filmi

TV2 AİLE TOPLANTISI (Gruppo di Famiglia in un Interno). Sinemanın "kızıl aristokratı", büyük İtalyan yönetmeni Luchino Visconti'nin ölümünden ve son filmi "L'Innocento-Masumlar"dan iki yıl önce yaptığı "Gruppo di Famiglia in un Interno" ya da diğer adıyla "Şiddet ve Tutku", ülkemizde ilk kez gösterilecek olan, yönetmeninin vasiyet-filmi niteliğindeki bir yapıtı. İtalyan sinemasının "Leopar"ı, Yeni Gerçekçilik akımının "Tutku", "Yer Sarsılıyor" gibi başyapıtlarıyla, aristokrasinin çöküşünü ve çürüyüşünü trajik bir aşk öyküsü aracılığıyla ve Verdi'nin müziğiyle sergileyen "Senso-Günahkâr Gönüller" adlı opera-film'iyle unutulmaz "Rokko ve Kardeşleri"yle, olağanüstü Lampedusa uyarlaması "Leopar"la ya da ölümsüz Thomas Mann uyarlaması "Venedikte Ölüm"le tüm sinemaseverlerin gönlünde taht kurmuştu. Visconti bu filminde bu kez yaşlı ve soylu bir profösörün oturduğu eski bir konağın üst katına taşınan zengin bir burjuva ailesiyle, profesör arasında patlak veren uyumsuzlukları anlatmaya girişiyor. Her ne kadar artık "devrimci iyimserliğini" iyiden iyiye bırakıp "dekadansın destanını" söyleyen filmlere yönelse de, yaşlanmış ve yorulmuş olsa da, yine ilgisiz kalınamayacak bir Visconti filmi bu. Usta yönetmenin enerjisinin tükenmediğini gösteren bu "vasiyet-filmi"nde, bir kez daha gedikli oyuncusu haline gelmiş Burt Lancaster yaşlı, soylu profesör rolünde yine "döktürürken", Visconti'nin son döneminin bir başka fetiş aktörü olan Avusturyalı Helmut Berger'le yıllar sonra sinemaya dönen Silvana Mangano da Burt Lancaster'e ayak uyduruyorlar. Devrimci tarihsel fresklerden "çöküşün destanını" bir sanat haline dönüştürdüğü zengin ve görsel melodramlara geçen dahi bir yönetmenin, ölümünden 11 yıl sonra izleme imkânını bulduğumuz bu filmini, sinema sanatına ilgi duyan tüm izleyiciler **kaçırmamalı. Aile Toplantısı,** kuşkusuz ekranda **haftanın en önemli filmi.** 1974 İtalyan yapımı, 90 dakika.

11 Kasım Çarşamba

Büyük yönetmen Luchino Visconti'nin "Aile Toplantısı"nda Fransız yıldız Dominique Sanda da var

TV1 YUGOSLAVYA-İNGİLTERE. Avrupa Futbol Şampiyonası'nda bizim de yer aldığımız grubun en iddialı iki takımı olan İngiltere ile Yugoslavya, grup birinciliğini belirleyecek karşılaşmayı Yugoslavya'da oynuyorlar. 17.30'da naklen yayınlanacak bu maçın ardından saat 22.00'de de en son Wembley'de İngilizlerden 8 gol yiyen milli takımımız rakip sahada Kuzey İrlanda ile karşılaşıyor. **KUZEY İRLANDA-TÜRKİYE** maçıyla doruğa çıkacak olan futbol heyecanı çarşamba günü yine herkesi ekran başına toplayacak.

11 Kasım Çarşamba

Ayla Algan

TV1 AH GÜZEL İSTANBUL. Sinemamızın her döneme uyum sağlamış, usta ve deneyimli yönetmeni Atıf Yılmaz'ın ve sinemasının konu edildiği "Türk Sinema Tarihinden" programında bu kez yönetmenin 1967 yapımı **Ah Güzel İstanbul** adlı filmi yer alıyor. Atıf Yılmaz'ın, 1960-70 arasında daha çok gişeye yönelik ticari filmleri arasındaki iyi çalışmalarından sayılan **Ah Güzel İstanbul**'da artist olmak amacıyla İstanbul'un yolunu tutan genç bir kızın başından geçen olaylar anlatılıyor. Konu ezberlediğimiz türden ama bir ay kadar önce de programa alınıp son anda gösterilmeyen **Ah Güzel İstanbul** eli yüzü düzgün, **izlenebilir bir Türk filmi.** 1967 yapımı, 90 dakika.

12 Kasım Perşembe

TV2 JOE EGG'İN ÖLÜMÜNDEN BİR GÜN (Day in the Death of Joe Egg). Sheila (Janet Suzman) ile Bri'nin (Alan Bates) küçük kızları Joe geçirdiği bir kazadan ötürü spastik bir çocuk kalmıştır. Hayatlarını hasta çocuklarına adamış çiftin kendi aralarında da sorunları vardır. Baba, Joe'nun düzelmesi umudunu tamamen bütünüyle yitirmiştir ama anne hâlâ inatla bir şeyler beklemektedir... Peter Medak'ın yönettiği, Alan Bates'le Janet Suzman'ın başrollerini paylaştığı bu dramın, şimdiyedek yığınla izlediğimiz benzeri filmlerden pek bir farkı yok. **Haftanın sıradan filmlerinden.** 1972 ABD-İng. yapımı, 90 dakika.

Alan Bates umutsuz baba rolünde başarılı

13 Kasım Cuma

TV1 MONTREUX ROCK FESTİVALİ'nden bazı şarkıcı ve toplulukları ekrana getirecek bu programda yer alan parçalar şöyle: Melanie-Kim: "P.L.M.", A-ha: "Living daylights", Lou Gramm: "Midnight blue", Bananarama: "I heard a rumour", Pretenders: "Don't get me Wrong", Duran Duran: "El Presidente", Spandau Ballet: "Through the barricades", Berlin: "Will I ever understand" ve Genesis: "Throwing it all away".

14 Kasım 1987

Vietnam Savaşı'ndan eroin ticaretine...

TV1 YAĞMURU KİM DURDURACAK (Who'll Stop the Rain). 1981'de sinemalarımızda "En Büyük Suç" adıyla gösterilmiş, 10 yıl öncesinin Vietnam sorunsalına değinen Hollywood filmlerinden "Whol'll Stop the Rain" ekranda. "Free Cinema" akımının önderlerinden olup 1970'lerden bu yana Hollywood'da çalışmayı yeğleyen Çek asıllı Karel Reisz'ın, Vietnam Savaşı'nı konu edinen bir "best seller"den uyarlanan bu filmi, Vietnam'dan dönen, "şok"u yaşamış iki silah arkadaşının öyküsü. Yönetmen Reisz filmde, Vietnam Savaşı'nın yarattığı sorunlardan "zehir" katılmış, "şiddet" dolu insan ilişkilerine, ABD'nin kamburu olmuş uyuşturucu sorunundan göstermelik de olsa hippi felsefesinin yer yer sergilenmesine kadar daldan dala atlıyor. Filmin savaştan dönüşünde 2 kilo eroini Amerika'ya taşımayı kabullenen, Nietzsche'sever Ray (Nick Nolte) ile deniz piyadelerini ve savaşı eleştiren, "komünist içerikli" bir roman yazmış arkadaşı (Michael Moriarty) ve sevimli karısından (Tuesday Weld) oluşan üç kahramanı, eroini paraya çevirerek köşeyi dönmeye uğraşıyorlar iki saat boyunca. Ama Saygon'dan başlayıp California'lardan geçerek güneyde Meksika sınırına dek süren amansız takip, bu göz kamaştırıcı beyaz "gücün" tutsağı olan Ray'in ölümüyle sonuçlanıyor. Bu kaçınılmaz final, Reisz'ın hızlı ve gösterişli sinema anlatımıyla seyirciyi saran filminin sistemi "sarsmayan" ve kimseyi rahatsız etmeyen mesajını da içeriyor. 1970'lerde ABD'nin gözde rock gruplarından Creedence Clearwater Revival'ın, aralarında filme adını veren "Who'll Stop the Rain"inin de bulunduğu, artık nerdeyse klasikleşmiş şarkılarıyla bezeli filmde, eğer TRT'nin makası çalışmazsa "damardan eroin fiksi" gibi rahatsız edici sahneler de yer alıyor. Hollywood'a adapte olmuş Reisz'ın 1978'de Cannes'da Amerikan sinemasını temsil etmiş bu sürükleyici filmi, konusu, tıkır tıkır işleyen temposu, güzel Tuesday Weld başta olmak üzere tüm oyuncuları ve müziğiyle ekranda haftanın en ilginç iki filminden biri. **İzleyin.** 1978 ABD yapımı, 120 dakika.

14 Kasım Cumartesi

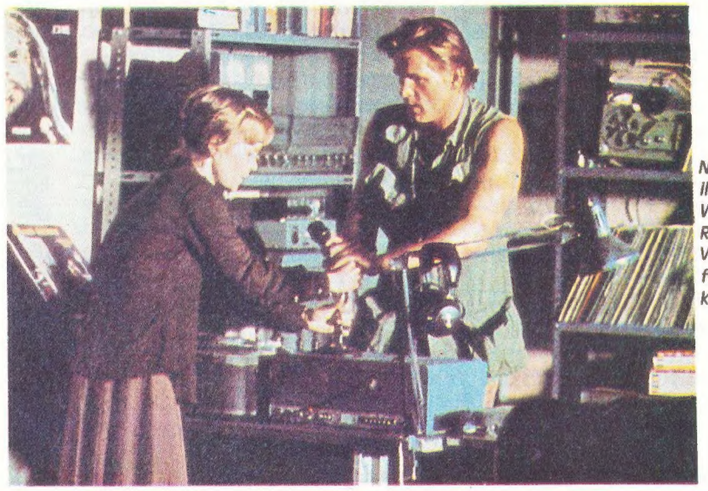

Nick Nolte ile Tuesday Weld Karel Reisz'ın Vietnam filminin kahramanları

ANAYASA DEĞİŞİKLİĞİ / GEÇİCİ 15. MADDE

Seçimi bekleyen kanunlar

ANAP'ın seçim sonrasında yapmayı düşündüğü Anayasa değişiklikleri konusuna Genel Başkan Yardımcısı Bülent Akarcalı bir açıklık getirdi. Akarcalı'ya göre seçimden sonra ilk hedeflerden biri Anayasa'nın geçici 15. maddesinin kaldırılması. Daha doğrusu sivilleşmenin önündeki bu "pürüz"ün bir şekilde halledilmesi.

"Seçimden sonra bu 'pürüz'ü çözeceğiz" diyordu ANAP Genel Başkan Yardımcısı Bülent Akarcalı **Nokta** muhabirine. Sözünü ettiği "pürüz" de 7 yıldır sivilleşmenin önündeki en büyük engel olarak duran Anayasa'nın geçici 15. maddesiydi. "Anayasa'ya aykırı birçok kanun ve kanun kuvvetinde kararnameyi koruyucu şemsiyesi altına aldığı" iddia edilen geçici 15. madde bugün artık 1982 Anayasası'nın mimarı Orhan Aldıkaçtı tarafından bile eleştiriliyordu. Ve 7 yıl sonra Türkiye nihayet demokrasi ve sivilleşme kavramlarıyla bağdaşmaya bu çağdışı maddeden kurtulma noktasına geliyordu.

"İkinci Anayasa." 1982 Anayasası hazırlanırken konulan geçici maddelerden biri olan 15. maddeyle, 1980'den sonra gelen olağanüstü dönem içinde çıkartılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ile MGK tarafından alınan kararların Anayasa'ya aykırılığının tartışılmazlığı hükmü getiriliyordu. Doç. Bülent Tanör'ün "ikinci Anayasa" ve "Anayasal kurallar bloku" olarak adlandırdığı geçici 15. maddenin şemsiyesi altında ise toplum hayatının en temel yönlerini düzenleyen pek çok kanun bulunuyordu. Bunların içinde Dernekler, Sendikalar, Siyasi Partiler, Yargıtay, TRT, Hâkimler ve Savcılar Kanunları'nın yanı sıra, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri, Seferberlik ve Savaş Hali, DGM Kuruluş ve Yargılama Usulleri hakkındaki kanunlar da yer alıyordu.

Yılların götürdükleri. İşte Bülent Akarcalı'nın seçim sonrası kaldıracaklarını söylediği "pürüz" tüm bunları kapsıyordu. Ancak Türk Anayasa Hukuku'ndaki "geriye işlememe" ilkesi nedeniyle 7 yıl içinde kullanılamayan hakların geri gelmesi de söz konusu olamıyordu.

ADEM ALTAN / NOKTA

Bülent Akarcalı: "Seçimden sonra bu pürüzü çözeceğiz"

ADEM ALTAN / NOKTA

Geçici 15. madde Anayasa'nın mimarı Aldıkaçtı tarafından bile eleştiriliyor

Aradan geçen yıllarda derneğine izin alamayan vatandaşlar, köy ve bucaklarda şube açamayan siyasi partiler, miting yapmak için günlerce uğraşmak zorunda kalan öğrenciler, tutuklu yakınları "Ama bunlar bizim Anayasal haklarımız" diyemiyorlardı. Deseler bile karşılarına kanunlar çıkıyor ve sözleri boşluğa atılmış çığlıklar olarak kalıyordu.

Olağanüstü dönem geçmiş, ancak bu dönemin insanlar üzerinde yarattığı konuşmama, haklarını savunmama eğiliminin geçmediği ortaya çıkmıştı. Bu alanda en büyük görev şüphesiz parlamentoya ve özellikle de iktidar partisine düşüyor, ancak o da meseleyi gündeme getirmiyordu. Aslında yapılacak iki şey vardı: Ya üçte iki çoğunlukla geçici 15. maddeyi kaldırmak ya da tartışmalı kanunları tek tek değiştirmek. Ancak ikisi de yapılmıyordu. Nitekim SHP Genel Sekreteri Fikri Sağlar da bu durumu açıkça itiraf ediyordu: "Bence geçici 15. maddenin son fıkrası, eski siyasilere yasaklar getiren geçici 4. maddeden daha önemlidir. Ama ne iktidar partisinin ne de muhalefetin bu konuyu yoğun bir şekilde gündeme getirdiğini hatırlamıyorum."

Geçici maddeler ne zaman geçer? "Parlamenter demokratik rejime sağlıklı ve güvenli bir biçimde süratle geçebilmeyi sağlamak amacı ile düzenlenmiş olan Anayasa'nın geçici maddeleri ile devlet başkanının radyo, televizyon ve yurt gezilerinde yapacakları Anayasa'yı tanıtma konuşmaları hiçbir surette eleştirilemez ve bunlara karşı yazılı veya sözlü herhangi bir beyanda bulunulamaz." MGK'nın 71 numaralı bu kararı, 1982 Anayasası hazırlanırken Orhan Aldıkaçtı'nın geçici maddeleri koymaktaki temel dayanak noktalarından biri oluyordu. Nitekim genel seçimler sonrası, 1985'te bir bilirkişi raporunda Aldıkaçtı "Genel seçimlerden sonra TBMM Başkanlık Divanı'nın oluşmasıyla geçici maddelerin işlevi sona ermiştir" diyor, ancak bu sözler geçici 15. maddeden kurtulmaya yetmiyordu.

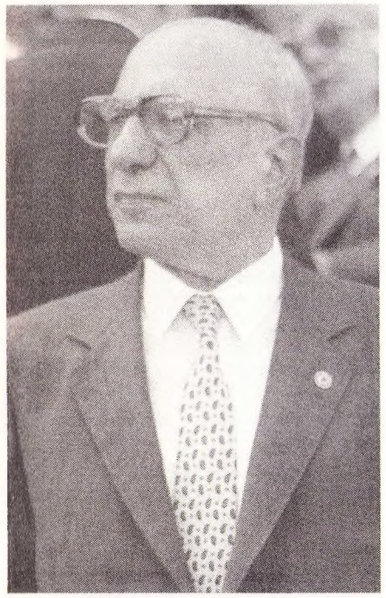

Orhan Onar: "İptal için başvuru olursa değerlendirmeyiz"

Nokta'nın görüşlerine başvurduğu Doç. Bülent Tanör ve Prof. Hüseyin Hatemi de Aldıkaçtı'nın görüşünü destekliyorlardı. Hatemi "Aksi takdirde bu maddelerin niye geçici olduğunu anlamaya imkân kalmaz" diyor ve şöyle devam ediyordu: "Bir dahaki Anayasa'ya kadar yürürlüktedir dersek, bütün Anayasa maddelerini geçici olarak adlandırmak zorunda kalırız." Prof. Aldıkaçtı 1985'te bildirdiği görüşten hareketle, çeşitli yargı organlarının, söz konusu konunların Anayasa'ya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesi'ne başvurabileceğini de savunuyordu. Ancak Anayasa Mahkemesi Başkanı Orhan Onar kendisi ile aynı görüşte değildi: "Bu madde TBMM tarafından iptal edilmediği sürece geçerlidir. Bu nedenle bize iptal için başvuru yapılırsa değerlendirmeyiz."

Anayasa Mahkemesi'nde ikilem. Başkan Orhan Onar'ın bu görüşünü, Anayasa Mahkemesi'nde her üyenin paylaştığını söylemek mümkün değildi. Nitekim DYP'nin kapatılmasıyla ilgili açılan dava sırasında mahkeme üyeleri arasında çok önemli bir ayrılık çıkıyordu. Çoğunluk, Siyasi Partiler Kanunu, Anayasa'ya aykırı olsa bile, DYP'nin o kanuna göre yargılanmasından yana tavır alıyor. Öte yanda emekli olduktan sonra Cumhurbaşkanlığı Hukuk Müşavirliği yapan H. Semih Özmert ile Mehmet Turan ve Yılmaz Alifendioğlu, olaya Anayasa temel alınarak bakılması gerektiğini savunuyorlardı. Bu üçlüden H. Semih Özmert "Geçici 15. maddenin kapsamı içinde kalan bir kanun hükmü Anayasa'ya aykırı olursa ve Anayasa'da da aynı konu hakkında doğrudan uygulanabilecek bir hüküm varsa, yargı mercii olayda ya kanun hükmünü uygulayarak Anayasa'yı, ya da Anayasa hükmünü uygulayarak kanunu ihmal edecektir" diyerek karşı oy yazısı veriyor, ama Anayasa Mahkemesi'nin çoğunluğu "Anayasa'yı ihmal etmeyi" benimsiyordu.

Niçin geç kaldın? 15. maddenin kaldırılmasıyla ilgili, oldukça ağır davranan iktidar ve muhalefet partileri, şimdi bu iş için kolları sıvamış görünüyorlardı. Sağlar "Bu maddenin tümünün kalkması için çalıştıklarını, ancak bu olmazsa tek tek tüm antidemokratik maddelerin kaldırılması için uğraşacaklarını" belirtirken, DSP Genel Başkan Yardımcısı Haluk Özdalga "Bu madde bizzat 1982 Anayasası'nın ne kadar antidemokratik bir zihniyetle hazırlandığını, hazırlayanların demokrasiye inançsızlıklarını açıkça sergilemektedir" diyordu. DYP Genel Sekreteri Gökberk Ergenekon "perakende çözüm"den yanaydı: "Anayasa değişikliğinden ziyade Meclis çoğunluğuyla yasaların tek tek değiştirilmesi gerekir." Ancak muhalefet ne derse desin olay gelip Meclis'te çoğunluğu olan ANAP'ta düğümleniyordu. Prof. Aldıkaçtı'nın "Bu kanunları değiştirmiyorlarsa, işlerine geldiği içindir" yolundaki suçlamasını yanıtlarken Bülent Akarcalı şunları söylüyordu: "Evet, iktidarımız süresince bu konuda girişimlerimiz olmadı. Bu konuları biz tabii olgunluğu içinde bıraktık. Vardığımız sonuçtan da memnunuz. Önümüzdeki dönem içersinde de bu olgunluğun meyvelerini toplayacağız."

Geçici 15. maddeden kurtulmaya az kalmıştı. Ancak Akarcalı meyvelerin "toptan mı, yoksa perakende mi toplanacağı" konusunda bir şey söylemekten ısrarla kaçınıyordu. Şimdilik, sivilleşmenin önündeki görünür bu en büyük handikapın aşılması için, seçimi beklemekten başka yapacak bir şey yoktu.

Ruşen ÇAKIR

Anayasa'daki çelişki

Anayasa Madde 11- Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır.

Kanunlar Anayasa'ya aykırı olamaz.

Anayasa Geçici Madde 15- 12 Eylül 1980 tarihinden, ilk genel seçimler sonucu toplanacak TBMM Başkanlık Divanı oluşturuluncaya kadar geçecek süre içinde, yasama ve yürütme yetkilerini Türk milleti adına kullanan, 2356 sayılı kanunla kurulu Milli Güvenlik Konseyi'nin, bu Konsey'in yönetimi döneminde kurulmuş hükümetlerin, 2485 sayılı Kurucu Meclis Hakkında Kanunla görev ifa eden Danışma Meclisi'nin her türlü karar ve tasarruflarından dolayı haklarında cezai, mali veya hukuki sorumluluk iddiası ileri sürülemez ve bu maksatla herhangi bir yargı merciine başvurulamaz.

(.....)

Bu dönem içinde çıkarılan kanunlar, kanun hükmünde kararnameler ile 2324 sayılı Anayasa Düzeni Hakkında Kanun uyarınca alınan karar ve tasarrufların Anayasa'ya aykırılığı iddia edilemez.

Kaynakçı Aziz Sağlam ve kamarot Salih Berber, muhtemel bir ölümden 7,5 saat farkla kurtuldular

DENİZCİLİK / TOPKAPI—S FACİASI

"Batacağı belliydi"

16 denizcinin kaybolması, iki denizcinin ölümüyle sonuçlanan ve hafta boyunca basında tartışılan deniz kazasından kıl payı kurtulan gemiciler armatörü suçluyor.

"Daha Brezilya'ya hareket etmeden, geminin baş tarafında bir delik vardı. 2. Kaptan'a söyledim. 'Kaynak yapabilir misin?' dedi. 'Efendi Kaptan, ben bunu tek başıma yapamam, ya kızağa çekilmesi gerekir, ya havuza girmesi... Bu ekip işi' dedim. O da, 'Brezilya dönüşünde yaparız. Zaten gemi hem ana makine için, hem de ambar kapakları için tamire girecek' dedi, o vaziyette buradan kalktık..."

29 Ekim günü orta halli bir fırtınaya dayanamayıp, ardında 16 kayıp ve iki ölü bırakarak Karadeniz'in karanlık sularında kaynayıp giden Sönmez Denizcilik'e ait Topkapı-S gemisinin kaynakçısı Aziz Sağlam, son seferlerine nasıl çıktıklarını böyle anlatıyordu. Sağlam, Topkapı-S Kefken açıklarında alabildiğine kabaran dalgalar arasında yitip gitmeden yedi buçuk saat önce, şanslı bir rastlantı sonucu 8 gemiciyle birlikte İstanbul'da gemiyi terk etmişti. Karaya ayak basışının hemen ardından da, "Can güvenliği nedeniyle bundan böyle Topkapı-S ile sefere çıkmayacağını" şirketin personel müdürüne bildirmiş, başka bir gemiye verilmezse, şirketten ayrılacağını söylemişti...

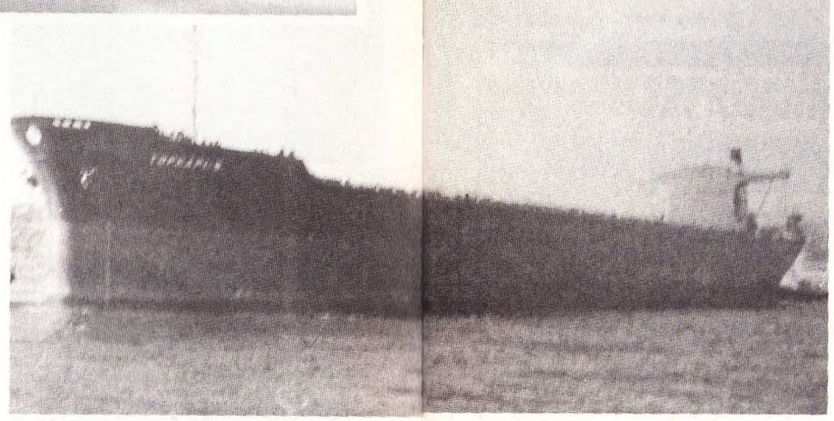

"Rahmetli" 21 yaşındaydı. Yaşıtları emekliye ayrılalı en az 10 yıl olmuştu

İşte bu Aziz Sağlam, Brezilya'dan demir cevheri yükleyip Karadeniz Ereğli'sine getirmek üzere yola çıkan 61 bin tonluk dev geminin yolculuk boyunca an be an nasıl yüzen tabuta dönüştüğünü, yüzünde asılıp kalmış bir dehşet ifadesiyle anlatıyordu.

Ölüm Gemisi. "Yol boyunca gemi su alırken, pompayla su bastık. Daha sonra Brezilya'dan yük aldık, hareket etmek üzereyken gemi karaya oturdu. Bir süre bekledikten sonra sular yükseldi ve gemi yeniden yüzdü. Sanırım bu oturma sırasında geminin altında çatlak meydana geldi. Brezilya'dan kalkıştan bir hafta sonra, Atlantik'in ortasındayken yakıt pompası patladı ve ana makine stop etti. Her an yangın çıkma ihtimali vardı. Bana, 'Böyle seyredemeyiz, pompayı sökeceğiz, kaynak yapabilir misiniz?' dediler. Kaynağı yaptım. Ama dört gün sonra, yavaş yavaş yeniden çatlamaya başladı. Yolu yarılamıştık ki, ring tanklarında da çatlaklar belirmeye başladı. Sürekli su alıyorduk. Pompalar hiç durmadan çalışıyor, suyu dışarı atmaya uğraşıyorduk. Hatta rahmetli fenerciyi bile kaldırıp, gece kendisine su bastırdılar. Ama bu da yetmiyor, gemi her gün santim santim batıyordu. Ambar kapakları da çok çürüdüğü için, ben sürekli kaynak yapıyordum. Kaynakla baş edilemediğini görünce, 2. Kaptan, 'Yapabildiğin kadar yap, yapamadıklarına branda bezi yapıştırırız, 3-4 kat boya da attık mı, belli olmaz. Bu delikleri kapatmazsak, Türkiye'de bize sefer izni vermezler' dedi. Ben de söylediğini yaptım... Mal sahibi geminin sağlam olduğunu iddia ediyor. Bir geminin durumunu en iyi kaynakçı bilir. Kaynak yaparken, pasları temizlemek için çekici vurduğum zaman çekiç sacları delip içeri girerdi..."

Aynı ölüm seferini, kaynakçı Aziz Sağlam'la birlikte batışından yedi buçuk saat önce gemiyi terk eden kamarot Salih Berber de şöyle anlatıyordu:

"Daha yola çıkarken geminin iskele (sol) baş tarafındaki saçlarda 30 santimlik bir çatlak vardı. Gemi boşken bu çatlak suyun üstünde kalıyordu, ama dönüşte yüklüyken suyun altında kaybolup gitti. Ayrıca bu geminin her iki yanında, baştan kıça, istenirse yakıt ve su koymak için yapılmış "side tank"lar vardır. Bu tankların sacları iyice çürümüştü. Sintineden buraya deniz suyu sızar, bu sular aynen ambarlara geçerdi. Dönüş yolunda durmadan su aldığımız için, sintinede (geminin dış sacları ile, iç bölümleri arasındaki boşluk) sürekli iskandil yaparak, suyun ne kadar yükseldiğini ölçerdik. Yavaş yavaş batıyorduk. Atlantikte de, Çanakkale Boğazı'na girmeden önce de çok deniz yedik. Ama kaptan yol boyunca ambar kapaklarını hep açık tuttu. Fırtınalı denizde ambarların açık olması çok tehlikeliydi, ama durmadan kaynak yapılıyor ve kapaklar tamir edilmeye çalışılıyordu. Çanakkale'den girerken kapaklar hâlâ açıktı. İstanbul'da gece indiğim için görmedim. Kapakların Karadeniz'e çıkarken de açık olup olmadığını bilmiyorum..."

İşte tüm bu ölümcül serüveni yaşadıktan sonra, 29 Ekim günü sabahın ilk saatlerinde kaynakçı Aziz Sağlam ve kamarot Salih Berber, kendilerini İstanbul'da karaya atacaklar, geriye kalan 20 denizci ise, yüzen tabutlarıyla birlikte, Karadeniz'in karanlık yüzlü köpüklü dalgaları arasında, sonlarına doğru yol alacaklardı...

...Ve gemi batıyor. 231 metrelik paslı çelik dev, 29 Ekim sabahı saat 10.00 sularında varış limanı olan Karadeniz Ereğli'ye üç saatlik mesafede, hedefine doğru seyrediyordu. İşte ne olduysa o anda oldu. 16 denizcinin çelik tabutlarıyla birlikte kaybolduğu o dehşet anını, bindikleri şişme botlarla kıyıya ulaşabilen iki denizciden Hilmi Tamer şöyle anlatıyordu: "Saat 10.00 sularıydı... Dalgalar korkunçtu. Tekneden büyük bir gürültü yükseldi. İskele tarafındaki levhalar kâğıt gibi kalkmıştı. Çelik levhalar kaynak yerlerinden ayrıldı ve kopukluk bir fermuar gibi arkaya doğru ilerleyip kaptan köprüsünü de yıktı. Daha sonra içeri suların dolmasıyla, gemi patlamayı andıran büyük bir gürültüyle ikiye ayrıldı..." Bu karabasan sırasında yalnızca dört gemici şişme botlara binerek gemiden ayrılabilecek, bu gemicilerin ikisi daha sonra soğuktan ölecek, Hilmi Tamer ve İrfan Karakuş ise, 23 saatlik bir ölüm kalım savaşından sonra karaya ulaşabileceklerdi. Gemi, tam da kaynakçı Aziz Sağlam ve kamarot Salih Berber'in çok çürüdüğü, su sızdırdığı, delik ve çatlak olduğunu öne sürdükleri iskele (sol) yanından sac atması ve yırtılma sonucu su almış, daha sonra da içindeki 59 bin tonluk ağır yükün ve suyun basıncına dayanamayarak ikiye bölünüp batmıştı...

21 yaşında bir ihtiyar. Topkapı-S 1966 yılında Japonya'da yapılmış 21 yaşında bir gemiydi. Uzmanlar özellikle Topkapı-S gibi dökme yük taşımacılığı yapan gemilerin çok çabuk yıprandığını, bu nedenle dünya klasmanında 10-12 yaşına ulaşmış dökme yük gemilerinin ihtiyar gemi sayıldığını söylüyorlardı. Bu yaşa ulaşan bir geminin, -çok iyi bakım yapıldığı ve sacların sık sık kontrol edilerek değiştirildiği az bulunur örnekler dışında- çoğu zaman hurdaya çıkarılarak kilo hesabıyla alınıp satıldığı bilinmekteydi. Uluslararası brokerlik firmalarının günlük bültenlerinde satışa çıkarılmış yüzlerce benzeri geminin akıbetini izleyebilmek mümkündü. Sönmez Denizcilik de o sıralarda adı Ogishima Maru olan gemiyi, benzerleri arasında bulup, henüz 15. baharını yaşadığı 12.8.1981 günü satın almıştı. Hem de kardeşleri 2-2,5 milyon dolara müşteri bulabilmek için bekleşip dururken, Savile Compania Naviera S.A. adlı bir Panama şirketine tamı tamına 5 milyon dolar ödeyerek... Tabii teşvik alarak, tabii kredi alarak... Geminin üzerinde, alınan krediler karşılığı oluşan ipoteklerin tutarı ise, şöyleydi: Anadolu Bankası 1.225.000.000 TL, Ziraat Bankası 1.125.000.000 TL. Tüm bu görkemli alış fiyatlarına, kredi tutarlarına karşın, geminin sigorta bedeli, topu topu 1,5 milyar liradan ibaretti. Nedeni ise, iddia edildiğine göre, geminin ihtiyarlığıydı. Yaşıtları çoktan jilet olup kullanılmış ve çöp tenekesinin yolunu tutmuşken, 21 yaşındaki ihtiyar Topkapı-S, Yeni ve Eski Dünya arasında oflaya puflaya, su ala su pompalaya mekik dokuyup duruyordu. Ta ki, yaşlı bedeni Karadeniz'in hırçın dalgalarına teslim olana değin...

Söz savunmanın. Tüm bu iddiaların ve günlük basında yer alan çe-

şitli tahmin ve suçlamaların yanıtını Sönmez Denizcilik'in sahibi ve Deniz Ticaret Odası Başkanı Hilmi Sönmez şöyle veriyordu: "Geminin hiçbir eksiği, hiçbir arızası yoktu. Olsaydı, gemi kaptanı tarafından bildirilirdi. Ama kaptan bu kadar sert bir havada Karadeniz'e çıkmamalıydı. Çok uzun süre ağır denizle boğuşan gemi bir süre sonra sac atabiliyor. Bu çok defa olan bir şey. Birçok yeni gemi de battı..." Sönmez, geminin çürük olduğuna ilişkin iddiaları da, bağlı oldukları Japon Lloyd'u tarafından tüm periyodik kontrollerinin yapıldığına ilişkin belgeleri basına göstererek yanıtlıyordu. Her ne kadar gemi meteoroloji uzmanlarınca belirtildiği gibi 7 şiddetinde (33 deniz mili hızla esen bir rüzgârla) kendi halinde, mütevazı bir fırtınayla karşılaşmışsa da, bu tür bir fırtına Topkapı-S boyutlarında bir gemiyi değil batırmak, yalpaya sokmayı bile pek başaramazdı. Yeter ki, kaynakçı Aziz Sağlam ve kamarot Salih Berber'in anlattığı kadar çürümüş ve olduğu yerde batıp gitmeye aday hale gelmiş olmasın... Bu iki denizci, bir anda yitiriverdikleri 18 arkadaşlarının acılarını içlerinde duyarak inandıkları doğruları bir daha iş bulamama olasılığını da

Hilmi Sönmez: "Geminin hiçbir eksiği yoktu. Olsaydı kaptan bildirirdi"

göğüsleyerek anlatıyorlardı. İstanbul'da gemiden onlarla birlikte inerek ölümden kurtulan ve aralarında 3. Kaptan'la, 3. Mühendis'in de yer aldığı öteki denizciler ise, Sönmez Denizcilik şirketinde toplantı üstüne toplantı tazeliyorlardı. Ağızlarını ise, bıçak açmıyordu...

Tüm ihmallerin kesiştiği ölüm kavşağı. Uzmanlar Topkapı-S'nin batmasına çeşitli nedenlerden kaynaklanan ihmallerin en kritik noktada kesişmesinin yol açabileceğini savunuyorlardı. Bu ihmaller, çeşitli iddialardan yola çıkılarak şöyle sıralanıyordu. Geminin yan ve alt saclarının çürümüş olması. Ambar kapaklarının çürük ve büyük bir olasılıkla açık olması. Yan yatmalarda kolayca harekete geçerek, bir tarafa birikebilecek hareketli yük. Aynı şekilde sürekli su alan geminin içinde biriken büyük su kütlesinin ani hareketi. Ve çok şiddetli olmasa bile fırtına... Bir gemi için böyle bir noktada ortaya çıkabilecek en büyük şanssızlık ise makine arızasıydı. Topkapı-S'nin makineleri ise, iddia edildiği gibi çatlak yakıt pompası yüzünden zaman zaman durabilmekteydi. Fırtına ortasında, tüm öteki olumsuz etkenlerle birlikte makineleri de çalışmayan, rüzgâra ve dalgalara göre kendisine uygun yönü veremeyen bir geminin ise teknesinin sağlamlığına güvenmekten başka yapabilecek pek bir şeyi kalmazdı. Topkapı'nın ise, böyle bir şansı da yoktu, batıp gidiverdi... Ardında acılı insanlar ve sayfalar dolusu tartışma bırakarak.

Korhan ATAY—Yücel GÖKTÜRK

SULTANAHMET'TE SATILIK BİNA

6 kat toplam yerleşim alanı 1.400 m².
Her türlü kullanıma müsait derhal boş teslim.
Yüksek güçte trifaze ceryanlı.
Mür. 164 64 20

BÜYÜK BİR KURULUŞTA ÇALIŞMAK ÜZERE

— Yoğun bir iş ortamına uyum sağlayabilecek,
— Dikkatli
— 30 yaşını aşmamış,
— Çok iyi daktilo kullanabilen,
— Üst düzey yetkilileri ile görüşebilecek konuşma yeteneğine sahip ve **prezantabl**

BAYAN SEKRETER ARANMAKTADIR

İlgilenenlerin 1781300 no.lu telefondan BURÇAK Hanım'ı arayarak randevu almaları rica olunur.

ARKIN KİTABEVİ

40. Yıldönümü onuruna

- Bir ansiklopedi alana
- Bir ansiklopedi veriyor

- İki ansiklopedi alana
- Bir kitaplık armağan ediyor

TÜYAP KİTAP FUARI'nda bekliyoruz.

MADE IN AMIGA

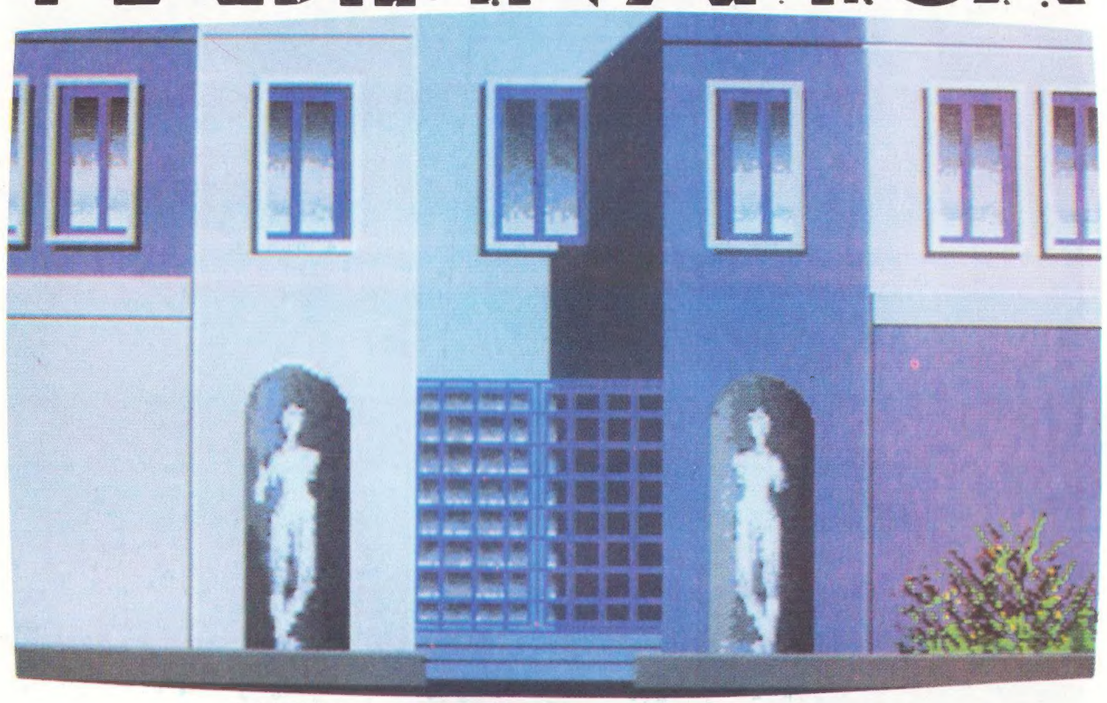

AMIGA ve yaratıcılığına sınır tanımayanlar: NEVZAT SAYIN
Mimar

Nevzat Sayın, Amiga'nın başına oturmadan bilgisayarın mimaride kullanımına yakın zamana kadar kayıtsız kaldığını itiraf etti. Ancak kendi deyişiyle "bir işlevin gerektirdiği mekansal kurgulamanın heyecan verici çekiciliğine" Amiga kullanmanın rahatlığı ve sınırsız yeni olanakları eklenince, yaratıcılığının sınırlarını Amiga'yla genişletmeye karar verdi. Bize, bir galeri, atölye/stüdyolar grubu ve sanatçılar için küçük evlerden oluşan "Bodrum Tan Kompleksi"nin cephesini çizdi.

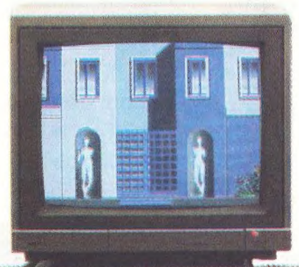

Teleteknik
ELEKTRONİK SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

YA SADECE BİLGİSAYAR YA AMIGA

Teleteknik bir Kavala Grubu kuruluşudur.

Amiga, Commodore-Amiga Inc.'in tescilli markasıdır.

Bilgisayar Danışma Merkezi : Silahhane Cad. Ralli Apt. 59
80200 Teşvikiye, İstanbul. Tel : 1-131 15 50

REKLAMCILIK

BÜTÜN dünyada seçkin erkekler yeni bir güne Gillette GII ile başlar.

Onlar, Gillette GII'nin sadece Gillette teknolojisine özgü uluslararası kalitesini, benzersiz tıraş konforunu tanırlar.

Gillette GII ile tıraş, onu bir kez deneyenler için vazgeçilemeyecek seçkin bir alışkanlıktır.

Siz de her sabah sıra dışı bir günün muhteşem başlangıcını seçenler arasına katılın.

Gillette GII "tıraş sistemi" sürekli kullanabileceğiniz bir gövde ile, değişebilir iki bıçaklı kartuşlardan oluşuyor. Gövdeyi bir kez alıp yıllarca kullanacaksınız. İki bıçaklı kartuşları ise defalarca mükemmel tıraştan sonra değiştirebilirsiniz...

Gillette GII

"Tıraşta evrensel kalite"

Ankaralı esnafa Spor-Toto yetmedi. Artık "esnaf-toto" revaçta. Üstelik vergisi de yok

SPOR-TOTO / "ÖZEL TOTO"LAR TÜREDİ

Dokuz bilene dört milyon

Ankara esnafı bu kez elini çabuk tutup Özal'dan önce davrandı ve Spor-Toto'yu özelleştirerek,"esnaf toto"yu kurdu. Vergisi olmayan, ödülü anında ödenen "esnaf-toto"da kolon ücretleri esnafın niteliğine göre para ya da altın olarak belirleniyor

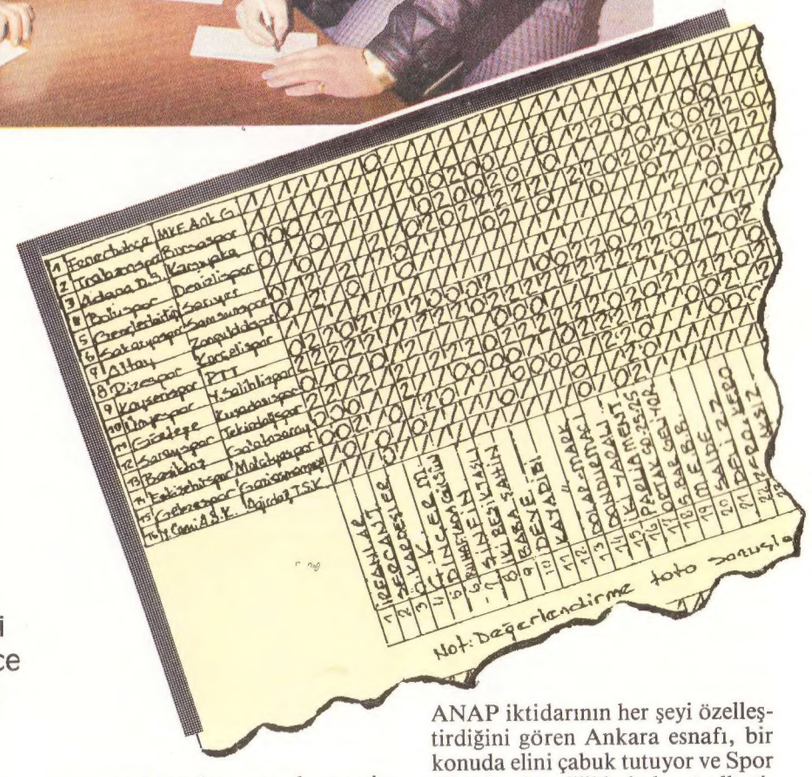

Televizyon, o hafta oynanan futbol maçlarının sonuçlarını veriyordu. Kızılay'daki birahanelerin birinde müşteriler, bir gencin, "Yaşasın, beş milyon kazandım, biralar benden" çığlıklarını duyunca, "Herhalde 13 tutturdu," diyerek kuponu görmek üzere o masaya üşüşüyorlar, ancak gencin elindeki kuponu incelediklerinde sadece dokuz maçın doğru tahmin edildiğini, kuponun damgasız ve etiketsiz olduğunu saptıyorlardı. Oysa, Spor-Toto'dan para kazanmak için, en az 12 maçı doğru tahmin etmek gerekiyordu. Sevinçten yerinde duramayan gence hayretle bakarken, "Ufaklık çabuk kafayı bulmuş, herhalde dokuzu on üç sanıyor" diye düşünüyorlardı. Ancak sanılanın aksine sevinçli genç sarhoş değildi ve doğru söylüyordu.

Esnaf, Spor-Toto'yu özelleştirdi. ANAP iktidarının her şeyi özelleştirdiğini gören Ankara esnafı, bir konuda elini çabuk tutuyor ve Spor-Toto'yu kendiliklerinden özelleştirerek "esnaf-toto"yu kuruyordu. Esnaf-toto, önce başkentin gıda maddeleri satış merkezi olarak bilinen ünlü Sakarya Caddesi'nde başlıyor, daha sonra şehrin diğer semtlerine yayılıyordu. İşin yürütülmesi için ise, özel bir örgütlenmeye ya da ayrı bir işyerine gerek duyulmuyordu. Örneğin, Sakarya Caddesi'ndeki "esnaf-toto"nun idare merkezi ve bayii olarak bir turşucu dükkânı kullanılıyordu. Bu dükkânın kasiyeri de hem bayi, hem değerlendirme uzmanı, hem de

SABAHATTİN KALFA / NOKTA

Nice nice kuyruklara... Her hafta milyonlarca kişinin şansını denediği oyunlara bir yenisi daha eklendi

"ödemeyi yapan banka şubesi" olarak görev yapıyordu.

Esnaf-toto'da çeşitli tarifeler işliyordu. Spor-Toto idaresi yüz liraya bir kolon toto oynatırken, esnaf-toto'da bir kolonun tarifesi yirmi bin lira olarak saptanıyordu. Ayrıca, dövize endeksli devlet tahvillerinin ihracından sonra, atılım yapılıyor, "altına endeksli esnaf-toto" uygulaması başlatılıyordu. Örneğin Anafartalar'da bazı kuyumcular, para karşılığı değil de, çeyrek altın karşılığı bir kolon esnaf-toto oynuyorlar, kazandıklarında ikramiyelerini altın olarak tahsil ediyorlardı. Esnaf-toto'da kupon kabulü cuma günleri, dükkânların kapanma saatine kadar devam ediyordu. Kepenkler kapanınca, turşucunun kasiyeri, geç saatlere kadar çalışıp, özene-bezene dökümler yapıyor, ertesi sabah da bunların fotokopilerini çıkarıp, bütün iştirakçilere dağıtıyordu. Böylece, her iştirakçi kaç kişinin kaç kolon ve nasıl oynadığını önceden biliyor, pazar günü maçlar bittiğinde, hangi kolonun kazandığını liste üzerinde görüyordu. Durum böyle olunca da, yanlış değerlendirme ya da sistemde "bityeniği arama" söz konusu olmuyordu.

Gerçek isim kullanılmıyor. Esnaf-toto gerçek isimlerle oynanmıyor, herkes bir "kod" isim kullanıyordu. Bu hem olayın illegalliğine karşı alınmış bir önlem, hem de kazananın gerçek kimliğinin afişe edilmesini engelleyen bir yöntem olarak uygulanıyordu. Ancak, toto'yu organize eden kişi, tüm esnafı tanıdığından, kimin hangi kodla oynadığını biliyordu. Herhangi bir ihbara karşı, kapalı devre çalışılıyor, esnaf olmayanların talepleri kabul edilmiyordu. Herkes durumuna uygun bir "kod" isim ile bu talih oyununa katılıyordu. Bunlardan biri sık sık yeni kız arkadaşlar ediniyordu. Bu yüzden arkadaşları ona "Sende şeytan tüyü var" diyorlardı. O da, belki talih oyunlarında da şansı yaver gider diye, "esnaf-toto"ya "Şeytan Tüyü" kod ismi ile katılıyordu. Aslında, Sakarya'nın en çalışkan esnaflarındandı ama son zamanlarda işleri hiç de iyi gitmiyordu. Eve alacağı odun-kömür parasını bir türlü biriktiremiyordu. Çare ararken, "Acaba ben de 'esnaf-toto' oynasam mı?" diye düşünüyordu. Gerçi, yirmi bin lira o an onun için sokağa atılacak para değildi ama "ya çıkarsa" diyor ve turşucunun yolunu tutuyordu. "Odun Parası" kodu ile de bir kolon toto oynuyordu.

Bir başkasının sevgilisi vardı ve pazartesi günü buluşacaklardı. Mali durumu fena değildi ama eline fazladan para geçerse sevgilisine değerli bir armağan almayı düşünüyordu. Böyle bir parayı sağlamanın kolay yolu da "esnaf-toto" olabilirdi. Totoyu doldururken, alacağı hediyeyi düşünüyor, isim-soyadı hanesine de sevgilisinin adını yazıp o kod ismi ile müşterek bahise katılıyordu.

Spor-Toto'da kazanan iştirakçilerden, önemli ölçüde vergi kesiliyordu, üstelik ikramiyeler, işlemler nedeniyle günlerce sonra ödeniyordu. Oysa, esnaf-toto'da kesinti yoktu, sadece işi organize edene masrafları ve hizmetleri karşılığı küçük bir komisyon veriliyor, ikramiyeler de pazartesi sabahı derhal ödeniyordu. Esnaf-toto'da 13 ya da 13 + 1 bilen çıkmadığı takdirde ikramiye gelecek haftaya devredilmiyordu. Kazanmak için 12-13 bilmek de şart değildi. Kim daha çok maçı doğru tahmin etmiş ise, toplanan parayı o hak ediyordu. Bazı haftalar yedi, hatta altı maçı doğru tahmin edenler bile milyonlar kazanabiliyordu.

Nokta 7'de kaldı. Sistemin işleyişini gözlemek için, geçtiğimiz hafta **Nokta** korsan iştirakçi olarak "esnaf-toto"ya katılıyordu. Bu haftanın "Sakarya esnaf-toto"sunda 218 kolon oyun oynanıyor ve 4 milyon 360 bin lira toplanıyordu. Listenin 64. sırasında değerlendirmeye giren **Nokta**, ancak yedi maçı doğru tahmin edebiliyordu. "Dalma" kod adı ile esnaf-toto oynayan 87. sıradaki iştirakçi ise, sadece 10 maçı doğru biliyor, ama ondan daha çok doğru bilen çıkmadığı için ikramiyenin tamamını alıyordu.

Spor-Toto yetkilileri ise, korsan totoları saptamanın son derece zor olduğunu, mevzuatın da bu tür olayları önleyecek içerikte olmadığını belirtiyorlar ve "Bu yüzden esnaf-toto'ların önlenmesi konusunda bir girişimde bulunamıyoruz" diyorlardı ●

YİĞİT'İ BULANA 100 BİN LİRA ÖDÜL!

Moda'nın sevimli ve ünlü köpeği "**Yiğit**" kayboldu, ya da çalındı.. Bulup getirene ya da yerini bildirine **100 bin lira** ödül vereceğiz.

Cinsi "Alman Çobanı"dır. (Kurdun bol tüylüsü) Kahverengi ve siyah tüylüdür. Hayvanseverler, lütfen bize yardımcı olun... Adıyla seslenince anlar ve gelir.

Tel. 345 82 44 - 338 31 44

Psikolog Dr. Zuhal Baltaş ve Doç. Dr. Acar Baltaş muayenehanelerinde. Stresle ilgili kitaplarında da belirttikleri gibi uyumlu bir çalışma ortamına çok önem veriyorlar.

COLLECTION MUDO 1987

Yakası işli beyaz gömlek, Lambswool triko, Fule pantalon, Hakiki deri kösele tabanlı ayakkabı. *Mudo Collection.*

Fule pantalon, Desenli triko, Ekose gömlek, Hakiki deri lastik tabanlı ayakkabı. *Mudo Collection.*

Bireysel başvuru masalı

İnsan Hakları Avrupa Komisyonu'nun bireysel başvuru, söylendiğinin aksine hukuk alanında yapılan uzun bir maratonu andırıyor. Üstelik bu maratonda iyi koşmak yetmiyor, sıçramayı bilmek de gerekiyor. Türkiye'de başvuruda bulunan 150 kişiden bunu başarabilen henüz yok.

"İnsan Hakları Avrupa Komisyonu'na bireysel başvuruyu serbest bıraktık. Dileyen herkes bir dilekçeyle komisyona başvurabilecek. Bu hakkı biz verdik." Başbakan Turgut Özal 28 Ocak 1987 tarihinde alınan karardan sonra bunları söylüyordu. Hakkâri'nin Uludere ilçesi Şenoba köyünden Ömer Gün de haberi duyanlardandı ve ülkesinde halledemediği bir şikâyeti vardı. Ömer Gün'ün iddiasına göre, kardeşi Yusuf Gün, 1985 yılında güvenlik güçleriyle ittifak kuran siviller tarafından öldürülmüş, ancak olayın failleri bulunup cezaya çarptırılmamıştı. Ancak şimdi yeni bir umudu vardı. Nitekim Ömer Gün, "Hakkâri nere, Strasbourg nere" demiyor, oturup bir dilekçe yazarak olayı anlatıyor ve dilekçesini götürüp Cumhuriyet Savcılığı'na vererek sonucu beklemeye başlıyordu. Dilekçesinin işleme bile girmeyeceği ise aklının ucundan bile geçmiyordu. Ancak düşünmediği, başına geliyordu. Konuyla ilgili Avrupa İnsan Hakları Direktörlüğü Türkiye Temsilcisi Muzaffer Sencer **Nokta**'ya yaptığı açıklamada "Bireysel başvuru hakkında basın ya da hükümet yetkilileri tarafından yapılan açıklamalar vatandaşı yanlış yola sevk etti" görüşünü ileri sürüyordu. Şu ana kadar Türkiye'den yollanan 150 dolayında dilekçeden hiçbirinin işleme konmamış olması Sencer'in sözlerine önem kazandırıyordu.

Kazın ayağı. Gerçi 1954 yılında İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'ni imzalayan Türkiye, nihayet 1987 yılında 25. maddeyle birlikte bireysel başvuru hakkını da kabul ediyor, ancak başvurunun işleme girmesi için gerekli önkoşullar, hakkın kabul edilmesiyle, uygulamada yaygınlık kazanması arasında uzun bir yol olduğunu gösteriyordu. Her ne kadar olay "bir dilekçeyle başvuracaksın" formülüyle basite indiriliyorsa da, gerçekte kazın ayağı hiç de öyle değildi. Bir kere dilekçenin İngilizce ya da Fransızca kaleme alınması gerekiyordu ki, Hakkâri'deki Ömer Gün için bu, başlı başına bir olaydı. Sonra komisyona başvurmadan önce, şikâyeti olan kişinin, konuyla ilgili ülkesindeki bütün yargı yollarını denemiş, üstüne üstlük bunu üç yıl içinde tamamlamış olması gerekiyordu.

Ama ne Ömer Gün ne de diğerleri bu konuda en ufak bir şey bilmiyorlardı. Örneğin Ömer Gün Strasbourg'daki adrese doğrudan başvurması gerekirken, Türkçe yazdığı dilekçeyi götürüp ilgisiz Cumhuriyet Savcılığı'na veriyordu. Dil konusundaki problem ise, komisyonun matbu formunun, onaylanmış Türkçe çevirisinin olmamasından kaynaklanıyordu. Gerçi metnin Türkiye Barolar Birliği ve Avrupa İnsan Hakları Direktörlüğü Türkiye Temsilcisi Muzaffer Sencer tarafından yapılmış iki ayrı çevirisi mevcuttu. Ancak çevirinin hükümet ya da bir aşka kamu kurumu tarafından yapılması, "aslına uygunluğu" konusunda tartışma yaratabilirdi. Çünkü devlet, taraflardan biriydi.

Aramızda sıradağlar. İnsan Hakları Avrupa Komisyonu'na gönderilen dilekçeler, ilk olarak bir ön incelemeye tabi tutuluyordu. Bu ön

HÜSEYİN AKŞİT / NOKTA

Devlet Bakanı Hasan Celal Güzel, bu yılın başında Bakanlar Kurulu'nun bireysel başvuru hakkı sağlayan kararını açıkladığı zaman, bunun 'teoride' değil, 'pratikte' kazanılan bir hak olduğu sanılmıştı.

incelemede dilekçenin imzalı olması, özü bakımından komisyonda daha önce görüşülmemiş bir konu olması, sahte bir sav niteliği taşımaması ve dilekçe hakkının kötüye kullanılmaması gibi hususlar inceleniyordu. Bu nedenle gönderilen dilekçeye, ilgili bütün belgelerin eklenmesi gerekiyordu. Ancak şu ana kadar gönderilen hiçbir dilekçenin ön elemeyi geçmediği biliniyordu. Muzaffer Sencer bu sakıncaların giderilmesine formların aslına uygun doldurulması için İnsan Hakları Derneği'nin yardıma başladığını açıklıyordu.

Ön incelemeyi geçen dilekçeler İnsan Hakları Avrupa Komisyonu tarafından inceleniyor ve öncelikle dostça bir çözüm yolu aranıyordu. Eğer bu sağlanamazsa olay bu kez İnsan Hakları Divanı ya da Bakanlar Komitesi'ne gönderiliyordu. Ancak Türkiye'den başvuranlar için burada bir sorun beliriyordu. Çünkü Türkiye her ne kadar bireysel başvuru hakkını tanımışsa da İnsan Hakları Divanı'nın kararlarını tanımamayı sürdürüyordu. Dolayısıyla ülkemizden gönderilen dilekçelerin komisyonda görüşülse bile gidebileceği tek merci olarak Bakanlar Komitesi kalıyordu ve Bakanlar Komitesi'nin verdiği karar bağlayıcıydı. Sonuçta lehte bir karar çıkarsa bu hakkın iade edilmesi ya da devletin şikâyetçiye tazminat ödemesi olarak sonuçlanıyordu. Ancak burada alınan kararlarda önemli olanın sonuç değil, kararın devletler üzerindeki moral bağlayıcılığıydı.

Şüphesiz, dışarıdan bakıldığında İnsan Hakları Avrupa Komisyonu'na bireysel başvuru hakkı, demokrasi açısından atılmış bir adımdı. Ancak bunu besleyecek olan

HÜSEYİN AKŞİT / NOKTA

Avrupa İnsan Hakları Direktörlüğü Türkiye Temsilcisi Muzaffer Sencer: "Hükümet açıklamaları vatandaşı yanlış yola sevk etti"

başka mekanizmalar düzenli işlemediği zaman, yüksek engelleri olan bu koşuyu tamamlamak mümkün olmuyordu. Bu açıdan bakıldığında Türkiye'de de bu hakkın uygulamada yaygınlık kazanması için, hakkın verilmiş olmasının yeterli olmadığı ortaya çıkıyordu. Ömer Gün ve diğer dilekçe sahiplerinin kilometrelerce öteden bekledikleri adaletin bir türlü tecelli edememesinin temelinde bu gerçekler yatıyordu. Dünyevi bir adalet olup olmadığı yargısı içinse, daha henüz erkendi ●

Başvuru maratonu ve engeller:

1. Her şeyden önce başvuruda bulunacak kişinin ya çok iyi İngilizce veya Fransızca bilmesi, ya da bilenlere kolayca ulaşabilmesi gerekiyor. Büyük şehirlerimizde yaşayanlar için fazla sorun olmayan bu durum, eğer dilekçe Hakkâri vb. illerden postaya veriliyorsa ilk engel olarak beliriyor.

2- Bu ilk engeli, "başvuruda bulunmak için yurt içindeki bütün yargı yollarını tüketmiş ve bunları yaparken üç yılı geçirmemiş olmak" hendek ve engebesi takip ediyor. Savcılık, mahkeme, Danıştay ve sonra silbaştan... Bu tür olayların çok sık yaşadığı davaların yılan hikâyesine dönüp yıllar yılı sürdüğü Türkiye'de üç yıl içinde her şeyin tamamlanıp, belgelerin toparlanıp komisyona gönderilmesi, müthiş bir irade, tarihi bir sabır ve bir o kadar da şans gerektiriyor.

3- Ancak yine de şikâyetiniz 28 Ocak 1987 tarihinden sonrası içinse, başvuru doğrudan yapılmışsa ve dilekçenin altında imzanız da varsa Strasbourg'a ulaşıyor. Yine de rahat bir nefes almak için erken.

4- Çünkü ön incelemeye takılmak hiç de az bir olasılık değildi. Bu duvarı da aşarsanız ve dilekçeniz komisyonda görüşülmeye başlanırsa "dostça aranız bulunmaya" çalışılıyor. Olmazsa gidilecek iki merci var. Ancak bunlardan İnsan Hakları Divanı kararlarını tanımadığımız için, bizim için aslında tek yol bulunuyor.

EMRE ULAŞ / NOKTA

5- Bakanlar Komitesi. Hukuk sahasında bir maraton olarak nitelenebilecek bireysel başvuru hakkı için başvuracak olanların sadece koşmaları da yetmiyor, aynı zamanda sıçramayı da bilmeleri gerekiyor.

İstanbul 7. Aslive Ceza Mahkemesi'nde "kusurlu itiraftan" yargılanan Faruk Sükan, "İdeolojik maksatla bizi kötülemek isteyenler olabilir" diyor

ADALET / BİR İFLAS DAVASI

"Zehir hafiye" yargıç önünde...

Eski Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Faruk Sükan hakkında, yönetim kurulu başkanı olduğu bir şirketin iflasında "kusurlu davranmak" suçundan dava açıldı. Sükan'ın 2 yıla kadar hapsi isteniyor...

Meclis kürsüsünde "Komünistlerin nefes alıp verişlerini bile izliyoruz" demiş, bunun üzerine adı "Zehir Hafiye"ye çıkmıştı... Yıllarca Başbakan Yardımcılığı ve Devlet Bakanlığı yapmış, yolsuzluk dosyalarını takip etmesiyle ün kazanmıştı. Bir gün kendisinin de "sanık" sandalyesinde yer alabileceği, 2 yıla kadar hapis cezası istemiyle yargılanacağı aklının ucundan bile geçmezdi.

Faruk Sükan'ın aklına gelmeyen başına geldi ve yönetim kurulu başkanı olduğu Yartaş adlı şirketin "iflasında kusurlu davrandığı" gerekçesiyle hakkında dava açıldı. Sükan, her zamanki "zehir hafiyeliğini" bu olay vesilesiyle de gösterdi ve hakkında açılan dava için, "Ben her devirde her şeyin hesabını verebilecek bir insanım. Ama siyasi ve ideolojik maksatla bizi kötülemek isteyenler olabilir tabii!" dedi...

Bir gazete kuralım. Faruk Sükan'ın da yöneticisi olduğu Bozbeyli'nin ünlü Demokratik Parti'si görüşlerini duyuracak bir gazeteye ihtiyaç duyuyordu. Gazetenin çıkarılması için 1975'te dönemin DP milletvekillerinden Turgut Topaloğlu ve diğer parti yöneticilerinin ortaklığıyla Yartaş Basın Yayın Sanayii ve Ticaret A.Ş. kurulmuş, "Zaman" adı verilen gazete yayın hayatına atılmıştı. Gazete düşük bir tirajla yayınını 1980'e kadar sürdürmüş, şirket ise 1982 yılında Sosyal Sigortalar Kurumu'na 319 bin liralık prim borcunu ödeyemeyince iflas etmişti. Sükan'ın yargıç önüne çıkmasına yol açan gelişmeler de, şirketin iflasıyla birlikte başlayacaktı...

Defterlerin izinde... Şirketin iflas işlemleri 4 yıl sürmüş, ancak bu sürede şirketin alacak ve borçlarının belirtildiği defterler iflas dairesine verilmediği için bir ilerleme kaydedilememişti. Bu durumdan en çok zarar gören de, şirketin alacaklısı olan Turizm Bankası'ydı. Banka, iflas işlemleri tamamlanamadığı için 100 bin liralık alacağını tahsil edemiyordu! Bankanın şikâyeti üzerine yapılan soruşturma sonucu, şirketin son yönetim kurulu başkanı gözüken Faruk Sükan için savcılıkça dava açıldı. Sükan, savcılık soruşturmasında şirkete ait bulabildiği iki defteri verdiğini söylüyor, ancak bilirkişiler ise bu defterlerin şirketin hesap durumunu açıklığa kavuşturmadığı için tatmin edici olmadığını belirterek diğer defterleri istiyorlardı. Sükan, bu durumda, "Ben 1978'de Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı olunca yönetim kurulu başkanlığından izin aldım Yerime Latif Öztürk baktı. İlhan Bardakçı da genel müdür oldu. Defterleri bilse bilse onlar bilir" diyordu. Genelkurmay Askeri Mahkemesi'nce "casusluk" suçundan 15 yıl ağır hapis cezasına çarptırılan ve dosyası şu anda Yargıtay'da bulunan tarihçi İlhan Bardakçı ise, "Defterler, görevi Faruk Sükan Bey'den devralan Latif Öztürk'ten sorulmalı" diyerek topu ona atıyordu. Latif Öztürk de defterleri mahkemeye getiremeyince, "kusurlu iflas" suçundan bir dava da onun için açılıyordu.

Faruk Sükan ve İlhan Bardakçı, **Nokta**'ya yaptıkları açıklamalarda davanın açılmasına şikâyetiyle yol açan Turizm Bankası'na borçlu olmadıklarını ileri sürerken, Faruk Sükan ve Latif Öztürk hakkında ayrı ayrı açılan davalar da, birlikte görülmek üzere mahkeme tarafından birleştiriliyordu. Başbakan Yardımcılığı sırasında el koyduğu yolsuzluk ve usulsüzlük olaylarını bizzat soruşturan, ihbar üzerine milletvekillerinin bile çekmecelerini aratan Sükan'ın yargılanmasına aralık ayında devam edilecek.

Mehmet YALÇIN

1979 YILI İCRA PL. 467 TEDBİR UYARINCA SİGARA SAĞLIĞA ZARARLIDIR.

BİR TARTIŞMA

"Komünistler İstanbul'a" (!)

Türkiye Komünist Partisi, ya da yeni adıyla Türkiye Birleşik Komünist Partisi tartışması sürüyor. Bir yandan 16 Kasım günü yurda döneceklerini açıklayan Genel Sekreter Haydar Kutlu (Nabi Yağcı) ve eski TİP Genel Sekreteri Nihat Sargın hakkında soruşturma açılırken, bir yandan da, özellikle iktidar çevrelerinde, TBKP'nin yurt içinde çalışmalarına hoşgörü gösterilip gösterilemeyeceği yoğun biçimde tartışılıyor. Kutlu ile Sargın'ın 16 Kasım günü Yeşilköy'de tutuklanmaları bekleniyor.

Taşar, TBKP'yi referandumla korkutuyor

Hükümet tarafından sorarsanız, ANAP Genel Başkan Yardımcısı Fahrettin Kurt ile Genel Başkan Başdanışmanı Mustafa Taşar konunun referanduma götürülebileceğini, yüzde 95 hayır oyu çıkacağından emin olduklarını belirtiyorlar. Bu arada Başbakan Özal'ın Yunanistan'da yayınlanan "Ethnos" gazetesine verdiği bir demeçte TKP'nin yasallaştırılabileceği şeklinde yorumlanan görüşü ilgi topladı.

Bu arada Yargıtay da TKP davasında 120 sanığın hapis cezasını bozarken, 104 sanığınkini de onayladı...

BİR PORTRE

Şefik Erensü

Askerlerin ara sıra iktidara geldiklerinde kilit noktalara atadıkları mutemet silah arkadaşlarından biriydi Erensü... Refik Tulga gibi, Hasan Sağlam gibi, hatta Bülend Ulusu gibi... 27 Mayıs'tan sonra İstanbul Belediye Başkanlığı, 12 Mart'tan

sonra ODTÜ Rektörlüğü yapmış, yakın arkadaşı Cahit Duru ile birlikte bu üniversiteye "çekidüzen" vermişti. 12 Eylül döneminde de kendisine YÖK Yönetim Kurulu üyeliği görevi verildi, ama Erensü bir yıl kadar sonra istifasını verip "Benden bu kadar" dedi.

75 yaşındaydı. Kuleli'de müdürlük, NATO Koleji'nde komutanlık, Sofya ve Moskova'da ataşemiliterlik, Harp Akademileri'nde hocalık da yapmıştı. Emekli korgeneraldi. Öldü.

BİR BOMBALAMA

Kim neyi patlatıyor?

ANAP'ta yeni bir bomba... Fatih ilçe binasına yerleştirilen saatli bomba bir temizlik işçisinin de ölümüne neden oldu. Hatırlanacağı gibi geçen hafta da aynı partinin İzmir il merkezi bombalanmış ve ikisi ağır olmak üzere beş kişi yaralanmış, hemen ardından Kayseri il merkezinde de bir bomba patlamıştı. Olaydan sonra muhalefet önderleri üzüntülerini ve tepkilerini bildirdiler. Bir yoruma göre de, geçmişte sıkıyönetim dönemlerinin uzatılmasına yakın gözlenen bu tür bombalama olayları, Özal'ın iktidarda kalmasını isteyen bazı iç ya da dış güçler tarafından özellikle tezgâhlanıyor ve bu şekilde "12 Eylül öncesi" hatırlatılmak isteniyor olabilir!..

İBRAHİM ÇİTAK / NOKTA

Kim, neden patlatıyor?

HAFTANIN İNCİSİ

"İktidara geldiğimizde insan haklarının savunucusu olacağız, işkence yapana en ağır cezayı vereceğiz."

Alparslan Türkeş

KISA... KISA...

• **Avrupa Konseyi'ne üye 21 ülke arasında** en çok tutuklu ve hükümlünün Türkiye'de bulunduğu bildirildi. Geçen yılın verilerine göre ülkemizde toplam 52.718 kişi hapishaneleri doldurmuş durumda.

• **5 bin ve 10 binlik banknotların da** kesekâğıdına dönüşmesinden sonra Maliye'nin 25 bin, 50 bin ve 100 bin liralık yeni paralar hazırlamakta olduğu öğrenildi. 100 binlik banknotla kaç yıl sonra simit alınacağı merakla bekleniyor...

ÜÇ FOTOĞRAF

Beyler için altın saatler 13 milyondan başlayıp 52 milyona kadar gidiyor. Fiyatlara gümrük ve fon farkı dahil değil. Hanımlar için zümrüt ve pırlanta kaplı saatler 62 milyon ile 92 milyon arasında değişiyor... Konuya eğilen SABAH gazetesinin birinci sayfasında bir de şöyle bir haber vardı: "İstinye'de nalburluk yapan Nadir Koçaklar, vatandaş 150 bin lira verip soba alamadığı için soba kiralama uygulamasını başlattı..."

BASINDAN YORUMLAR

Çelebi, böyle olur bizde...

Gazetecilik yapmak istiyorsun, aman yap!

Tam sana göre biçilmiş kaftan!

Gazetecilik bizde öyle bir meslektir ki, tam sana göre...

Yaptıklarınla, yazdıkların hiç birbirine uymayacak, ne yaparsan; onun aksini yazacaksın...

Havasına göre yelken açıp, dümenini ona göre tutacaksın!

Varsın sana kızsınlar, keratanın yediği naneye bak, yazdığı naneye bak desinler...

Varsın desinler, öyle deyince büyük gazeteci olursun, sana köşeler açarlar, sütunlar açarlar, başbakanlar, bakanlar, seni baştacı ederler, bağırlarına basarlar, mutena ve muteber bir kalem olursun, kaleminden mürekkep değil, kan damlar...

Bugün yazdığını yarın yala, yarın yazdığını öbürgün yalarsın, ömrün yalamakla geçer, varsın geçsin, yalamakla dil aşınmaz ya!

Hasan Pulur, 4 Kasım, Güneş

Çağ atladık!

Cağaloğlu'nda çalışan bir kadının kocasıyla konuşması gerekiyordu. Kocası ise Rumelihisarı'ndaki evlerindeydi.

Kadın, Rumelihisarı'ndaki evlerine telefon etti. Hat düşmedi. Tam bir saat, bu sonuçsuz çabalamayı sürdürdü.

Sonunda kadın dayanamadı, Ankara'daki bir tanıdıklarını aradı. Rumelihisarı'nı düşüremediğini söyledi.

Ankara'daki arkadaş, kadının kocasına telefon etti. Karısının mesajını söyledi. Kocanın cevabını öğrendi. Ve yeniden Cağaloğlu'ndaki kadını arayarak, kocanın cevabını ona aktardı.

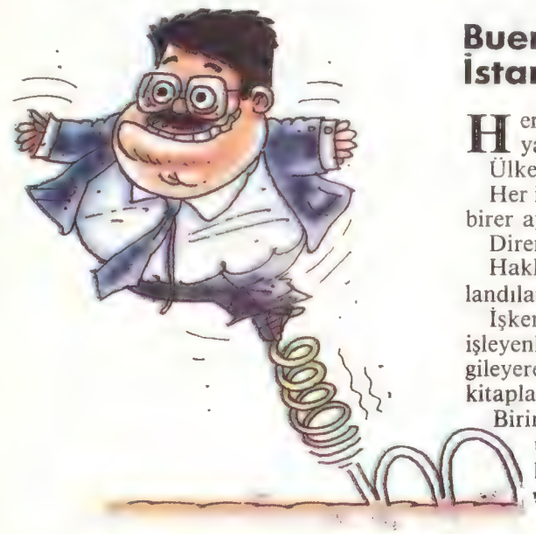

Böylece İstanbul'da yaşayan karı-koca, Ankara'da oturan arkadaşları sayesinde "konuşabildiler."

Ahmet Altan, 2 Kasım, Hürriyet

Buenos Aires, İstanbul

Her ikisi de ülkelerinin tanınmış yazarlarıydı.

Ülkelerinde sıkıyönetim vardı.

Her ikisi de işkence hücrelerinde birer ay kaldılar.

Direndiler.

Haklarında açılan davalarda aklandılar.

İşkence gibi bir insanlık suçunu işleyenleri, bu suçu işletenleri sergileyerek, direnişlerini her ikisi de kitaplaştırdılar.

Birinin adı, Jacobo Timerman; ülkesi Arjantin; filme de çekilen kitabının adı "Numarasız Hücre, İsimsiz Mapus."

Ötekinin adı, İlhan Selçuk; ülkesi Türkiye; kitabının adı; "Ziverbey Köşkü."

Timerman'a 1977'de işkence yapan ve yaptıranlar, 1983 sonrası yargılanıp mahkûm oldular.

İlhan Selçuk'a 1972'de işkence yapan ve yaptıranlar, bugün hâlâ ellerini kollarını sallaya sallaya dolaşıyorlar.

Kitabının bir yerinde şöyle der Timerman:

"Arjantin bir gün nasıl mutlu olacağını öğrenecektir."

Kitabının bir yerinde şöyle der İlhan Selçuk:

"Aklımda Seneca'nın bir özdeyişi:

—Yeryüzünde gün ışığına layık olmayan nice insan var, ama güneş her gün doğar."

Arjantin ve Türkiye, birbirine hem çok uzak hem de çok yakın...

Hasan Cemal, 1 Kasım, Cumhuriyet

YATAĞINIZI DEĞİŞTİRİN

LONDRA'da

Balayınızı Evlilik Yıldönümünüzü Yaşgününüzü GEÇİRİN...

MEKAN

"Sağlam,sağlıklı"

Yeni evliler, Evlilik yıldönümünü kutlayanlar, Yaşgününü kutlayanlar,
Türkiye'nin en büyük yatak üreticisi Mekan; her ay 3 çifti Londra'ya tatile gönderiyor.

• Mekan sağlıklı, ortopedik • Mekan'da gerçek yün gerçek pamuk var.
• Mekan fermuarlı, açın içini görün • Mekan siz uyurken hiç ses çıkarmaz.
• Mekan bozulmaz, deforme olmaz • Mekan 10 yıl garantili.

İRA

Tatil kampanyasına katılacakların,"Balayı,evlenme yıldönümü,yaşgünü,, gruplarından birini,satıcıdan alacakları Garanti Belgesi'nde mutlaka belirtmeleri gerekmektedir.

ODAK FİLM SUNAR
BİR ATIF YILMAZ FİLMİ

HAYALLERİM AŞKIM VE SEN

TÜRKAN ŞORAY

OĞUZ TUNÇ

MÜSFİK KENTER

ENGİN İNAL
FATOŞ SEZER

Seneryo: ÜMİT ÜNAL

Görüntü Yönetmeni: ÇETİN TUNCA

Müzik: ESİN ENGİN

Yapımcı: CENGİZ ERGUN

ODAK FİLM

1987 ANTALYA
FİLM FESTİVALİ'NDE 4 ÖDÜL:
EN İYİ 3. FİLM, EN İYİ KADIN OYUNCU,
EN İYİ GÖRÜNTÜ YÖNETMENİ,
EN İYİ LABORATUVAR

9 KASIM PAZARTESİ ● Beyoğlu-DÜNYA (149 93 61),
Kadıköy-KADIKÖY (337 74 00), Çemberlitaş-İPEK (522 25 13)
8 KASIM PAZAR ● Bakırköy-SİNEMA 74 (572 04 44)

İstanbul Belediyesi
ŞEHİR TİYATROLARI
9-15 Kasım 1987

HARBİYE M.ERTUĞRUL TİYATROSU (140 77 20)

ANTON ÇEHOV
VİŞNE BAHÇESİ
Yöneten: Leonid HEIFETS
Türkçesi: Belgi PAKSOY
(11-12-13-14-15 Kasım)

ÇOCUK OYUNU

Muharrem BUHARA
AYININ FENDİ AVCIYI YENDİ
Yöneten: Engin GÜRMEN
(C.tesi-Pazar: 11.00'de)

FATİH REŞAT NURİ TİYATROSU (526 53 80)

Vedat TÜRKALİ
DALLAR YEŞİL OLMALI
Yöneten: Hakan ALTINER
(11-12-13-14-15 Kasım)

ÇOCUK OYUNU

Serpil AKILLIOĞLU
SAKA KUŞU
Yöneten: Oben GÜNEY
(C.tesi-Pazar: 11.00'de)

ÜSKÜDAR M.CELAL TİYATROSU (333 03 97)

Reşat Nuri GÜNTEKİN
HANÇER
Yöneten: Engin ULUDAĞ
(11-12-13-14-15 Kasım)

ÇOCUK OYUNU

Erik VOSS
DANS EDEN EŞEK
Yöneten: Hakan ALTINER
Türkçesi: Can GÜRZAP
(C.tesi-Pazar: 11.00'de)

Oyun günleri: Çarşamba: 15.00-20.30 Perşembe: 20.30 Cuma: 20.30
C.tesi: 15.00-20.30 Pazar: 15.00-18.30

İstanbul'dan sonra, şimdi İZMİR'de ANKARA'da...

VAKKORAMA
Kültür Matineleri
Kasım Programı

Her çarşamba ve özel günlerde, saat 17:00'de!

ISTANBUL (Taksim)

18 Kasım Çarşamba
Müzik-Gitar
GÜLBENİZ ŞENTAY
"Şarkılarla Yaşamak"

25 Kasım Çarşamba
PANEL
"Şehir-Vatandaş İlişkileri"
Prof. Kemal Ahmet Aru/Doç. Dr. Aykut Karaman
Erhan İşözcan (Istanbul Anakent Belediyesi)
Duygu Asena/Ayşe Üçok/Y. Mimar Cengiz Bektaş
Prof. Asaf Savaş Akat/Faruk Emcioğlu

ANKARA

11 Kasım Çarşamba
Müzik
GRUP TINI
"Country Music"

18 Kasım Çarşamba
Söyleşi
SİNAN SİNANOĞLU
"TV Haber Kameramanlığı"

25 Kasım Çarşamba
Söyleşi
MASHAR ALANSON/MFÖ
"Müzik"

İZMİR

11 Kasım Çarşamba
Multivizyon Gösterisi
YUSUF TUVİ
"Renkler Ülkesi Tayland"

18 Kasım Çarşamba
Söyleşi
NAZLI ERAY
"Fantastikte Yolculuk"

İstanbul'da,
Devlet Opera ve Balesi, tüm Istanbul Tiyatroları ve özel sanat etkinlikleri biletlerini Vakkorama/Taksim ve Suadiye den;
Ankara'da,
Devlet Opera ve Balesi, Türkiye Fiarmoni Derneği konser biletlerini ve turneye giden oyunların biletlerini Vakkorama/Ankara'dan edinebilirsiniz.

FRANSA / HÜKÜMET SARSILIYOR

Skandal üzerine skandal

Fransa hükümeti son günlerde peş peşe patlayan skandallar nedeniyle oldukça zor duruma düştü. İranlı sevgilisine gizli dosyalar veren başbakanlık sekreteri, adı yasadışı bir bankerlik olayına karışan Adalet Bakanı ve Sovyetler'e stratejik nitelikli elektronik ürünler satan Fransız şirketleri. Kamuoyu, hükümetin bunların üstesinden nasıl geleceğini merakla bekliyor.

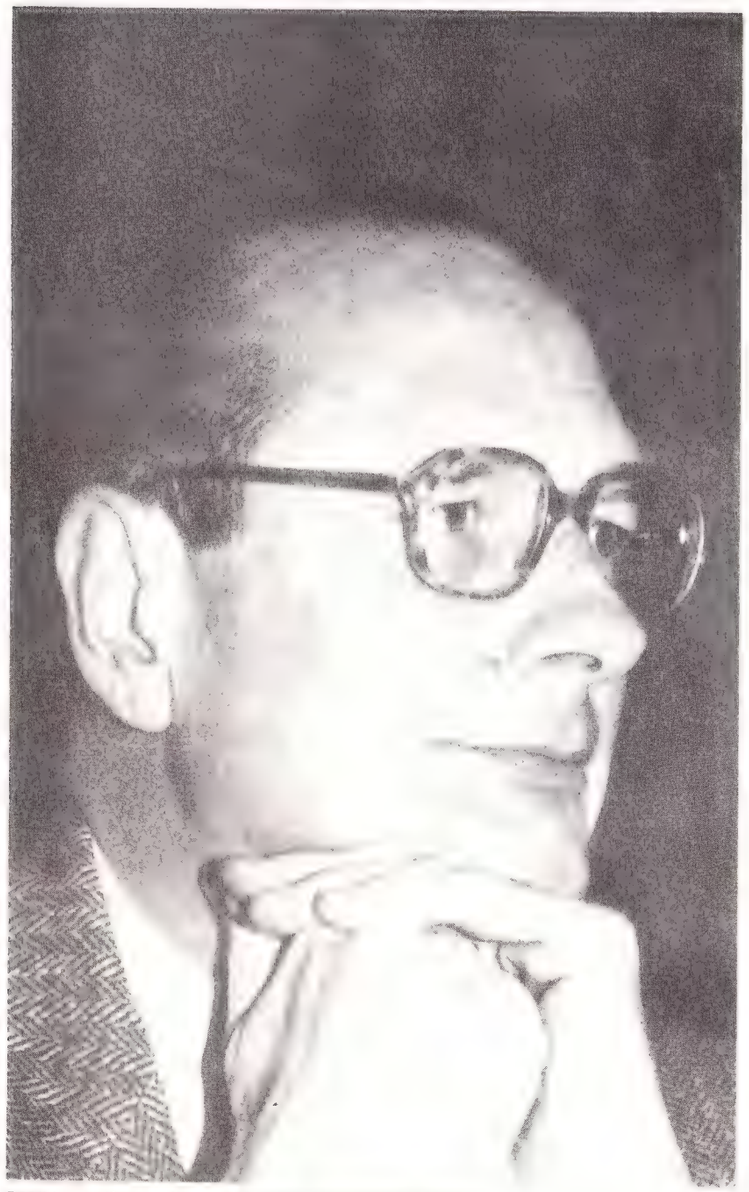

Peş peşe patlayan skandallar Chirac hukümetini sarsıyor

Ilık bir haziran sabahında, Fransa'nın Roissy havaalanındaki görevliler her zamanki gibi yolcuların işlemlerini tamamlamaya çalışıyorlardı. Yoğun terör olayları yaşandığından kontroller oldukça sıkıydı. Bagajlar tek tek açılıyor, elektronik dedektörler silah taraması yapıyorlardı. Sıra, genç ve oldukça alımlı bir kadına gelmişti. Sinirli bir hali vardı. Gümrük memurları her zamanki nezaketleriyle çantalarına bakmaya başlamışlardı. Birden gözleri faltaşı gibi açılacaktı. Gördüklerine inanamıyorlardı. Kadının çantasından çıkan birkaç dosyanın üzerinde kocaman kırmızı "Gizli-Savunma" damgası vardı. Ortalık birden karışacak, Fransa'nın karşı casusluk örgütü DST devreye girecekti. Tarih Haziran 86 idi.

Hükümetin kalbindeki casus. Maryse Villard adlı kadın, başbakanlık köşkü Matignon'da diplomatik işler bölümünde sekreter olarak çalışıyordu. Görevi birçok gizli belgenin makineyle imha edilmesiydi. Birkaç ay önce Muhammed Ansari adlı İranlı bir işadamıyla tanışmış ve ona âşık olmuştu. Maryse, sevdiği adama, kendisine imha edilmek üzere verilen gizli belgeleri götürmekten çekinmemişti. Muhammed Ansari'nin kişiliği ise oldukça karanlıktı ve Batılı istihbarat örgütleri için yeni bir sima değildi. Resmi görevi, İran Ulusal Petrol Şirketi'nin (NIOC) Batı Almanya temsilciliğiydi. Fakat Batılı istihbaratçılar bu şirketin, İran'ın pek de barışçı olmayan birtakım gizli faaliyetlerinin paravanı durumunda olduğunu biliyorlardı. Örneğin NIOC'un Londra'daki bürosu geçenlerde Thatcher tarafından İran'a gizli silah sevkiyatı yapıldığı gerekçesiyle kapatılmıştı.

Genç kadın o günlerde casusluk

Adalet Bakanı Chalandon adaletin pençesine mi düşecek?

iddiasıyla tutuklanıyor. İranlı sevgilisi ise bütün aramalara rağmen bulunamıyordu. Fakat her nedense olay örtbas ediliyor ve ancak bir buçuk yıl sonra, geçtiğimiz hafta içinde bir gazeteci tarafından ortaya çıkarılıyordu. Oysa o günlerde Fransa, İran kaynaklı terör olaylarıyla yanıp tutuşuyordu. Buna rağmen başbakanlığın taa kalbine kadar girmiş bir casusluk olayının üstünün örtülmesinin sebebi ne olabilirdi? Hükümet yetkilileri bunu, çok önemli bir olay olmadığı şeklinde açıklıyorlardı. Maryse önemli mevkide bir sekreter değildi, bu yüzden eline geçen belgeler de aslında sıradan şeylerdi. Fakat bu açıklamaya rağmen Chirac hükümeti olayın gizli tutulması konusundaki soru işaretlerini gideremiyecek ve bir skandalın eşiğine gelinecekti.

Adalet Bakanı suçlu mu? Fransız hükümetini sarsan tek skandal bu değildi. Geçen mayıs ayında, 200 yıllık saygın bir geçmişe sahip olan dünyanın sayılı mücevhercilerinden Chaumet'nin batışı ile sonuçlanan kirli elmaslar hikâyesinin ucu yine sağcı hükümete dokunuyordu. Birçok "seçkin" kişinin kara paralarını paravan şirketler ve elmas satışları yoluyla ülke dışına transfer eden, sıkıştıkça sahte faturalar düzenleyen, kendilerine getirilen kara paralara ve mücevherlere karşılık piyasadaki en yüksek faizi ödeyen Chaumet kardeşler, sonunda hapsi boylamışlardı. Ama iş bu kadarla kalmıyordu. Ortaya çıkarılan gizli ve gayriresmi muhasebe defterinde birçok "seçkin" kişinin, bu arada Adalet Bakanı Albin Chalandon'un da adı geçiyordu. Olaya karışan birçok gizli alacaklı adlarının açıklanması korkusuyla titrerken, Chalandon, 1986 başlarında eşine ait birtakım elmasları, satılması için Chaumet'ye verdiğini buna karşılık olarak ayda 500 bin frank faiz aldığını ve ünlü mücevherciyle ilişkisinin bundan ibaret olduğunu açıklamıştı. Üstelik her şeyi yasal yollardan yaptığını iddia ediyordu. Fakat bir süre sonra Fransız Komünist Partisi'nin yayın organı olan L'Humanite gazetesi, Chalandon'un banka hesabına Chaumet tarafından yatırılmış Ağustos 1985'e ait bir milyon franklık bir virman makbuzunun fotokopisini yayınlayacaktı. Demek ki Adalet Bakanı gerek tarih gerekse faiz olarak aldığı para miktarı hakkında yanlış bilgi vermişti. Chaumet kardeşlerin davasının gelişmesiyle birlikte Chalandon'un durumu iyice karışıyordu. Bir yandan Adalet Bakanı sıfatıyla yargı hiyerarşisinin en üst düzeyini temsil ediyor, bir yandan da alacaklı sıfatıyla taraf durumuna düşüyordu. Fakat iş yine de bu kadarla kalmıyordu. Bundan iki hafta önce mahkemeye Chaumet'nin muhasebecisi tarafından sunulan 74 kişilik bir listeyle, Adalet Bakanı'nın sadece alacaklı değil aynı zamanda yasadışı sayılan bir alışverişin tarafı durumunda olduğunu da ortaya çıkarıyordu. Chalandon, Chaumet'ye para yatırmıştı ve karşılığında faiz alıyordu. Üstelik bu hesabı 1972 yılından bu yana sürüyordu. Ünlü mücevher firması yasadışı bir banka durumuna gelmişti ve Adalet Bakanı bunun en iyi müşterilerinden biriydi. Batışından birkaç ay önce Chaumet hakkında açılan mali soruşturmayı durdurmada bizzat Maliye Bakanı Alain Juppé'nin rolü olduğu söylentileri de skandala daha derin bir boyut veriyor ve hükümeti iyiden iyiye sarsıyordu.

İran gizli servisi, başbakanlığın kalbi olan Matignon köşküne kadar sızmayı kazandı

Teknoloji kaçakçılığı. Fransız kamuoyu Chalandon skandalının yeni boyutlarıyla meşgulken, L'Express dergisi başka bir skandalın haberini patlatıyordu. Fransa'nın büyük bankalarından olan Société Générale'in ihracat şirketi olan Sogexport, Sovyetler Birliği'ne, Batı ülkelerinin Doğu ile alışverişlerini kontrol eden COCOM örgütünün yasakladığı birtakım stratejik elektronik ürünleri satıyordu. Bu ürünler, askeri teknolojide kullanılabilecek çok hassas entegre devrelerdi ve Sovyetler bu sayede Batı ile arasındaki teknoloji açığını dev adımlarla kapatabilirdi. Geçenlerde, Japon Toshiba firmasının Sovyetler'e stratejik nitelikli elektronik ürünler sattığı ortaya çıktığında, Toshiba yöneticileri hatalarını kabul etmiş ama Fransız Ratier Forest şirketinin de en az kendileri kadar suçlu olduğunu ileri sürmüşlerdi. Bu iddianın peşine düşen L'Express dergisi muhabirleri bundan daha fazlasını ortaya çıkaracak ve Sogexport adlı şirketin de uzun zamandan beri Sovyetler'e COCOM'un ilkelerine aykırı olarak elektronik ürünler sattığını belgeleyeceklerdi. Üstelik bu, çoğunlukla Amerika'dan ithal edilen malların reexport edilmesi şeklinde yapılıyordu. Şirket yetkilileri, bu iş için bakanlıktan gerekli iznin alındığını ileri sürüyorlardı. Hükümet yetkililerinin bu konudaki cevabı ise henüz pek açık değildi. Gelecek günlerde bu mesele etrafında epey çıngar kopacağa benziyordu.

Son günlerde üst üste patlak veren bu skandallar sağcı hükümeti, yaklaşan seçimlerin arifesinde oldukça zor duruma sokuyordu. Fransız kamuoyu şimdi merakla Chirac'ın bunların üstesinden nasıl geleceğini bekliyor

İNGİLTERE / KRALİYET EVLİLİĞİNİN 40. YILDÖNÜMÜ

Yunan prensliğinden İngiltere tahtına

Önümüzdeki hafta Kraliçe Elisabeth ile 40. evlilik yıldönümünü kutlayacak olan Prens Philip sürgündeki Yunan prensi olarak, Korfu Adası'nda elektriksiz ve susuz bir evde, yemek masasında dünyaya gelmişti

Sıradan gezilerden birindeydi. İngiltere Kraliçesi Elisabeth ile eşi Prens Philip resmi bir ziyaret için bulundukları Avustralya'da ilk gün tanışma kokteyline davetliydiler. Avustralya Başbakanı, kraliyet ailesine önce kendisini tanıtıyor arkasından karısını Prens Philip ile tanıştırarak, "Haşmetmeapları, işte eşim. Kendisi felsefe doktorudur ve benden çok daha önemlidir" diyordu. Prens Philip, bu söz üzerine, kendine bir arkadaş bulmanın sevinciyle başbakanın kulağına eğilerek fısıldamıştı: "Ah Sir, sizi gerçekten çok iyi anlıyorum. Bizim ailede de aynı can sıkıcı sorun var."

Prens Philip şakayla karışık bir biçimde bütün yaşantısını etkileyen bu soruna parmak basarken pek de haksız sayılmazdı. Önümüzdeki hafta, Kraliçe Elisabeth ile 40. evlilik yıldönümleri olması nedeniyle bugünlerde dünya basınının gündemine gelen Prens Philip bütün yaşantısı boyunca karısının bir adım arkasından yürümeye mahkûmdu.

Küçük Philip (ortada) annesi ve babasıyla hiç mutlu olamamıştı

Oğlu Charles büyüyüp unvan sahibi olduktan sonra protokoldeki yeri onun da arkasına itilmişti. Bütün bunların sonucunda, basının kendisine taktığı "monarşinin gölgesindeki adam" lakabından bir türlü kurtulamıyordu.

Ama prensin ne denli zor koşullarda yetiştiği göz önünde bulundurulduğunda bugün eriştiği yer çok yükseklerde olduğu görülüyordu. Doğumu bile romandı minik Philip'in.1921 yılının Haziran ayında, küçücük Korfu Adası'nda sürgünde bulunan yoksul bir prensle prensesin oğlu olarak dünyaya gelmişti. Babası Yunan Kralı Giorgio'nun oğlu Prens Andrea, annesi ise gene kraliyet soyundan Prenses Alice idi. Doğum sırasında doktor, güzel prensese yatakta doğuramayacağını söylemiş, bebek dünyaya gözlerini yemek masasında açmıştı. Üstelik doğduğu evde, elektrik, su, ısıtma gibi "lüksler" de yoktu.

Londra 1933. Yunan Prensi Philip ulusal kıyafetiyle

Minik Philip henüz 18 aylıkken aile yeni bir sürgüne daha gönderiliyordu. Sağır dilsiz olan baba Andrea, vatana ihanetle suçlanmıştı. Ailenin İngiltere'deki yoksul yaşantısı hüzünlü biçimde sonuçlanacak, ana baba şiddetli geçimsizlik sonucunda boşanacaklar ve yaşantılarının bundan sonrasını birbirlerinden oldukça değişik yerlerde sürdüreceklerdi. Prenses Alice manastıra kapanırken, Prens Andrea, yaşantısının bundan sonrasını Güney Fransa'da, Cote d'Azur'de yaşayan zengin bir şen dulla geçirecekti.

Küçük prens ise İngiltere'de artık anneannesiyle birlikte yaşıyordu. Anne ve babasının kavgalı yaşantısı, arkasından gelen ayrılık günleri küçük Philip'i derinden etkilemişti. Oldukça haşarı ve söz dinlemez bir çocuktu. Evde önemli davet verildiği bir gün misafirlerin üzerine bahçedeki domuzları salıvererek büyük bir paniğe neden olması bu "küçük" yaramazlıklarından sadece bir tanesiydi.

Bir süre sonra babalığını George amcası üstlenecek ve prens eğitimini Paris'te onun yanında sürdürmeye başlayacaktı. Ama çok geçmeden amcası ölüyor ve Philip kendisini bir kez daha öksüz gibi hissediyordu. Bundan sonra babalığını İngiltere Kralı'nın yardımcısı Lord Mountbatten üstlenecek, Philip, zenginlik, asalet ve gücü ondan öğrenecek, öğrenimine yeni babası sayesinde İngiltere Kraliyet Deniz Okulu'nda devam edecekti.

Philip'in öğrenciliğinin ilk yılında okulun önünde demirleyen kraliyet ailesinin yatı, genç prensin bundan sonraki yaşantısını değiştiriyordu. Yatta su çiçeği olduğu için kaptanın evinde karantinaya alınacak iki genç kız da vardı. 13 yaşındaki Lilibet lakabıyla tanınan Prenses Elisabeth ve ablası prenses Margareth. Philip küçükken bu hastalığı geçirmişti, hastalığın kendisine bulaşması söz konusu olamazdı ve prenseslere bakmak için biçilmiş kaftandı. Kaptanın evinde birbirlerine ilk görüşte âşık olan Lilibet ve Philip bütün bir yazı, karantina altındaki evde başbaşa geçireceklerdi. Yaz tatili sona erip, yat limandan ayrılırken Philip'e bordada el sallayan tek kişi vardı: Prenses Elisabeth. İki âşığın mektuplaşmaları yıllarca sürecekti.

Prens okuldan mezun olur olmaz, Yunan vatandaşlığından ayrılarak İngiliz vatandaşlığına alınmak için başvuruda bulunuyordu.

Philip ve Elisabeth'in karşılıklı sevgileri sonunda evlilikle noktalanmıştı

Philip mezuniyetten sonra Ingiliz donanmasına girmişti. İki sevgili birbirlerini tam 5 yıldan beri görmemişlerdi. Ama sürekli yazışıyorlardı. Sonunda 1943 yılının noelinde genç ve yakışıklı prens,Winsdor'daki kraliyet ailesinin yanına davet ediliyordu. Lilebet ve Philip o yıldan beri ilk kez birlikteydiler.

Ama sarayda iki gencin yakınlığına hiç iyi gözlerle bakmayanlar da vardı. Kral VI George, nuh diyor, peygamber demiyor ve bir İngiliz prensesinin kendi milletinden olmayan biriyle evlenemeyeceğini söylüyordu. Kral, çareyi kızını kaçırmakta bulmuş ve hava değişikliği için Elisabeth'i diğer bazı aile mensuplarıyla birlikte 10 haftalığına Güney Afrika'ya yollamıştı. VI George yumuşayacak gibi görünmüyordu. Dahası, muhafazakâr İngiliz basını da, kralın görüşleri doğrultusunda salvo ateşine başlamıştı. Lord Mountbatten da bu işi tezgâhlamakla suçlanıyordu.

Lord bu gelişmeler üzerine derhal harekete geçip ilk iş olarak ülkenin tanınmış gazetelerinin yazı işleri müdürlerini davet ederek basınla arasını düzeltiyordu. Kral da kızının kararlı tutumuna fazla karşı koyamamış ve yumuşamıştı. Philip ise 1947 Martı'nda İngiliz vatandaşlığına kabul edilince ortada fazla sorun kalmamıştı. Genç prensin parası olmadığından, elmaslarla süslü nişan yüzüğünü annesi Alice varını yoğunu satarak satın alacak, Philip 5 dakikalık bir törenle Ortodoksluk'tan vazgeçerek İngiliz Kilisesi'ne geçecek ve 20 Kasım'da dillere destan bir düğünle uzatmalı aşk resmiyete dönüşecekti. Philip, Mountbatten soyadı almış, kendisine Oldcastle Dükü unvanı verilmiş ve tarih kitaplarına geçmişti bile●

Brezilya'da çocuk fahişelerin bir şişe Coca-Cola kadar değerleri yok (üstte). Ülkede genelevlerin insan kaynağını sefalet içindeki gecekondularda yetişen çocuklar oluşturuyor

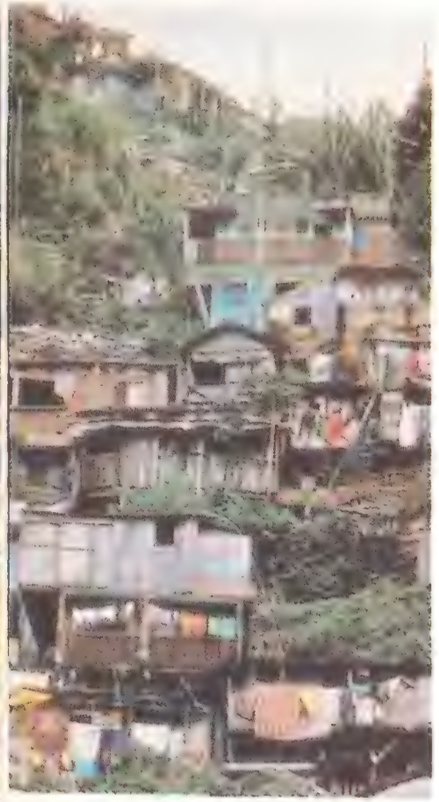

BREZİLYA / BATAKHANELERDE YAŞAM

Çocuk fahişeler "mucizesi"

Sürekli olarak ekonomik bir mucizeyi başardığı söylenen Brezilya'da fahişelik için ideal yaş 11-12. Ülkede 7 milyon küçük kadın bu mesleği sürdürüyor ve günde 70-80 müşteri kabul ediyorlar

Dört yüz lirete Brezilya'da bir şişe Coca-Cola bile içilemiyor. Ama küçük Joseneide'in müşterilerinden istediği ücret bu kadardı. Joseneide, henüz 11 yaşındaydı. Ama dudaklarındaki ruj ve gözlerindeki far kendisini biraz daha büyük gösteriyordu. Bu mesleğe 7 yıl önce, müşterilerine "daha değişik hazlar tattırmak isteyen" ve kendisi de fahişe olan annesinin zoruyla başlamıştı. Bugün, ülkede bu mesleği sürdüren on binlerce küçük kızdan sadece biriydi. Yalnızca, yaşadığı 2 milyon nüfuslu Recife kentinde 80 bin kadın geçimlerini fahişelikle sağlıyorlardı.

Geçenlerde Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu'nun hazırladığı rapor tüm dünyada dehşetle karşılandı. Ekonomik bunalım sonucunda Brezilya'da işsizlik oranı yüzde 40'lara tırmanmıştı. Üstelik, ülkede 10'dan fazla çocuk sahibi olmak hâlâ olağan sayılıyordu. Beş yaşına gelenler ise derhal "iş yaşamına" atılıyorlardı. Ailelerinin kendilerine söylediği tek şey vardı: "Karnınızı doyurmak için çalışın."

"Beş kardeştik. Babamı hemen hemen hiç hatırlamıyorum. Ben küçükken, evi terk etmiş. Annem ise başka bir erkekle yaşamak için bizi bıraktı. Günün birinde evde yiyecek bitti. Kardeşlerimden biri açlıktan öldü. Diğeri ise ateşlendikten sonra hastalıktan öldü. Bacaklarının birini yarısına kadar fareler yedi." Sahile park eden arabaların camlarını silerek yaşamını kazanmaya çalışan 9 yaşındaki Joaquim, İtalyan Panorama dergisi muhabirine trajik olaylarla geçen hayatını bu cümlelerle anlatıyordu. Joaquim'in iki kızkardeşi daha vardı. Önce onlardan bahsetmek istememiş, biraz üsteleyince anlatmaya başlamıştı. "Büyük olan Teresina'yı anneme biraz para ödeyen bir kamyon şoförü alıp götürdü. Küçüğünü, yani Aida'yı annem önce satmak istemedi. Ama aynı şoför sekiz ay sonra yeniden geldi ve annemle pazarlık ederek onu da aldı götürdü. Şimdi ikisinin ne yaptığını bilmiyorum."

Dünyanın en büyük fahişeler ordusu. Brezilya'daki fahişelerin sayısını kesin olarak kimse bilmemekteydi. Ama yapılan tahminlere göre ülkede toplam 7 milyon kadın bu mesleği icra ediyordu. Neredeyse büyük kentlerin her sokağında bulunan "motel" adındaki iki-üç odalı genelevler de bu milyonlarca kadının en önde gelen işyerleriydi. En güzelleri, eğer şansları da kendilerine yardım ederse, turistlerin kaldıkları otellerde "masajcı" olarak çalışabiliyor ve bir işçinin bir ayda kazandığını bir gecede ceplerine indirebiliyorlardı. Ama bu şekilde sınıf atlama mutluluğuna erişenlerin sayısı devede kulak kalıyordu. Örneğin, küçük Joseneide'nin kenti olan Recife'deki 80 bin fahişenin sadece bin kadarı bu tür otellerde iş bulabilmişlerdi.

Polis baskısı, Brezilya'da gecekondu yaşamının bir parçası

Küçük kızların meslek seçimlerindeki en önemli rolü şüphesiz "kız toplayıcıları" oynuyorlardı. Sokak sokak dolaşarak "11-12 yaşını geçmemiş, 30 kilonun altında ve güzelce kızları" ailelerinden satın alan toplayıcıların işlevleri ailelerle genelevler arasındaki aracılığı sağlamaktı. 5-11 yaş arasındaki kızlar büyük kentlerdeki "motellere" pazarlanırken 5 yaşından küçükler zengin ailelere besleme olarak satılıyordu. Bu tür kızlar, biraz büyüdüklerinde, çoğunlukla, ailenin reisine ve oğullarına cinsel yönden de hizmet veriyorlardı.

Şüphesiz küçük çocuklar, doğar doğmaz kendilerini fahişelerin ve genelevlerin çevresinde bulduklarından toplayıcıların eline geçene kadar bu konuda bayağı "tecrübe" kazanmış oluyorlardı. Ülkede yayınlanan O Norte gazetesinde yayınlanan fahişelik üzerine bir araştırmada, ülkede 8-9 yaşındaki kızların anneleri tarafından öğretilen hareketleri taklit ederek para karşılığı teşhircilik yaptıkları, 5 yaşındaki kızların sokaklarda karamela satarken erkekler tarafından çağırılarak okşandıklarını, biraz büyüdüklerinde bu kez adamları para karşılığında kendileri okşadıklarını, 7-8 yaşında cinsel ilişkiye başladıklarını, 12 yaşına geldiklerinde tam kapasite çalışarak günde bazen 70-80 müşteri kabul ettiklerini, 18 yaşından sonra "yaşlı" sayıldıklarını ve değerlerinin düştüğünü, bazı bölgelerde anne fahişelerin 7-8 yaşındaki kızlarıyla beraber işe çıkarak müşterilerini bu şekilde "memnun ettikleri" konu ediliyordu. İş bu kadarla da kalmıyordu. Bir süre önce Brezilya Ulusal Küçük Çocukları Koruma Kuruluşu'nun yaptığı bir açıklamada, ülkede sadece bakire kızların bulunduğu özel evlerin de çalıştırıldığı bildirilmekteydi. Ülkede küçük yaşta kızların çalıştırıldığı bir diğer cinsellik sektörü ise, Brezilya'da çevrilerek ABD ve Avrupa'ya yollanan pornografi filmleriydi.

Brezilya'da milyonlarca fahişenin görev yapmasının doğal bir sonucu zührevi hastalıklarda görülen inanılmaz rakamlardı. Ülkede yaşayan insanlardan 6 milyonunda zührevi hastalık bulunmaktaydı. Bunlardan 1 milyon 200 bini frengiliydi. 1984 yılı verilerine göre 520 olan AIDS'lilerin sayısı ise her geçen gün kabarıyordu.

Joseneide'ler nasıl kurtulacak? Peki uluslararası kuruluşlar ya da devletin bizzat kendisi bütün bu olup bitenlere seyirci mi kalıyordu? Birleşmiş Milletler'e bağlı çocuk örgütü UNICEF'in Brezilya sorumlusu Mirtes Santa Cruz, sayıları milyonlarla ifade edilen küçük fahişeler için yapacak fazla bir şey olmadığını söylüyor ve ekliyordu: "Ülke, bu çocuklara en küçük imkân bile tanımıyor. Ne okulları var, ne işleri ne de hastaneleri. Öte yandan, birçok çocuk her gece evine belirli bir para getirmek zorunda. Aksi taktirde dayak yiyip aç kalmaktalar. Bu durumda bizim UNICEF olarak düzeni değiştirmemiz çok zor."

Uluslararası İnsan Hakları Federasyonu'nun araştırmalarına göre ise devletin bu soruna ilgisizliği had safhadaydı. Bu çocuklara yönelik ülkede hemen hemen hiçbir ciddi faaliyet olmadığı gibi küçük fahişeler sık sık polisin kötü davranışlarıyla karşı karşıya kalıyorlardı. Dahası, emniyet örgütü, eskiden kiliselere kabul edilmeyen ve çocuklarının vaftiz edilmeleri yasak olan fahişeleri insan yerine koymadıklarından, bu işi yönlendirenlerin peşine düşmüyorlar ya da yakaladıklarını cezasız bırakıyorlardı.

Banyolu lüks genelevlerde çalışabilmek her kıza nasip olmuyor

Brezilyalı ünlü yazar Jorge Amado'nun "Bu ülkede yaşamak, fakirlerin her gün yaşadığı bir mucizedir" sözü dünyanın sanayi yönünden en gelişmiş 10 kapitalist ülkesinden biri olan Brezilya'daki sosyal uçurumlar bilindiğinde çok daha anlamlı oluyordu ●

ÇİN

Deng'in zaferi

Çin Komünist Partisi'nin 13. Kongre'si reformcuların zaferiyle noktalandı. Dışa açılma ve modernleşme hareketiyle ülkeyi Kültür Devrimi'nin yol açtığı durgunluktan çıkarmaya çalışan güçlü lider Deng Siaoping'in önderliğindeki reformcular bundan sonra ülkenin yönünü belirleyecek. Reform hareketinin mimarı olan Deng, çizdiği yeni yolun devamını sağlamak amacıyla kendi isteğiyle Parti Merkez Komitesi'nden çekildi ve çoğunluğunu muhafazakâr kadroların oluşturduğu 80 yaşın üzerindeki diğer üyelerin de aynı şekilde davranmalarını sağladı. Parti yönetimindeki bu gençleştirme hareketiyle, reformist politika yanlısı genç kuşağın Merkez Komitesi'nde çoğunluğu elde etmesine yol verilmiş oldu. Deng'in gözdesi durumunda olan Başbakan Zao Ziyang ise, ocak ayından bu yana geçici olarak yürüttüğü Parti Genel Sekreterliği'ne atanarak ülkenin bir numaralı adamı haline geldi. Böylece, öncüsü olduğu reformcu akımın iktidarını sağlamlaştıran Deng'in hiçbir resmi sıfatı olmamasına rağmen yine de ülke yönetiminde "son söz" hakkına sahip olacağı belirtiliyor.

13. Kongre'de Parti Genel Sekreterliği'ne getirilen Zao Ziyang, Deng'in gözdesi durumunda

PORTRE

CASPAR WEINBERGER

"Şahin"in istifası

Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanı Caspar Weinberger geçtiğimiz hafta içinde kişisel nedenlerle istifa etti ve yerine Ulusal Güvenlik Danışmanı Frank Carlucci getirildi. Reagan'ın yakın arkadaşı olarak bilinen Weinberger'in istifasının nedeni uzun zamandır hasta olan eşiyle daha yakından ilgilenmek şeklinde açıklanıyor. Fakat Savunma Bakanı'nın Sovyetler ile silahsızlanma görüşmeleri ve özellikle anlaşması konusunda Dışişleri Bakanı Shultz ile aynı görüşleri paylaşmaması istifasının gerçek nedeni konusunda bazı kuşkular uyandırıyor. Weinberger silahlanmayı barışı güvenlik altına almanın tek yolu olarak görüyor. Asıl mesleği avukatlık olan Weinberger, Nixon yönetimi sırasında da Sağlık, Eğitim ve Sosyal Yardım Bakanlığı yapmıştı. 1981'de Reagan tarafından Savunma Bakanlığı'na atanan Weinberger, Bechtel'in başkan yardımcılığını da yapmıştı.

FRANSA

Köpeklerde cinsel devrim

"Altı yaşında bir buldog, aynı cins bir dişiyle arkadaşlık etmek istiyor." "Güzel boxer, kısa tüylü bir eş arıyor." Bu ilanlar sayesinde yüzlerce çift birbirini buluyor ve büyük aşklar doğuyor. Fransa'da yeni kurulan köpekleri evlendirme acentesi böylece çok önemli bir soruna çözüm getirdi. Kendi çabalarıyla eş bulamayan yalnız köpekler için artık yeni bir umut kapısı açıldı. Tamamıyla bilimsel bir yöntemle çalışan bu acenteye başvuran köpeklerin tüm özellikleri önce bilgisayara aktarılıyor. Sonra da en uygun "eş"in adının çıkması bekleniyor. Fakat ne yazık ki bilgisayarlar her zaman sorunu çözemiyor. Bunun nedeninin de dişi köpeklerin genellikle kendi cinsinden erkeklerle ilişki kurmayı reddetmeleri olduğu söyleniyor.

Artık köpekler de bilgisayarla eş bulacak

İSRAİL

Rambo'nun utangaç aşkı

Aşktan yana şansı pek yaver gitmeyen Sylvester Stallone bu kez de gönlünü 17 yaşındaki İsrailli bir güzele kaptırmak üzere. Rambo III'ün çekimi için İsrail'de bulunan Stallone için prodüktörleri, seyyar bir sağlık ekibi oluşturmuşlar. Çekimler sırasında Rambo'nun yanından hiç ayrılmayan bu ekipte yer alan gönüllü hemşirelerden Hila Gold adlı liseli genç kız, ünlü aktörün gözünden kaçmamış. Ancak bir-iki "asılma" numarası çeken Rambo, Hila'dan pek yüz görmemiş. Örneğin film setindekilere Hila'yı "Kız arkadaşım" diye tanıtan Sylvester, "Kız arkadaşın olduğumu sanmıyorum" cevabını almış. Daha sonra, normal sağlık hizmetinden biraz fazlasını rica ederek genç kızı oteline davet eden Rambo, Hila'nın yüzünün kızarıp evine kaçmasına sebep olmuş.

Stallone 17'lik Hila'ya gönlünü kaptırdı

Bunun üzerine genç kıza "şevkatle" sarılan Stallone, "Utangaçlığını çok iyi anlıyorum" demiş ve eklemeyi de ihmal etmemiş. "Ben de utangaç bir insanım ama sana utanmamayı öğreteceğim."

İtalyan'ın ünlü bir film yapımcısının kızı olan Rosanna Banfi geçenlerde babasına karşı bağımsızlığını ilan etti. "Babamla çalışmak çok güzel, ama artık özgür olmak istiyorum" diyen Rosanna sinema dünyasında iddialı olduğunu belirtti. Herkesin kendisini babasının gölgesinde görmesinden bıktığını söyleyen 24 yaşındaki genç kız, artık kendi ayakları üzerinde durabileceğini göstermek istiyor. Kızının yeteri kadar büyüdüğüne bir türlü inanmayan babası Lion Banfi ise, onun bu kararından oldukça rahatsızlık duyuyor. Sinema dünyasının kurallarını çok iyi bilen baba Banfi, kızının bu dünyada tek başına yuvarlanmasından ürktüğünü belirtmeden edemiyor.

KISA... KISA...

● **Birleşmiş Milletler arşivinde bulunan** ve 25 bine yakın savaş suçlusuyla ilgili dosyaları kapsayan belgelerin bundan böyle bütün araştırmacıların kullanımına açık olması kararlaştırıldı.

● **Paris'te faaliyet gösteren "Anadolu** Kültür Merkezi", ünlü Fransız Türkolog François Georgeon'un, Osmanlı basınında karikatür ve mizah yazılarını konu alan çalışmalarının sunulduğu bir sergi düzenledi.

● **İngiltere'de bir sağlık kuruluşu** tarafından kadınlar için geliştirilen prezervatifin ilkbaharda piyasaya çıkması bekleniyor.

● **Ünlü besteci Franz Liszt'in 160** yıl önce yazdığı ve şimdiye kadar bilinmeyen Grand Solo adlı bir piyano çalışması bulundu.

"...Alışkanlıkları değiştirmek kolay değil. Yıllarca, önemli olan, elbisenin görünüşüydü benim için. Sonra baktım ki, kumaşı iyi olmayan bir elbise, zamanla o ilk havasından çok şey kaybediyor... Artık biliyorum, elbise seçiminde kumaşın kalitesi çok önemli!"

Altınyıldız

"İyi bir elbisenin sırrı kumaşında gizlidir."

BANKALAR / TOPLU KONUTTA İŞBİTİRİCİLİK

Ve Anadolu Bankası nasıl kurtarıldı...

Arsalar önce Hazine'ye devredilir. Bu da yetmez bankanın kuruluş kanunu değiştirilir. Ve her şey el değiştirir ama iş de bitirilir. Bu, bir olup bitti değil "ilgilileri" kurtaran bir operasyondur.

Türkiye'nin tek hanım başyazarı Nazlı Ilıcak, hışımla girdi kokteyl salonundan içeri... Suratından düşen bin parçaydı. Tanıdıklarına rastladıkça selamlaşıyor, ama selam vermek bile, suratındaki sıkıntılı ifadenin silinmesine yetmiyordu. Hemen biraz ötesinde, projektörler alabildiğine yakılmıştı. Başbakan Özal konuşuyordu. O gün, büyük bir konut projesinin temelini atmıştı Özal: O temel atma töreninin uzantısı olan bu resepsiyonda, bir kez daha tadını çıkartıyordu dev konut projesinin... Müthiş bir şovdu bu. Şovun dozu arttıkça, Nazlı Hanım'ın yüzünde dolaşan gölgeler de artıyor gibiydi... Kimbilir ne düşünüyordu? Eşi Kemal Ilıcak bir tarihte borçlarına karşılık, bu arsayı Yapı Kredi'ye bırakmak zorunda kalmış olmasaydı, Başbakan Özal da prenslerinden Bülent Şemiler'in Genel Müdürlüğü'nü yaptığı Anadolu Bankası'nı böyle müthiş bir biçimde tahkim etmek fırsatını bulabilir miydi? Nazlı Ilıcak'ın yüzünü dalgalandıran bu soru muydu?

Geçen hafta sonu kamuoyuna, yepyeni bir adla (Anatepe Uydukent) sunulan konut projesi, gerçekte çok dolambaçlı yollardan geçerek bugüne gelmişti.

Büyükşehir'den bugüne... Hatırlayacaksınız. Büyükşehir Projesi adı altında gazetelere çarşaf çarşaf ilanlar verilmişti bir tarihte. Sonradan bu arazi üstünde çıkan ihtilaflar, gazete haberlerine yansımadı değil. Sonuçta, bu arazinin sahibi görünen Kemal Ilıcak, borçlarının silinmesine karşılık Yapı Kredi'ye arsasını devredecekti. Kemal Ilıcak'ın sahip olduğu Okent'ten Birlik Emlak'a geçecekti arsanın sahipliği... Birlik Emlak'ta ise, arsaya karşılık Yapı Kredi Bankası yüzde 30, ESKA ve ÜSTAY firmalarının yarı yarıya pay sahibi oldukları EKSAN firması da yüzde 70 pay sahibi görünüyordu. Artık kollar sıvanmış ve porjeler hazırlanmıştı. Bundan sonrasını ESKA'nın Yönetim Kurulu Başkanı Selim Edes şöyle anlatıyordu:

Bülent Şemiler. Anadolu Bankası Genel Müdürü ve Özal'ın prensi. Uydukent projesi bankasına kan verirken, kendisine de yeni başarı yolları aştı

"Ne var ki, arazide Hazine'nin de hak iddia etmesi söz konusuydu. Yaklaşık 4,5 milyon metrekarelik alanın 1 milyon metrekaresinde,üçte birinde,Hazine hak iddia ediyordu. Projeleri hazırlamıştık. Ama Hazine'nin hak iddia edişi, elimizi kolumuzu bağlıyordu. Biz de dedik ki, Hazine, ne istiyorsa verelim... Ve bir an önce işimize başlayalım. Yeter ki, iş yürüsün. Biz öyle dedik ama, mahkeme bu defa, arazide Hazine'nin üçte iki oranında pay sahibi olduğuna karar verdi. İşler iyice karışmıştı."

Maliye koridorlarında. İşlerin iyice karıştığı bu noktada, ESKA'nın patronu Selim Edes ve Yapı Kredi Bankası'nın Genel Müdürü Hüsnü Özyeğin, sık sık Maliye koridorlarında görülmeye başladılar.

Nitekim işin bu karışık yönünü geçen haftaki temel atma töreninde Maliye Bakanı dolaylı olarak dile getirecekti: "Bu iş önüme geldiği zaman, 20 yılda çözemezsin" demişlerdi.

Davaya itiraz edilecek olursa, işin 20 yılda çözülemeyeceğini Edes de düşünüyordu.

Gerisini kendisinden dinleyelim:

"Dedik ki, peki. Biz, mahkeme kararına itiraz etmeyelim. Temyize gitmeyelim. Ama, Hazine, bu arazileri bir devlet bankasına aktarsın. Mesela, Anadolu Bankası'na... Biz yine konut projemizi yürütelim."

İşin hoş yanı, geçen yıl söz konusu arazilerde Hazine'nin hak iddia edişinin gündeme geldiği sıralarda, basına "şirket kurtarma yasası" diye mal olan yasanın da Meclis'ten geçmesi ydi... Bu aşamada, Anadolu Bankası'nın kuruluş yasası da değişecek, arsa alıp, konut satabilmek yetkilerine sahip olacaktı Anadolu Bankası... Tıpkı Emlak Kredi Bankası gibi...

...Ve kurtarılıyor. Sonuçta, 20 yıl işi uzatmaktansa, taraflar anlaşacaklar ve Küçükbakkalköy'deki arazinin üçte ikisi Hazine'ye,oradan da Anadolu Bankası'na gelecekti. Selim Edes durumu büyük bir açık yürekliklikle yorumluyordu: "Böylece Anadolu Bankası da kurtulmuş oldu."

İşte 130 bin konuttan birkaçı. Banka kurtaran proje tam 1 trilyon liraya mal olacak

İyi ama, daha önce arazinin daha fazlasına sahip gözüken Yapı Kredi Bankası, itiraz etmemiş miydi duruma? Bu soruya yanıt verecek birini bulmak kolay değildi. Arazinin üçte ikisini Hazine'ye bırakma formüllerinin sonuca götürüldüğü sıralarda, Yapı Kredi Bankası Genel Müdürü Hüsnü Özyeğin bankadan ayrılıp kendi bankasını kuracaktı... Ve bu yeni bankada, Özyeğin'le Edes ortak olacaklardı.

Şimdi Yapı Kredi Bankası'nın nasıl bir yarar sağlaması söz konusuydu?

Arazi nedeniyle Birlik Emlak'ta Yapı Kredi ile ortaklıkları bulunan ESKA'nın patronu Edes bu soruyu şöyle yanıtlıyordu:

"İlk yaptığımız anlaşma. Yapı Kredi'nin, kendi arsa payına düşen alanda, yapılan konut satışlarından yüzde 12 almasını öngörüyordu. Bu oran değişmiş değil. Yine aynı oranda pay alacaklar."

Edes: "Mahkeme, Hazine'nin payını üçte iki olarak belirleyince her şey karıştı"

Yapı Kredi yine aynı oranda pay alacaktı. Ama, bugün artık eskisinden daha az bir arsa payına sahip görünüyordu.

Kim ne kazanacak? Değişen paylara göre, yapılan bir başka hesaplama ise, Yapı Kredi'nin cirodan yaklaşık 1.08 oranında yararlanabileceğini gösteriyordu. Peki değişen paylar, Yapı Kredi'yi zarara uğratmış olmuyor muydu? Bir bakıma evet. Ama mahkemeye itiraz edilse, iş 20 yıl uzasa, durum daha kötü olacak ve paraya dönüştürülebilecek bir kaynak tümden atıl kalmış olacaktı. Oysa bugünkü hesaplamayla bu işten en az 84 milyar kazanacaktı Yapı Kredi... O da bugünkü hesaplamayla...

Ya Anadolu Bankası ne kazanacaktı?

Anadolu Bankası Genel Müdür Yardımcısı Cüneyt Ülsever "1 trilyonluk bir yatırım söz konusu olduğunu ve proje bugün bitse bu işten bankanın, 20 milyar kazanacağını" dile getiriyordu. Onlar da tıpkı Yapı Kredi gibi kendilerine düşen arazi üstünden yapılacak satışlardan yüzde 12 alacaklardı.

Evet, nereden nereye? ANAP iktidarı pratik yaklaşımları bir işin çehresini tümüyle değiştirmiş, adeta estetik ameliyat yapmış oluyordu. Kim derdi ki, Ilıcak'ın arsaları üstünde Özal, konut seferberliğinin bayrağını dalgalandıracak ve Bülent Şemiler'in başarısına başarı katacaktır?●

Özgürlük ve maceranın tadı

Marlboro

1979 YILI İCRA PL. 467 TEDBİR UYARINCA SİGARA SAĞLIĞA ZARARLIDIR

Rüştü Saraçoğlu: Her şeye rağmen rahat, huzurlu

BUNALIM KEŞKE TÜRKİYE'YE GELSE...

Dünyadaki borsa krizi, neticede Türkiye'yi etkiler mi, etkilemiz mi? Geçenlerde İstanbul'da verilen bir resepsiyonda gazeteciler, Merkez Bankası Başkanı **Rüştü Saraçoğlu**'nu dünya borsalarına yönelik olarak soru yağmuruna tutmuştu.

Saraçoğlu, ne sorulara ne de yağmura aldırmaya niyetliydi.

İçkisinden bir yudum aldı ve gülümsedi.

Keşke, bunalım Türkiye'yi de etkilese diyeceği geliyor insanın. Ne yazık ki, dünyadan hâlâ o kadar kopuğuz ki...

GÖNÜL YAZAR'A "KIZ" DESİNLER DE...

Florence Nightingale Hemşire Okulları ve Hastaneleri "Vakfı" yararına yapılan bir yemekte Vakkorama'nın bir gösterisi de yer alıyordu. Gösterinin bir ilginç yanı da **Yıldız Kenter, Duygu Asena, Gönül Yazar, Hıncal Uluç** gibi bazı isimlerin de mankenlik yapmasıydı. Gösteriyi, Fransız koreograf **Bernard Trux** hazırlamıştı. Prova sırasında, Fransız yönetmen, kimin nerede, ne yapacağını anlatırken yer yer "grup halinde" hareket edilmesi gerektiği için daha "genel nitelemeler" kullanmayı yeğliyordu. Örneğin hanım mankenler grubuna "girls", erkek mankenler grubunu da "boys" diye hitap ediyordu ki, birden Gönül Yazar'ı gönül evinden vurdu.

Kendisinin bulunduğu gruba "kızlar" diye hitap edildiğini duyan Gönül Yazar, birden heyecanlandı.

"Tanrım" diyordu. "Bana kız dedi. İsterse telekız desin. Yeter ki kız desin. İnsana kız denmesi ne hoş."

"Kız desinler de, isterse tele'sinden olsun"

SHP'Lİ CENTİLMENLER

Modalı Koço'nun meyhanesini tıklım tıklım dolduran kalabalık, anason kokulu kadehlerini hep birlikte havaya kaldırdığında arkalardan bir ses yükseldi: "Beşi bir yerde maşallah! Allah nazardan saklasın..." Bu bağrışla birlikte usulen orada bulunuyormuş izlenimini veren gergin yüzler bile yumuşadı ve bir kahkahadır koptu. Nazardan korunması istenen "beşi bir yerde", SHP İstanbul 1. Bölge'den önseçimi kazanan beş adaydı: **İsmail Cem, Ali Haydar Erdoğan, Cemil Gezmiş, Korel Göymen, Mehmet Yıldız.** Kazanan ve kazanamayan 25 aday, Kadıköy ve Beşiktaş ilçe başkanlarının girişimiyle Koço'da buluşmuş, "birlik ve beraberlik ruhu"nu ele güne karşı bir güzel sergilemişlerdi. O gün Koço'da, kazanan adaylardan birinin deyişiyle, "İngiliz centilmenler topluluğunun bir maç sonrası değerlendirmesi"ni andıran bir gece yaşanmıştı.

Kadıköy-Beşiktaş ilçelerinin yemeğinde, Sılan, Baltacı, Tosun, milletvekili adayı Cem ve Sönmez

ZEKİ MÜREN NEREDE DIRLAR?

Ünlülerin kuaförü **Ali Kalkan,** son olarak dükkânının bitişiğinde bir butik açarak mağazalar zinciri oluşturma yolunda adım attı. Mağazanın ünlü müşterilerinden biri de **Zeki Müren**'di, Ali Kalkan'ın kuaförbutik zincirinden alışveriş yapan Müren, alışveriş keyfini, anlattığı tatlı bir espri ile de perçinlemeyi ihmal etmedi: Fıkra kültürü hayli zengin olan Sanat Güneşimiz'in bir tarihte bir kapıcısı varmış. Bir gün bir dostu uğrayıp kapıcıya sormuş:

"Zeki Bey, konutunda mı dırlar?"

Kapıcı yanıt vermiş:

"O sahnede dırlar. Ben evde dırlarım."

SANATÇININ YAŞI

İstanbul Şehir Tiyatroları Genel Yönetmeni **Gencay Gürün,** davetli olarak gittiği Sovletler Birliği'nden ilginç anılarla döndü. Glasnost politikasının ülkedeki sanat ve kültür yaşamına olan yansımalarından çok etkilenmişti Gürün. Orada birçok oyun seyretti. Sovyet sanatçıları ile tanıştı. Geçen yıl, İstanbul Şehir Tiyatroları'nda oynayan Vişne Bahçesi'ni Sovyetler'de sahneye koyan sanatçılarla da dostluk yapma fırsatını bul-

DERGİDE EFTEM / NOKTA

Gencay Gürün Moskova'da çok şaşırdı ama en çok da yaşlı-genç sanatçılardan etkilendi

du. O kaynaşma sırasında, bir ara Vişne Bahçesi'nde Anya rolünü oynayan hanım sanatçı, Gencay Gürün'e geçen yılki Meksika turnelerini de anlattı. Meksika turnesinin anlatmaya değer olan yanı, Vişne Bahçesi'nde oynayan sanatçıların "yaş ortalaması"ydı.

Örneğin, piyes'teki Gaev rolünü (bizde **Cüneyt Türel** oynamıştı) 91 yaşında bir oyuncu canlandırıyordu ki, bu, söz arasında "Artık yaşım 50'ye dayandı" diyen bir piyes kahramanıydı....

Biz de **Arsen Gürzap**'ın oynadığı Ranyevsk rolünü ise, 76 yaşlarında bir Sovyet sanatçısı oynamıştı. Ranyevsk, piyesin 50 yaşlarında, ama aşktan elini eteğini çekmemiş, Paris'te sevgilisi olan bir hanım kahramanıydı...

Anlaşılan Sovyetler'de Vişne Bahçesi'ni oynayan ekip, "sanatçının yaşı olmayacağını" bir kez daha düşündürmenin de ötesinde "zirvede" bir örnekle sergilemişti.

Sanat Güneşi'nin "fıkra kültürü"nden butiktekiler de nasiplerini aldılar

DENİZ DOĞAN / NOKTA

FİZİĞİN POLİTİKACILARA OYUNU...

Önseçimler yapıldı bitti. Öyküleri kaldı yadigâr. İşte onlardan bir tanesi. Kahramanımız, atom fizikçisi Prof. **Tolga Yarman.** Sovyetler'deki nükleer kazanın ardından Türkiye'de yazılıp çizilenleri biraz olsun yakından izleyebildiyseniz, Tolga Yarman adını da mutlaka bileceksiniz. Bu kez, kendisini İstanbul'da SHP saflarında ön seçim arenasına çıkan adaylar arasında buluyorduk. Yarman İstanbul 4. Bölge (Sarıyer) aday adaylarından biri olmuştu. Seçilmek için de az uğraşmadı. Nükleer alanda edindiğibirikimleri politika alanında değerlendirmeye kadar uzanan müthiş bir çabaydı bu. O kadar ki SHP Sarıyer ilçesinde aday adaylarının kendilerini tanıttığı bir toplantıda, dinleyicilere kitap bile dağıttı. Orada bulunanlar, Yarman'ın bu çabasını tümden yanıtsız bırakmadılar ve ellerine tutuşturulan kitapları açıp incelediler.

ÜMİT KIRDİL / NOKTA

Tolga Yarman, yazdığı atom fiziği kitaplarından çok şey ummuştu ama.

Yarman'ın yazdığı atom fiziği kitaplarıydı bunlar...

Gelin görün ki, bütün bu yoğun çabalara karşın Yarman, önseçim sonrasında umduğu sonuçları alamadığını gördü.

Anlaşılan, fizik kitapları önseçimde oy kullananlara biraz ağır gelmişti...

Mesela!..

Cemal Süreya'nın Gösteri sanat dergisinde yayınlanan Günce'sinden:

833. Gün - Doğu Perinçek bizimı badana işini öğrenince hemen iki arkadaş yolladı. Tokgöz kardeşler geldiler, çok büyük katkıları oldu. **Ali Tokgöz**, sular idaresinde işçi; ayrıca kurulması beklenen sosyalist parti kurucu üye adayı. Küçük odanın, koridor ve antrenin, mutfağın tavanlarını temizlediler. Daha sonra **Cahit Kayra** geldi. Bodrum'dan yeni dönmüş yemek yedik.

TÜRK SOLUNDA KADIN-ERKEK İLİŞKİLERİ

DEVRİMCİLER YİNE ÂŞIK

Yeni bir dünya yaratmak için çıkmışlardı yola... El ele, omuz omuza... 60'lı yıllar gerçekten de böyle geçti. Bu yıllarda kadınlar kadın, erkekler de erkekti. Sonra kadınların "bacı", erkeklerin "abi" olduğu 70'li yıllar geldi. Aralarına görülmez bir duvar girmişti sanki. Ve yıllar sonra o günlerin devrimcileri sol hareketin kadın-erkek ilişkilerine bakışını **Nokta**'da tartıştılar.

Aynı mahallede çalışıyorlardı. Alışılmışın dışında, kız mahalle sorumlusuydu. Erkekse örgütün gözde elemanlarından biri. Kız kolejden çıkmış, üniversiteyi geride bırakmıştı. Erkek işçiydi. Kız "Abi" diye hitap ediyordu erkeğe, erkek "Bacı" diyordu ona. Yıl 1978... Siyasal çalkantıların en yoğun yaşandığı, silahların, bombaların patladığı, ölüm olaylarının gazetelerin sıradan haberleri arasında sıkışıp kaldığı günler yani.

Yan yana, omuz omuza mücadele ediyorlardı "bacı-abi" ilişkisi içinde. Bir gün erkek, adıyla çağırıverdi kızı. "Bacı" demedi. O anda "Abi" demeye son verdi kız. Artık her şey açığa çıkmıştı onlar için. Aylardır kendi içlerine gömdükleri çelişkiler bir tek sözcükle çözülmüştü. Daha doğrusu birlikte yaşadıkları bir çelişkiye dönüşmüştü yalnızca. Çevrelerini kuşatan çetin yaşam koşulları sürüp gidiyordu çünkü. Bir yıl boyunca eylemlerde bir araya gelebildiler ancak. Gün oluyor, kız katılması gerekmeyen bir korsan mitinge sırf onu görebilmek için katılıyordu. Kimi gün erkek bir punduna getirip gece yapılan örgüt toplantısından sonra kızı evine bırakmaya talip oluyordu. Sonunda evlenmeye karar verdiler ve ikisinin de çok iyi bildiği yazılı olmayan kurallar işlemeye başladı. İlişkilerinin gerçekleşebilmesi için örgüt sorumlularından onay almaları gerekiyordu. Birlikteliklerinin siyasal hareket içindeki konumlarını, sorumluluklarını geriletip geriletmeyeceğine karar verecek olan üst merciler vardı. Başvurularını yaptılar ama onay beklemeden nişanlandılar. Aynı evde yaşamaya başlamışlardı.

EMRE ULAŞ / NOKTA

Bir gün, başka bir mahallenin sorumlusu, kızla konuşmak istediğini söyledi. Konu önemliydi. Üst yönetim, örgüt içi disipline aykırı davrandığı için kızı tüm görevlerinden azlediyordu. Onca mücadeleden, sonra ansızın "Artık sade vatandaş olacaksın" deniyordu.

"...Üsküdar'ın bir kız lisesinden bir yıllık bir sempatizandı. 12 Eylül sonrasında apartmanından bir çocuğa âşık olmuş, çıkmaya başlamışlar. Kız işi ilerletmek istiyor, ama izin gerek. Çocuk herhangi bir gruptan değil, olmaya da niyeti yok. Normal hiyerarşik yapıya göre kızla benim aramda üç kişi daha vardı. Ama herkes topu bir üstüne atınca konu bana kadar geldi. Benim üstüm de topu kabul etmedi ve sonunda iş bana düştü. Bir pastanede buluştuk, durumu anlattı. Ben de "normal" olanı söyledim. Kız aslında hareketten ayrılmak istemiyordu, ama tercih durumunda da çocuğu seçeceğini biliyordum. Nitekim öyle oldu. Hem o hem ben çok kötü olmuştuk. Ama tabii ki ben kötü olduğumu belli etmedim. Devrimciliğin sıradan işlerinden biri de buymuş gibi davranmak zorundaydım, davrandım da..."

İki ayrı olay ve iki farklı tanıklık. İlk olayın kahramanı olan kız siyasal harekete sonra yeniden kabul edildi ama evliliğinin senesi dolmadan sıkılan bir kurşun onu sevgilisinden, kocasından ayırdı. İkinci olayı anlatan bölge sorumlusu ise bugün, o hareketten "tecrit" ettiği kızın nerede olduğunu ne yaptığını bile bilmiyor belki...

Ama ikisinin de ortak olan bir yanları var. İkisi de geçmişlerini sonuna kadar sahipleniyorlar bugün. Öte yandan ikisi de geçmişlerinde eksik ya da çarpık yaşadıkları bir şeylerin burukluğunu taa içlerinde duyuyorlar...

"Yeni bir dünya yaratacaktık." Çok da uzun sayılmayacak geçmişi içinde çeşitli badireler atlatmıştı Türkiye solu. 68 kuşağının coşkusu 12 Mart darbesiyle bir kesintiye uğramış ama hemen ardından çok daha geniş, kitlesel bir yapıyla sol gruplar siyasal sahnedeki yerlerini almışlardı. Ne var ki 12 Eylül'le alınan ağır yaraların bir öncekiyle karşılaştırılamayacağı bugün hiç kimsenin yadsımadığı bir gerçekti. Ve bu gerçek, geçmişinin ciddi bir biçimde sorgulanması gereğini de beraberinde getiriyordu. Üstelik daha önce yapıldığı gibi "zamanlama hatası" ya da "taktik aksaklıklar" türünden açıklamalarla geçiştirilmeden, çok daha temelde, bir dünya görüşünün nasıl hayata geçirileceği sorusuna yanıt arayacaktı bu sorgulama. Böylece gündeme "Nasıl bir örgütlenme?" "Nasıl bir sosyalizm?" gibi soruların yanı sıra bütün bunları yaratacak insanın nasıl bir birey olacağı da geliyordu.

Kimilerince 12 Eylül darbesi Türkiye solu için bir "milat" niteliği taşıyordu. O güne değin hep ertelenmiş, bir türlü fırsat bulunamamış konular, dost sohbetlerinden sert tartışmalara kadar hayatın her alanında ele alınır olmuştu . Ve belki de ilk kez "birey" olmanın sorumlulukları üstüne bu denli kafa yorulmaya başlanıyordu. İşte devrimci hareket içinde iki cinsin birbirine bakışı, kadın-erkek ilişkileri ve aşk kavramının irdelenmesi böylesi bir sürecin ürünüydü. Hiç kuşku yok ki seksenli yıllarda yaşananlar öyle ansızın, gökten zembille inercesine çıkmamıştı ortaya. Çok uzun olmasa da bir geçmişi, daha önemlisi bir yarını vardı sol hareketin.68 kuşağının o coşkulu, özgürlükçü atmosferi içinde filizlenen aşklar, kadın-erkek ilişkilerine bakış seksenlere doğru gelirken önemli değişiklikler geçiriyor, neredeyse "Devrimciler sevmeyi unuttular mı?" diye bir soruyu getiriyordu akıllara. Ama o günlerden bugüne kadar köprünün altından yine çok sular akmıştı. Ve artık "devrimciler yine âşık"tı...

Sanki bir iş anlaşması. "1975'te hapisten çıktığımda 25 yaşındaydım. Evlenmem gerekir diye düşünür oldum. Sanırım bu düşüncenin

etkisiyle çevremdeki kız arkadaşlardan birine evlenme teklif ettim ve olumlu cevap aldım'' diye anlatıyordu eski bir siyasi grup liderlerinden olduğu iddiasıyla yargılanan Hikmet Şenses. Hemen ardından evlilik hazırlıklarına başlanıyordu. Ama bir yandan da sırf evlenmiş olmak için böyle bir yola girmiş olmanın endişesi beynini kemirip duruyordu. ''Sonunda böyle olmaması gerektiğine karar verdim ve durumu olduğu gibi açıkladım. Böylece evlenme teklifimi geri almış oluyordum. Sonraki dönemde başka bir kıza âşık oldum. Evlenmemiz söz konusu olduğunda ise çevremde bir hayli yadırgandı. 'Neden öbürü değil de bu?' şeklinde sorular soruldu. Anımsıyorum, bayağı sert bir tepki göstermiştim. Bu soru, olayın bireysel yönünün kavranamamasının ürünüydü. Sanki evliliğe değil de, hangi alanda kiminle çalışacağına karar veriyormuşsun gibi ele alındı...''

Hikmet Şenses'in yaşadıkları 12

"Vur emri çıktığını duyduk..."

12 Eylül öncesinde siyasi bir grubun içinde yer alan Cemal Şener, sol hareketin kadın-erkek ilişkilerine bakışı konusunda* Nokta'*nın sorularını yanıtladı.

Nokta: 70'li yıllarda sizin dahil olduğunuz hareket içinde aşk, evlilik gibi konulara nasıl yaklaşılırdı? Evlenme, izne bağlı mıydı mesela?

Şener: Eski sol, aşk konusunda çok tutucu, çok gericiydi. Aşk, sevgi gibi şeyler açıkça bir zaaf olarak görülürdü. Örneğin, iki kişi birbirinden hoşlandıkları ya da evlenmek istediklerinde yalnız başlarına karar veremezlerdi. Kısaca aşk ve sevgi ''özel'' olmaktan çıkmıştı. Ben, siyasi hayata ilk atıldığımda, ilk görüşmeleri o zaman beraber olduğum şimdiki karımla birlikte yapmıştım. Tanıştığımız kişiler, bize ilk olarak ''beraber olup olmadığımızı'' sordular. ''Evet'' cevabını alınca da ''evlenip evlenmeyeceğimiz'' sorusu geldi. Durumdan memnun olmadıklarını hissettik ama, galiba yeni katılıyor olmamız nedeniyle bir itiraz da gelmedi. Sonradan, evlenmelerine izin verilmeyen çok sayıda çifte rastladım çünkü.

ERZADE ERTEM / NOKTA

Nokta: Evlilik taleplerinin onaylanmasında ne tür kıstaslar göz önünde bulunduruluyordu? Öte yandan, böyle bir onayı hiçe saymanın sonuçları neler oluyordu?

Şener: Evlilik, siyasal çalışmanın ayakbağı olarak kabul edildiği için, zorda kalmadıkça onaylanmazdı. 1971'de hapishaneden çıkan birini hatırlıyorum şimdi. Çıktıktan bir süre sonra ''çalışma yapmak'' üzere gittiği köyden birkaç ay sonra gelen bir haberde, bu kişinin orada bir kızı sevdiği ve evlenmek istediği haberi geldi. Ama kendisi çevrede öyle bir hava yaratmıştı ki, en başta köylüler büyük hayal kırıklığı içine girdi. Nasıl olurdu da, bir Tanrı gibi gördükleri bu insan, evlilik gibi sıradan bir davranış içine girerdi? Bu insan bütün hayatını kendilerine adamamış mıydı? Köydeki bütün kızların ''bacısı'' olduğunu, kendisinin devrimle evli olduğunu söylemiyor muydu? Peki, nereden çıkmıştı şimdi bu evlilik fikri? Evlenme çabası, köylülerin bu kişiye duydukları saygıyı yitirmeleri sonucunu doğurdu. Bunun üzerine, zaten böyle bir evliliğe rıza göstermeyecek yöneticiler evliliğe karşı çıktıklarını duyurdular. Evlilik bunun üzerine gerçekleşince de bu kişi hakkında ''vur emri'' çıktığını duyduk. Daha sonra bu emir yumuşatılarak ''hareketten atılmaya'' dönüştürüldü.

Düşünün ki, öbür gruplardaki kişilerin devrimci ahlaktan yoksun olduklarını kanıtlamak (!) için üyelerinden birinin ''iki evlilik yaptığını'' söylemek yeterdi. Hatta bu basbayağı bir politik propaganda malzemesiydi. Örneğin, Doğu Perinçek'in ''iki kez evlilik yaptığını'' söylemek bizim tabanı rahatlatırdı.

Nokta: Bu yasaklamalar ne tür sonuçlar çıkartırdı ortaya? Yasaklara karşı ne tür tepkiler oluşurdu?

Şener: Tahmin edileceği gibi bu yasaklamalar bir sürü ilan edilmemiş ilişki çıkardı ortaya. Bir süre sonra da bu ilişkilerden hangilerinin ''ırz düşmanlığı'' kapsamına girdiği tartışmaları kapladı ortalığı. Bu tartışmaların en şiddetli şekilde sürdürüldüğü mekânlar derneklerdi. Bu derneklerde somut olaylar ortaya serilir, bunların ırz düşmanlığına girip girmediği tartışılırdı.

Başka bir yasak da öteki hareketlerden birinin üyeleriyle aşk ilişkisi içine girmekti. Bu durumda olan bir kişinin karşısında başlıca iki alternatif vardı: İlişkiyi hemen kesmek, ya da karşısındakini kendi örgütüne katmak için yoğun bir ikna çabasına girmek. Eğer bu çaba, sonunda başarıya ulaşırsa evlilik izni çıkardı. Bu şekilde 3 ya da 4 yıl kadar bekleyen birini hatırlıyorum. Bu kişi, bu kadar yıl sonunda sevdiği kızı ikna edemeyince, kendisi hareketten ayrıldı ve kızla evlendi. Şimdi erkek hapishanede, kız da dışarda onun çıkışını bekliyor.

Nokta: Peki, bugünkü durum nasıl acaba? Bugün eski katılıkların yumuşadığını söyleyebilir miyiz?

Şener: Tabii. Bugün eski anlayışların etkisinin tümüyle ortadan kalktığını söyleyemesek de, katılıkların olduğu gibi korunduğunu da iddia edemeyiz.

Eylül öncesinde siyasi hareketliliğin içinde yer alanlar açısından oldukça sıradan bir örnekti aslında. Hergün çok daha "katı" gerçeklerle yüz yüze kalınıyor, ama bunlar yaşamın zorla dayattığı, dolayısıyla değiştirilmesi pek de mümkün olmayan olaylar olarak algılanıyordu. Oysa bugün, Hikmet Şenses'in yıllar önce gösterdiği tepkiye benzer arayışlar su yüzüne çıkıyordu. Gerçi bu arada "Şimdi bu konuyu tartışmanın sırası mı?" şeklinde serzenişlere de rastlanmıyor değildi, ama bu tavra karşı yine sol kesim içinden yanıtlar geliyordu: Zemin dergisi yayın kurulu üyelerinden Orhan Dilber, "Ben hiçbir şeyi sıraya koymanın anlamlı olduğunu düşünmüyorum," diyordu. "Birçok sorun zaten kendisini gündeme getiriyor. Bunu iradi olarak gündem dışına atmak yarardan çok zarar getirir."

Kadın-erkek, büyük coşkuları, büyük hüzünleri birlikte yaşadılar. Ama kolektif duyguların ikili yakınlaşmalar yaratmasına fırsat vermediler

İllegal koşulların illegal aşkları. "12 Eylül'den bir süre sonraydı. Bir operasyon sonucunda yakalanmış ve siyasi şubeye götürülmüştük. O sırada, daha önce uzun süre birlikte çalıştığımız bir kızla bir erkeğin, şubenin o olağanüstü koşullarında birbirlerine çok yakın ilgi gösterdikleri dikkatimi çekti. Önce bir anlam veremedim. Sonradan öğrendim ki, meğerse yıllardır berabermişler. Üstelik ikisi de bana bağlı olarak çalışıyorlardı. Ama ancak şubede, yani 'her şey bitti' diye düşündükleri bir anda kendilerini açığa vurdular." Oldukça illegal koşullarda çalışan bir örgütün sorumlusunun aktardığı bu öykü ortam içinde aşk ilişkilerinin daha da "illegal" yöntemlerle yaşandığını ortaya koyuyordu. Peki neydi bu koşullar? Birbirini seven iki insanın bu ilişkilerini en yakınlarındakinden bile gizlemek zorunda kalmalarının nedenleri nelerdi? Hatta ilişkinin gizlenmesinden daha da öte, duygusal ilişkilerin bir anlamda "günah" sayılmasını, o günleri yaşayan insanlar nasıl değerlendiriyorlardı?

"Yaşayan bilir bir sevdadır bu." Bir aylık dergide yayınlanan öyküsünde şöyle diyordu Beşir Kılıç: "Yaşayan bilir, bir sevdadır bu. Hem de en hasından, en durusundan... İnsan gönül vermeye görsün. Onunla yaşamak gibi, gerektiğinde onun için ölmek de güzel şeydi. Bilir bunu sevenler, gönül verenler..." Öyküde sevda diye anlatılan "haykırıp kavgaya atılış", sevgili ise "işgal altındaki topraklardı."

Yani vatandı. Neredeyse tasavvuf edebiyatıyla paralellik kurulabilecek olan bu yaklaşım, seksenli yıllarda yaşananların çok ötesinde bir şey değildi. O günlerde siyasi hareket içinde yer alan Fazıl Genç'in anlattıkları somut bir biçimde örnekliyordu bu olayları: "İstanbul'un önemli merkezlerinden birinde yeni tip bir örgütlenmeye gidiyorduk. Yeni komiteler oluştu, yaygın ilişkiler daraltıldı. Komitedekilerin birbirleriyle olan ilişkisi ise daha yoğunlaştı. Bunlardan birinin başına bir erkek arkadaşımızı getirdik. Komitenin diğer üyesi bir kızdı. Erkek arkadaş 15 gün kadar sonra gelip başka bir yere gitmek istediğini söyledi. Nedeni, kızın kendisine ilgi göstermesiymiş. Olur mu öyle şey dedik, kızı gereksiz yere suçlama. Ama çok korkmuştu. Sonunda mecburen bir başkasıyla değiş tokuş yaptık."

"Sevda çekmenin, âşık olmanın, küçük burjuva zaafı diye nitelendirildiği, bütün devrimci kızların ve erkeklerin kardeş olduğu 'bacı' olduğu, bu yüzden âşık olmanın neredeyse yasak olduğu bir dönem yaşamıştır Türkiye Solu" diye tanımlıyordu o dönemi, aylık bir siyasi derginin sahipliğini yapan Nuran Ağan.

"Suç sabit görüldü. Karar evlilik." 12 Eylül'den kısa bir süre önceydi. Siyasi bir yayın organının toplantı odasında sigara dumanından göz gözü görmüyordu. Aynı konuda art arda yapılan toplantıların sonuncusuydu ve artık bir karara varılması gerekiyordu. Aynı yayın organında çalışan devrimci bir çiftin evlilikleri çıkmaza girmişti. Ayrılmak istiyorlardı. Ama son kararı verecek olan onlar değil sorumlularıydı. İşte böylesine önemli bir gündemi vardı toplantının. Sonunda ortak bir karara varıldı: Ayrılmayacaklardı.TKP/ML Merkez Komite üyesi olduğu gerekçesiyle yargılanan Aslan Kılıç "Siyasi hareketlerin evlendirme, boşanma işlerinde doğrudan rol almadıkları söylenemez" diyor ve bu yaklaşımı "Ataerkil aile tavrından özde farklı değil" diyerek yorumluyordu. "Birinde aile büyükleri, diğerinde üst kuruluş belirleyici oluyor."

DENİZ DOĞAN / NOKTA

Enis Sakızlı: "Geleneksel çizgi biraz sarsılmıştı ama..."

Gruplar arası "aşk trafiği." "İTÜ-DER'den bir kız arkadaş vardı. Bizim siyaseti benimsemeden önce nişanlanmıştı. Nişanlısı askerdeyken katıldı harekete. Nişanlısı ise başka siyasettendi. Anlaşamayıp nişanı bozdular. Zamanla kız arkadaşla yine aynı siyasetten bir erkek arkadaş arasında duygusal bir eğilim gelişti ve nişanlandılar. 1978'de hareket içinde, 'Üç Dünya Teorisi' tartışmaları başladı. Bu

"Sosyalizm adına feodal değerler"

Üniversiteye altmışlı yılların sonlarında giren Ali Yılmaz, sonraları mühendis-mimar hareketliliği içinde yer almış, meslek örgütü yöneticiliği yapmış bir mühendis. Eşiyle üniversiteden sonra tanışmış ve evlenmiş, 12 Eylül döneminde de yine eşiyle birlikte bir süre tutuklu kalmış. Yılmaz 1970'leri şöyle anlatıyor:

Nokta: Siyasal harekete katıldığınız günlere bugün geri dönüp baktığınızda neler görüyorsunuz?

Yılmaz: Ben ODTÜ'ye bir Amerikan kolejinden geldim. Saçlarım uzundu. Günün moda pop şarkıları düşmezdi dilimden. Dev-Genç'le tanıştığımda, yürüyüşlere katıldığımda saçlarım yine uzundu. Yine Beatles dinliyordum, Ruhi Su'nun türkülerinin yanı sıra. O dönemde devrimci hareket ağırlıklı bir kentsoylu gençlik hareketiydi. Çok yaygın değildi, sınırlı birkaç örnek haricinde büyük kentlerin dışına çıkmamıştı. Değerleri de kentsoylu gençlik değerleriydi. Kız-erkek ilişkileri ise serbestti. Pek karışan görüşen olmazdı. Zaten Dev-Genç'in de yandaşlarının özel yaşamlarını denetlemek, yönlendirmek türünden bir amacı yoktu.

Nokta: Çizdiğiniz bu tablo, seksenlere gelirken önemli ölçüde değişiyordu ama.

Yılmaz: Evet, seksenlere gelirken Türkiye'deki tablo çok değişmişti. Yoğun faşist saldırılara karşı bir savunma çizgisi geliştirebilmek, belirli bir örgütlülüğü gerektiriyordu. Yetmişlerde sol içi ayrışmalar çok belirleyici değilken, seksenlere doğru çok sayıda ve her biri diğerlerinden farklı olduğunu savunan hareketler oluşmuştu. Bu hareketler kendi yandaşlarını denetlemeye çalışıyordu. Yetmişli yılların aksine sol hareket büyük kentlerin dışına taşmış, ülkenin dört bir yanına ulaşmıştı. Bu noktada farklı sosyal katmanlardan gelen yandaşlarına sol hareketlerin ahlak olarak önerebilecekleri zengin bir ulusal sosyalist miras yoktu. Yararlanabilecek sosyalist birikim olmayınca, burjuva değerlere karşı çıkılırken, alternatif sosyalist değerler koymakta güçlük çekiliyor ve birçok kez sosyalizm adına feodal değerler savunulabiliyordu.

Nokta: Bu gelişmelerin kadın-erkek ilişkilerine yansıması nasıl oldu?

Yılmaz: Böylesine boğucu günlerde, farklı toplumsal coğrafyalar, farklı sosyal kökenlere sahip insanlara zengin ayrışmalar gösterecek bir politika çeşitliliği oluşturulamadı. Çok renklilik gerçekleşmeyince kadın-erkek ilişkilerine tutucu bir bakış egemen oldu. Özellikle kırsal kesimde ve kentlerin kırları gecekondularda, çevrenin ahlak normlarına ters düşmemek, dikkatli davranmak zorunluydu. Ama bu anlayışı üniversite kampüsüne, meslek örgütü lokallerine uygulamak mümkün değildi. Mümkün olmayanı mümkün kılmak istenince de ortaya çıkan yasakçı bir anlayış oluyordu. Örneğin el ele dolaşmalara bile karşı çıkıldı. Örneğin benden, nişanlısıyla el ele dolaşan genç bir mühendis çifti uyarmam istenmişti. Bu bir bakıma da bana bir uyarıydı. Çünkü ben de eşimle el ele geziyordum. Ben bu uyarının yanlış ve haksız olduğunu söyleyince olay durdu.

Nokta: Yeni bir dünya yaratmak için yola çıkan devrimciler, kendi dünyalarını değiştirmeyi unuttular mı yoksa? Duygusal ilişkilerin neredeyse yok sayılır olduğu düşünülürse...

Yılmaz: O yıllarda yükselen devrimci mücadelenin coşkusu, gelecek güzel günlere olan sarsılmaz inanç, hançereleri patlatırcasına söylenen marşlar, yitirilen her devrimcinin ardından içilen andlar yürüyüşler, mitingler, kitle çalışmaları insanları birleştiren bir harçtı. Temelinde böylesi bir harç olan bir dizi anlamlı beraberlik de oluştu. Sevgi paylaşmaktır ve bu sevgiyi duyan pek çok insan geçen yıllar içinde, sevdiğinin yaşamanın tehdit konusu olduğu şartlarda sevgilerini sınadılar. Biz de sınadık sevgimizi. Emniyette, gözaltında, Mamak'ta tutuklu geçen günlerimizde. Bir an olsun tereddüt etmedik sevgimizden. Doğrudur, devrimciler hâlâ biraz acemidirler sevmede. Ama bir de sevdiler mi...

Artık devrimciler yalnız mitinglerde el ele değiller

ŞİNASİ SÖMMEZOĞLU / NOKTA

İşyeriniz için... galeriniz, mağazanız için bu karolar gerek...

HEM 30cm x 30cm,
HEM EXTRA-SERT...
TOPRAK SERAMİK'TEN!

Toprak Seramik'e özgü ileri teknoloji,
Extra-Sert Seramik Çağını açıyor...

30 cm x 30 cm boyutlarındaki
Extra-Sert Seramik Karolar,
işyerleri için, galeriler, mağazalar için
ekstra çözümdür: Darbelere, aşındırıcı etkilere
olağanüstü dayanıklıdır. Ayrıca... kaymaz, kaydırmaz.

Teknolojinin nimetlerinden yararlanın.
İşyerlerinizi Extra-Sert Seramik'le döşeyin.

Güzelliği, çağdaşlığı yıllarca... yıllarca yaşatsın.

TOPRAK SERAMİK
UYUM.. AYRINTIDAN BÜTÜNE.

STUDIO TOPRAK OSMANBEY: Halaskargazi Caddesi No: 301 Şişli/ISTANBUL
Tel: 132 34 00-12 Hat Telex: 26059 htha-tr
STUDIO TOPRAK GÖZTEPE: Bağdat Caddesi No: 279/1 Göztepe/ISTANBUL
Tel: 355 21 17-355 20 88 Telex: 29590 tpsr-tr
STUDIO TOPRAK İZMİR: Cumhuriyet Bulvarı, Heykel Önü Alsancak/İZMİR
Tel: 21 32 38 Telex: 53053 ttor-tr Ve bütün TOPRAK SERAMİK bayileri

tartışma içinde erkek arkadaş bizimle çelişkiye düşerek başka bir siyasete geçti. Bu da nişanın bozulmasına neden oldu. Yani ikinci kez düşünce, duyguyu engellemiş oldu. Sonraki yıllarda o kız arkadaş yeni konumuna uygun olarak siyasetle hiç ilgisi olmayan biriyle evlendi.'' Birleşik Sosyalist Parti Girişim Komitesi üyelerinden Ahmet Aka'nın aktardığı bu olay, sol grupların kadın-erkek ilişkilerine bakışlarının bir başka yönünü somutluyordu. O günün devrimcilerinin, siyaset dışından bir insanla birlikte olmaları bir yana, değişik fraksiyondan insanlarla bile beraber olmaları hemen hemen olanaksızdı. Ufukta böyle bir ''tehlike'' belirecek olsa önce insanlar kendilerine gem vuruyorlar, olmazsa sorumluları bu işi üstleniyordu. Şöyle bir yorum getiriyordu Aslan Kılıç bu konuda: ''İnsanların kendi kendileriyle bile çeliştiği dönemler sık sık gündeme gelebiliyorken, evlilikte en ufak görüş ayrılıklarını bile hazmedemeyen bir düşünce birliği şartı koymak, bunu olanaksız kılmanın ta kendisidir. Yani diyalektik adına diyalektiği tepetaklak etmenin bir başka biçimiydi bu.''

İki ileri bir geri. Türkiye devrimci hareketinin aşka bakışını incelerken ilginç bir tablo sergileniyordu gözler önüne. Altmışlar öncesinde dar bir aydın hareketi kimliğinde yaşanan sosyalist hareket bir kenara bırakılacak olursa, 68 kuşağından seksenlere doğru gelirken, sol muhalefet günden güne, kitleselleşiyor, buna karşılık kadın erkek ilişkileri gün be gün daha bağnaz kalıplar içinde boy gösteriyordu. Peki neydi öyleyse 68 kuşağının belirleyici özellikleri ve seksenlere doğru gelirken ilişkileri bu noktaya doğru zorlayan koşullar?

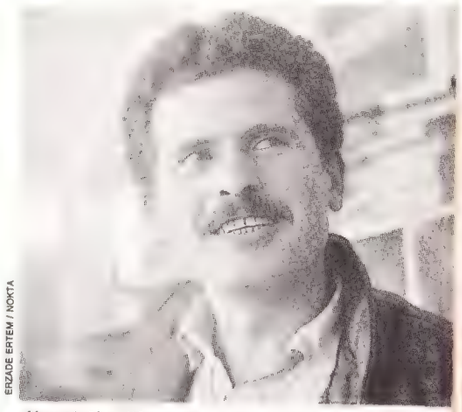
ERZADE ERTEM / NOKTA

Ahmet Aka: "Sosyalist ahlak yeterince yargılanmadı"

"Halk sanıldığından daha hoşgörülü"

1965-71 yılları arasında ODTÜ'deki öğrencilik döneminde Dev-Genç ve TİP üyesi olan, 68 kuşağının bilinen isimlerinden Müfit Özdeş, solun cinselliğe ve aşka bakışı konusunda* Nokta'*ya şunları anlattı:

Nokta: Öğrenci hareketinin ilk-yıllarında, devrimcilerin dinselliğe ve aşka bakışının daha özgürlükçü olduğu ifade ediliyor, sizin yaşadıklarınız da doğruluyor mu bunu?

Özdeş: Aslında daha sonraki dönemle, yani 74-80 dönemi ile kıyaslandığında doğru bir saptama bu. Ama, 68 döneminde cinsel tutuculuğun hiç var olmadığı anlamını taşımıyor. Mesela hemen aklıma gelen bir örneği aktarayım: Yıl 1967. Ben ODTÜ Sosyalist Fikir Kulübü'nde yönetim kurulu üyesiyim. Kız arkadaşımla birlikte yaşıyoruz. Yönetim kurulundaki bir başka arkadaş daha sevgilisi ile aynı evi paylaşıyor. Biz bu durumun kulüp çevresinde hoşnutsuzluk yarattığının farkındayız. Nihayet bir gün konu, yönetim kurulu toplantısına getirildi. yönetim kurulunda 7 kişiydik. Konu tartışıldı, sonunda, oylama yapıldı. Tartışmaya konu olduğumuz için bizim ikimizin oy hakkı yok. Diğer beş kişiden dördü aleyhte, bir tek Sinan Cemgil lehte oy kullandı. Sonunda çoğunluk oyuyla, bizim ''ya evlenmemiz, ya da ayrılmamız'' kararı alındı. Bu karardan sonra biz evlendik, diğer çift ise ayrıldı. Bu, o dönem için oldukça uç bir örnekti. Ama böyle örnekler de yaşanıyordu.

Nokta: Bir sonraki dönemde yaşanan bağnazlığa tanık oldunuz mu?

Özdeş: O dönem gerçek bir bağnazlık dönemiydi. Aşkın yadsınması, bireyin yadsınmasının kaçınılmaz sonucu olarak gelmiş çöreklenmişti. Cevaz verilen tek beraberlik, ''mantık'' evlilikleriydi. Gençler, kur yapmayı, flört etmeyi unutmuşlardı. Benim yakın bir akrabam bu dönemin militan gençlerindendi. Aynı gruptan bir gençle tanışmalarının üstünden daha birkaç ay geçmişti ki, bir gün bize gelip, ''Biz evleneceğiz'' dedi. Karşı çıkıp, ''önce biraz beraber olun'' dediğimizde ne cevap verdi biliyor musunuz: ''Siz ne zannediyorsunuz, benim maksadım gönül eğlendirmek değil, çok ciddiyim.''

DENİZ DOĞAN / NOKTA

Nokta: Sol hareketin cinsel alanda, kadın-erkek ilişkilerine bakışta yaşadığı tutuculuğun sebepleri nelerdir?

Özdeş: Bana kalırsa, cinsel tutuculuğun en önemli nedeni, sol örgütlerde, totaliter bir eğilimin ifadesi olarak var olan cinselliği ayıplayıcı baskıydı. İkinci olarak, kadın erkek ilişkilerinde mahçup ve çekingen olanların, arkadaşlık kurmayı isteyip de kuramayanların kuranlara karşı tepkisini, üçüncü olarak da halkımız içinde yaygın olan değer sistemini kavramadan, onun göze görünür tezahürlerini uygulamayı sayabiliriz. Yani halkın sanıldığından çok daha hoşgörülü ve liberal olduğunu anlayamamak. Bu ve benzeri etkenler yüzünden devrimciler aşkı yeterince yaşayamadılar. Oysa düzene karşıt olanların, savaşmak kadar sevişmeyi de bilmeleri gerekirdi.

Avrupa'dan yepyeni bir dalga yayılıyordu tüm dünyaya o yıllarda. Sartre'ın, Reich'ın kitapları elden ele dolaşıyor, varoluşçuluk, cinsel devrim ve sosyalizm kitleleri peşinden sürüklüyordu.

"Türkiye'de ise özellikle gençlik kesimleri, zihinsel ve pratik olarak dünyanın değişebilirliğini kavramaya başladılar" diyordu o günleri yaşayan Enis Sakızlı. "Üstelik dünyayı değiştirme görevini kendi üstlerinde hissediyorlardı." Genel toplumsal değerlere göre oldukça önemli sayılabilecek bir hoşgörü ortamı egemenliğini sürmeye başlamıştı. Politik kararlar ya da eylemler çok yaygın bir biçimde tartışılabiliyordu. Ama bütün bunlar sosyalistlerin yeni ve alternatif bir ahlaki değerler sistemi kurmalarına yeterli miydi acaba? Enis Sakızlı'ya göre "Geleneksel çizgi biraz sarsılmıştı, ama ilişkiler ağını belirlemeye devam ediyordu hâlâ. Toplumun sunduğu ahlaki değerlerin zorlanması, değiştirilmesi değil, olsa olsa bir eklemlenmeden söz edilebilirdi." Ahmet Aka ise, "68 kuşağının insanlarının en azından

Genç kuşaktan Tunca Aslan geleceğe umutla bakıyor

bu konularda sınırları çok ayrışmamış olan varoluşçuluk, hippylik ve sosyalizm arasında gidip geldiğini" vurguluyordu. "Bu dönemde aşk ve evlilik konusunda toplumdaki formalite ve ahlaki normları yadsıma esas olarak sosyalizm dışındaki bu iki akımın etkisiyle olmuştu. Sosyalist ahlak yeterince sorgulanmadığından, sosyalistler içinde geleneksel ya da burjuva evliliği dışındaki ilişkilere hoşgörü yoktu."

Böyle bir ortamda gelişen 68 kuşağının devrimci mücadelesi 12 Mart darbesiyle birlikte hemen hemen tümüyle demir parmaklıkların ardına taşınıyordu. Bu arada Deniz'ler idam edilmiş, Mahir'ler Kaypakkaya'lar öldürülmüştü. 1974 genel affıyla demir parmaklıklar aralanıp geçmişin devrimcileri özgürlüklerine kavuştuklarında yepyeni bir manzarayla karşılaşıyorlardı. İçerde yenilginin muhasebesi yapılırken, dışarda onların bıraktıkları yerden yeni bir hareket fışkırmıştı. İçerden çıkanların, dün aynı sıraları paylaştıkları, yürüyüşlerde kolkola slogan attıkları arkadaşları, tartışılmaz birer tabu haline gelmişlerdi. Bir yandan bu tabular çevresinde sayısız fraksiyon oluşuyor, bir yandan sağ kesimin saldırıları, devrimci mücadeleyi daha "sıcak"laştırıyordu. "Yetmişlerden sonra sanki her şey sıfırdan başladı. Geçmişten gelen insanlar tabanlarına hâkim olamadılar" diyordu Enis Sakızlı. Artık o günlerin ünlü romanı "Fabrika"nın efsanevi kadın kahramanı Daşa ideal devrimci imajının en somut örneğiydi. Yıllar süren bir iç savaştan dönen kocasına "Hoşgeldin, benim parti toplantım var gitmem gerek" diyebilmeliydiler devrimciler Daşa gibi.

Zemin Dergisi Yayın Kurulu'ndan Orhan Dilber ise, bambaşka bir perspektiften, Marksizm'i ve Sovyet Devrimi'ni değerlendirerek yaklaşıyordu bu sürece. "Marksizm'in bu soruna bakışı yüz yıl önceki Manifesto ve benzeri metinlerde açık ve net olarak yer almıştır. Aile kurumu ortadan kaldırılması gereken bir kurum olarak değerlendirilmiştir" diyordu Dilber. Sovyet Devrimi'nin hemen ardından çıkarılan yasalar ise yeni sosyalist toplumda kadın erkek ilişkilerine, evlilik kurumuna, hatta eşcinselliğe bile büyük bir hoşgörüyle bakıyordu. Ancak, "Bütün bunlardan sonra," diye devam ediyordu Orhan Dilber sözlerine, "1934'te Stalin tarafından kadın, anne ve işçi olarak tanımlanmaya başlıyor, eşcinsellik toplumsal suç ilan ediliyordu. 1936'da kürtaj yasaklanırken, aynı yıl kabul edilen Anayasa'da 'Sovyetik aile' tanımlaması gündeme getiriliyordu. Halk mahkemesinin görevi eşleri birlikte yaşamaya ikna etmek olmuştu."

Doğal olarak sosyalist dünya konjonktüründe Çin'deki Kültür Devrimi ve Dörtlü Çete dönemi de ağırlıkla hissedilir oluyordu. Köylülük ideolojisinin egemenliği, Çin'de sevgililerin el ele bile dolaşmalarının yasaklanması Türkiye'ye de yansıyordu.

Söz "bacı"larda. "Bir perşembe günü evlendim. Eşimle ilk kez o gün, aynı çatı altında beraber yaşamaya başladık. Cumartesi günü bir arkadaş, kitapları ve eşyalarıyla bizim eve taşındı. Bugün gibi hatırlıyorum, niye üç gün bekledin diye sitem ettik arkadaşa." Filiz 12 Eylül öncesinin "devrimci bacılar"ından biriydi. O gün savunduğu siyasi görüşlerini bugün de savunuyor. Ama iş kadın-erkek ilişkilerine gelince fikirlerinde önemli değişiklikler olduğu görülüyordu. "Babalarımızdan ileri, oğullarımızdan geri olacağız" deniyordu o günlerde, Filiz ise, "Oğullarından geri oldukları kesin ama babalarından ileri olup olmadıkları tartışma götürür" sözleriyle niteliyordu o günün erkeklerini. Devrimci hareketin içinde yer alan kızlar, hem siyasi koşulların getirdiği güçlükleri hem de bir başka "bacı"nın deyişiyle erkeklerin neredeyse "genetik" özellikleri haline gelmiş geleneksel bakışlarını göğüslemek zorunda kalmışlardı. Ceren ise o döneme ilişkin şöyle bir anısını aktarıyordu: "İllegalite koşulları nedeniyle her zamankine göre çok daha şık giyinip, boyanıp, süslenip, lüks yerlerde buluşurduk arkadaşlarla. Kendime bile itiraf edemezdim ama, için için de çok hoşuma giderdi bunu yaşamak." Geçmişte, özel koşullar dışında klasik "bacı" görünümünde olan, yani soket çorap, süet bot ve kısa saçlı Ceren "Bugün devrimci ortamlara özellikle şık gidiyorum" diyordu. "Çünkü artık insanların hem çekici, hem de devrimci olabildikleri görüldü."

68 kuşağı dünyayı değiştirme görevini kendi üstünde hissediyordu

Ceren'in sözlerinden bugüne yansıyan iyimserlik aslında geniş kesimler tarafından da paylaşılıyordu artık. Özellikle kadınlar zaman içinde birer feminist olup çıkmasalar da, feminist hareketten oldukça etkilendiklerini dile getiriyorlardı.

Seksenlerin sonlarına gelirken solun kadın-erkek ilişkilerini, aşka bakışlarının olumlu yönde geliştiğini düşünen yalnızca kadınlar değildi hiç kuşkusuz. Artık hemen her kesimden devrimci, bir yandan bu konuda geçmişini eleştirirken, bir yandan bireycileşmeden, birey olmanın yollarını arıyordu. Bir anlamda aşkı yeniden keşfediyordu devrimciler. Genç kuşaktan, Tunca Aslan'ın dediği gibi "Büyük çoğunluk mitinglerde, açlık grevlerinde, bacısı ile değil de sevgilisi ile olmanın rahatlığını yaşıyor..."

Levent TAYLA, Hüseyin ŞİMŞEK

"Politik hareketler norm getirmemeli"

Yeni Gündem dergisinin genel yönetmeni ve sol hareketin önemli isimlerinden olan Murat Belge Türk solunun aşka bakışını değerlendirdi.

Nokta: Cinsellik konusu ortaya atıldığında tartışma "sol"da hangi noktada odaklanıyor?

Belge: Bugün yeni bir cinsel ahlak modeli oluşturabilmiş bir sosyalist toplum ya da sosyalist hareket dünyada yok. Serbest aşk gibi bir ütopya var, diğer tarafta da var olan "sancılı" ilişkiler. Ve siyasal konjonktüre bağlı olarak bu iki uç arasında ciddi gezinmeler oluyor.

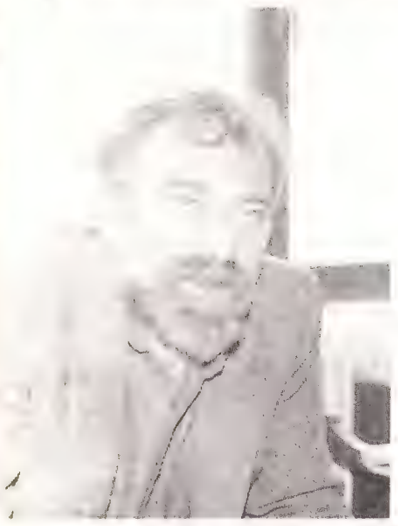

Nokta: 80 öncesi sol hareketlere bakıldığında nasıl bir tabloyla karşılaşılıyordu?

Belge: Bir tarafta devrim, diğer tarafta aşk vardı. Bu kutsal gerekçe bir taraftan bazı insanların cinsel yaşamlarını kısıtlamalarına, diğer taraftan bazı diğer insanların üzerinde tahakküm kurmalarına yol açmıştı. Şunu bunu yapmayın, el ele tutuşmayın gibi. Cinsellik tüm toplumda aşağılanan bir konu olduğundan ve sosyalistler yeni bir çözüm üretemediklerinden, sol hareket baskıcı bir karakter kazandığında, cinsellik tam anlamıyla kaçınılan ve devrimcilikle ikâme edilmeye çalışılan bir konu haline geldi. İşçi sınıfı adına hareket eden insanlar köylü-bürokrat kırması bir ahlakla donatıldıklarından Türkiye'de güçlü bir cinsel kapanma döneminin de öncüsü oldular. Öyleki, o dönemlerde, tıpkı doğuşundan itibaren geleneksel ahlak kalıplarını yıkan Batılı sınıfdaşları gibi, Türk proletaryası da devrimci gençlerden daha özgür bir cinsel yaşama sahipti.

Nokta: O dönemin bir cinsel kapanma dönemi olarak dikkat çekmesi ne gibi nedenlere dayanıyordu?

Belge: Savaşçı devrimciler ideal tip haline gelmişlerdi. Bu nitelikteki "ideal kahramanların" ise aşk gibi yumuşatıcı bir faktörü önemsemeleri pek beklenemezdi belki de. "Şu an için hayatımızı ertelemiş bulunmaktayız, iktidar olacağız, o güne kadar perhiz var, enerjimiz tek yönde yoğunlaştırılacak..." gibi fikirler egemendi. Bir de muhafazakâr ideolojilerin yıllardır sürdürdüğü antipropagandalardan korunma dürtüsünden söz edilebilir. Aileyi yıkmak tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de sıklıkla kullanılan bir motifti. "Kızılbaşlık, şapkayı asan komünist..." bunun tipik örnekleri. Toplumun önyargılarıyla çatışmamak da sosyalistler için bir zorunluluk olarak algılanıyordu.

Nokta: Son olarak bu deneyimi, bu dönemin ahlakını nasıl değerlendirdiğinizi sorsak?..

Belge: Yaşadığımız 70-80 döneminin ardından en azından şu sonucu çıkarmak mümkün: Cinsellik alanında politik hareketler norm getirmemeli, sadece esnek ve hoşgörülü olmaya yönelmeli. Ve şu da unutulmamalı, politika belirli eylemler yoluyla toplumun dönüştürülmesi demektir, cinselliğin de politik bir niteliği vardır ve var olan ilişkilerden farklı ilişkiler yaşamak da toplumun dönüşümünün bir parçasıdır. Tüm bunlar bir yana, ben şu geçtiğimiz dönemden çıkartılması gereken en önemli bilginin, bir politik örgütün cinsel projeksiyonlar ve normlar saptamasının son derece tehlikeli olduğu önermesi olduğuna inanıyorum.

Batuvan aşiretinin reisi Osman Demir (ortada) adamlarıyla birlikte. Gücü,dağılan aşireti toplamaya yetmiyor

YAŞAM / PKK-AŞİRET KAVGASI

Batuvan aşireti dağılırken...

Süryanilerin göçüyle boş kalan toprakların paylaşımı bir yandan aşiret içi çatışmalar bir yandan da PKK faktörünün devreye girişiyle, Batuvan aşireti dağılma noktasına geldi.

—Sürekli gözaltına alına alına şaşırdı zaar.

—Niye ki?

—Hiçbir şeye gücü yetmez oldu artık. Gidenlere bile söz geçiremiyor.

Bu sözler 30 yıldır aşiretinin başında bulunan Osman Demir için söyleniyordu. Aile içinde ''baba''nın ağırlığının azalmasıyla paralel bir iktidar kavgası başlıyor, ve dıştan gelecek saldırılar karşısında güçsüz düşmelerine neden oluyordu. Her şey üç kişinin olayları tartışmak için biraraya gelmesiyle başlamıştı. Buluşmaya gidenlerden biri geri dönmeyince, onu aramak için iki kişi daha çıkıyor, ancak onlardan da haber alınamıyordu. Nihayet bunları aramaya giden dört kişiden de ses çıkmayınca... İlk bölümün finalinde yedi ceset bulunuyor ve bundan sonra olaylar hızla, o kaçınılmaz sona doğru yaklaşıyordu. Çatışmaların kökeninde duran, iktidar kavgasını başlatan ise ne uyuşturucu, ne de kadındı. Sebep sadece topraktı.

Biraz daha geriye dönüldüğünde sürecin başlangıcında Süryanilerin ekonomik ve dini nedenlerle, Şırnak'ın Bağpınar köyündeki verimli bağ, bahçe ve tarlalarını terk ederek İstanbul ve Avrupa'ya göçmelerinin bulunduğu görülüyordu. Boş kalan bu topraklara, Ortaçağ'ı andıran bir merkezi otorite boşluğundan da istifadeyle, Şırnak, İdil, Eruh ve Cizre ilçeleri çevresinde ''yarı göçebe'' olarak yaşayan Batuvan aşireti mensupları göz dikiyor, ancak toprakların paylaşımıyla başlayan süreç, aşiretin üstüne bir kâbus gibi çöken gelişmeleri de beraberinde getiriyordu.

Yedirmem tartışması. Aşiret kelimesi bütünüyle geleneksel hiyerarşinin hüküm sürdüğü bir değerler bütününü simgeliyor, ancak değişen dünya ve koşullarıyla birlikte geçmişin yapılarını aynen muhafaza ederek direnmeye çalışanlar kaçınılmaz bir biçimde bunalıma giriyorlardı. Yüzyılı aşkın bir süredir Demir ailesi tarafından yönetilen ve yaklaşık 25 bin nüfusa sahip bulunan Batuvan aşiretinin kaderi de, diğerlerinden farklı olmuyordu. 12 Eylül 1980 hareketinden sonra, 30

Aşiret'ten kaçmayanlar kıl çadırlarını reislerinin kaldığı Kumçatı köyüne kurdular (solda); Ne yapacağını bilememek, çadırın zor yaşam koşullarını daha da güçleştiriyor (Altta)

yıldan bu yana Batuvan aşiretini yöneten Osman Demir hızlı bir prestij kaybına uğruyordu. Bu prestij kaybının temelinde Demir'in düşmanları tarafından ''ayrılıkçı hareketlere katıldığı'' yolundaki ihbarları sonucu sık sık gözaltına alınması başlıca rolü oynuyordu. Çünkü aşiret üyeleri, bir aşiret reisinin asla gözaltına alınmaması gerektiğini düşünüyor ve Osman Demir'in devlet nezdindeki gücünü kaybettiğine inanıyorlardı. Devlet katında itibarı olmayan bir reisin de, koca bir aşireti yönetmesi düşünülemezdi. Kaldı ki bu psikolojik faktöre Demir'lerin kendi aralarındaki sürtüşmeler, üvey kardeşi Sait'le Osman Demir'in arasında başgösteren ''çıkar'' çatışması da ekleniyordu.

Bütün bunlar, aşiret içindeki bazı ''kendi başına buyruk'' ailelere cesaret veriyordu. Süryanilerin sahipsiz bıraktığı mülklere göz diken Çiftçi ailesi de bunlardan biriydi. Süryanilerin boşalttığı Bağpınar'a bitişik Kavuncu köyünde oturan Çiftçi ailesinin reisi Hasan Çiftçi, Bağpınar'daki mülklerin kendi ailesine ait olduğunu, diğer aşiret ileri gelenleri arasında açıkça belirtmek-

"Süper Vali" Hayri Kozakçıoğlu

HÜMEYRA ÖZALP / NOKTA

ten çekinmiyor ''Süryanilerin mülkleri benim ve yakınlarımın hakkı. Bunları kimseye yedirmem'' diyordu. Ne var ki bu çabası kendisinin 4 oğlu ve 2 yeğeni ile birlikte öldürülmesiyle sonuçlanıyordu.

Elde var PKK. Bölgede herkes 7 kişinin öldürülmesinden Demir ve Şanlı ailelerini sorumlu tutuyor ve bu iki ailenin birleşip Çiftçi ailesinden eli silah tutan herkesi yok etikleri ileri sürülüyordu. Nitekim ölen erkeklerin dul eşleri de, güvenlik güçlerine yaptıkları başvuruda ''Kocalarını Demir ve Şanlı ailesi mensuplarının öldürdüğünü''iddia ediyorlar, bunun üzerine gözaltına alınan iki aile ileri gelenleri ise, bir süre sonra ''delil yetersizliğinden'' serbest bırakılıyorlardı.

Ancak tam bu dönemeçte, aşiret içi kan davası görünümündeki olay, ortaya atılan bir iddiayla hızlı bir viraj alıyordu. 7 kişinin ölümünden sorumlu tutulan Demir ve Şanlı ailelerinin bu cinayetlerden PKK'nın sorumlu olduğunu ileri sürmesi, dış bir gücün devreye girmesine yolaçıyordu. Bu dış gücün devreye girmesiyle, içteki çatışmayı atlatıp, ufak tefek restorasyonlarla bir süre daha varlığını sürdürebilecek bir aşiret, bir anda dağılıyordu. Bu bölgede eylemlerini sürdüren PKK militanları, kendilerinin suçlanmasından huzursuz oluyor ve kısa sürede tepki gösteriyorlardı. Sait Demir'le iki torununu, kıl çadırlarında sıkıştırıp öldürmek olarak beliren bu ilk tepki, yerini uzun süreli bir çatışmaya bırakıyordu. Köylülerden biri bu süreci değerlendirirken ''Başka yerde etkili olan güvenlik güçleri, neden bir türlü bu bölgede etkili olamıyor'' diye yakınıyordu.

PKK,Batuvan'a karşı. Çatışmanın 115. gününde PKK'nın Batuvan aşiretinden 33 kişiyi öldürdüğü, on kişiyi ise yaraladığı, buna karşın hiç kayıp vermediği görülüyor ve koca aşirette müthiş bir panik başlıyordu. Çoluk-çocuğunu kapıp çevre şehir ve kasabalara ka-

SÖZ

"Artık Türkiye'de
daha çok insan gazete okuyacak"

Yayın Hayatına ÇOK ÖNEMLİ BELGELERİ Açıklayarak Başladı

Mutlaka Okuyun

çan ilk aşiret üyelerini diğerleri takip ediyordu. Kısa sürede yüzü aşkın Batuvanlı aile Çukurova'ya, bir o kadarı da, Cizre, Silopi, Nusaybin ilçelerine yerleşiyordu. Şu ana kadar 8 köy ve bir o kadar da mezranın boşaldığı akışla ilgili yorgun ve çaresiz aşiret reisi Osman Demir, şu "trajik" itirafta bulunuyordu: "Yağmur yağdı, yollar kapandı. Yoksa şimdiye kadar çok daha fazla köy ve mezra boşalırdı."

Her konuda söz sahibi olan, aşiret bireyleri arasındaki çatışmaları önlemek, resmi dairelerdeki işleri takip etmek, kan davalarında araya girmek, kız kaçırma olaylarında uzlaştırıcı rol oynamak gibi görevleri bulunan aşiret reisi Demir, bu yeni olgular karşısında çaresizdi. Ancak hâlâ daha çok sayıda insan onun sözlerini bekliyordu. Ama giderek güvenlerinin azaldığı da gerçekti. Bu insanlar kıl çadırlarını daha güvenli diyerek, reislerinin oturduğu Çemikare yaylasındaki Kumçatı köyüne kurmuşlar, ancak PKK militanları burayı da basmışlardı. Son kanlı eylemlerini gerçekleştirdikleri ve 13 kişiyi öldürdükleri Çobandere mezrası ise 5 askeri birliğin ortasında yer alıyordu. Ve aşiret reisi Demir "En uzağı 5 kilometre ötede olan bu birliklerden hiçbirinin yardıma gelmediğini, katliama seyirci kaldıklarını" öne sürüyordu.

Olağanüstü Bölge Valisi Hayri Kozakçıoğlu ise Osman Demir'in iddialarını şöyle yanıtlıyordu: "Askeri birliklerin mezraya yakın olmaları, müdahale etmeleri için yeterli sebep değil. Her birliğin ayrı bir görev alanı var. Hepsi birden olaya müdahale ederse, gece karanlığında askerler yanlışlıkla birbirlerini vururlar. Oranın korumasıyla komando taburu görevliydi. İddia üzerine, buradaki komando taburunun olay yerine zamanında gidip gitmediği araştırılıyor. İddia doğrulanırsa gerekli işlem neyse yapılacaktır.

Batuvan aşireti üyelerinden kalanlar kendilerine sürekli "Göç çare mi?" sorusunu sorup bunu tartışıyorlardı. Ama hiç kimse aşiretin geri dönülmez bir yola girip dağıldığını itirafa cesaret edemiyordu. Ama insanla-umut, hep atbaşı giden, birlikte boy atan kavramlardı. Osman Demir'in bütün inançsızlığı içinde bile söylediği gibi: "Devlet bize Kumçatı köyünde konut yaparsa, giden aşiret bireyleri geri döner." ●

"Aşiret sağda solda perişan"

30 yıldır Batuvan aşiretinin liderliğini yapan, 2 eş, 18 çocuk ve 3 torun sahibi Osman Demir, son gelişmelerle ilgili **Nokta***'nın sorularını yanıtladı.*

Nokta: Ahmet Çiftçi ve altı akrabasının ölümünde parmağınız olduğu söyleniyor?

Demir: Doğru değil. Allah öbür dünyada bu suçun hesabını bana sormaz. PKK örgütü yaptı, suçu benim boynuma attı. Zaten daha sonra sağda solda kendi eylemleri olduğunu itiraf ettiler.

Nokta: PKK,Batuvan aşiretiyle niye çatışıyor?

Demir: Onlara adam vermiyor, yardım etmiyorum. O yüzden beni hedef seçtiler.

Nokta: Aşiretinizden birçok kişi öldürüldü. Sizi hedef seçtilerse neden bu insanları öldürüyorlar?

Demir: Silah aldıkları için. Güvenlik kuvvetleri ile birlikte operasyonlara katıldıkları için ve köy koruculuğu görevini üstlendikleri için.

Nokta: Niye silah aldınız?

Demir: Aldık. Ama kendi isteğimizle almadık. Nasıl aldığımızı herkes biliyor, mecbur olduk almaya.

Nokta: Güvenlik kuvvetleriyle ilişkiniz nasıl? Sizi koruyabiliyorlar mı?

Demir: Sadece kendi kendilerini koruyorlar. PKK son kanlı baskınını Çobandere mezrasında gerçekleştirdi. Bu mezra 5 askeri birliğin ortasında bulunuyor. En uzağı 5 kilometre ötede. PKK örgütü gelip burada 13 kişiyi öldürdü. Güvenlik kuvvetleri katliama seyirci kaldı.

Nokta: Bu ağır bir itham. Siz güvenlik kuvvetlerinden yardım istediniz mi?

Demir: Bizim haber vermemize gerek yoktu. Çünkü silah sesleri çok daha uzak yerlerden duyuluyor, yakılan evlerin alevleri görülüyordu. Kaldı ki, olayda öldürülen Ağıt Şanlı'nın oğlu Nadir Şanlı, olay esnasında mezranın yakınlarındaki Jandarma Bölük Komutanlığı'na başvuruyor ve "Siz müdahale etmeyecekseniz, silah verin ben yardıma koşayım" diyor. Ama bu isteği de kabul edilmiyor.

Nokta: Bunları ilgililere anlattınız mı?

Demir: Evet. Hayri Kozakçıoğlu ile Hulusi Sayın paşa, geldiler onlara anlattım. Paşa buradaki görevlilere biraz kızdı. Bağırdı, çağırdı. Bana "Dağınık oturduğunuz için sizi korumakta güçlük çekiyoruz. Bir araya gelin" dedi. Kabul ettik. Kumçatı köyüne yerleşmek istediğimizi belirttik. İki gün sonra İçişleri Bakanı geldi. Bize birer milyon yardım yapılacağını, bununla yeni konut yapmamıza yardımcı olacaklarını söyledi. Henüz bu para da gelmedi.

Nokta: Aşiretinizden çok sayıda aile koptu. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Demir: Devlet bize Kumçatı'da konut yaparsa, ya da yapılmasına yardım ederse, dağılan aileler geri döner. Yoksa tüm aşiret dağılır, insanlar sağda, solda perişan olur.

Nokta: Son olarak bir diyeceğiniz var mı?

Demir: Silah aldığımız için PKK öldürüyor. Devletse bize sahip çıkmıyor. Ne yapacağımızı bilmiyoruz. Çaresizlik içindeyiz.

Avantajlar, avantajlar, avantajlar... Avis'i arayın, otomobili avantajla kiralayın!

Türkiye'de, otomobili kiralamak için başvurulan merci, yıllardır, Arayın, Vasıta İsteyin Servisi'dir: Avis'tir.

Avis, başlıca kentleri, havalimanlarını, turistik bölgeleri kapsayan yaygın bir servis ağına, 17 değişik tür otomobilden oluşan geniş bir filoya sahiptir.

Avis şimdi, tüm müşterilerine mükemmel avantajlar sunmaktadır:

AVANTAJ 1: 1 gün/100 km

Otomobili bir günlüğüne kiralayın, 100 km'ye kadar (100 km dahil) özel, tek fiyattan yararlanın.

1 Gün / 100 km Özel Fiyatları		
A Grubu	Serçe	16.000 TL
B Grubu	Şahin	21.000 TL
C Grubu	Kartal	22.000 TL
D Grubu	Doğan, Ford Taunus 1.6 GL	24.000 TL
E Grubu	Ford Minibüs (Cip Hariç)	32.000 TL
F Grubu	Ford Sierra, Ford Orion	43.000 TL

AVANTAJ 2: 3 gün + Full Depo

Otomobili 3 günlüğüne kiralayın, yola, full depo bedava benzinle çıkın!

AVANTAJ 3: 5 + 1 Gün

Otomobili beş günlüğüne kiralayın, altıncı günü Avis'ten kullanın! Bedava!

AVANTAJ 4: 7 Gün

Otomobili yedi günlüğüne kiralayın, bedelini bir alt otomobil grubundan ödeyin!

AVANTAJ 5: Balayı İndirimi

Evlenin, balayına çıkın! Hayattan bal, Avis'ten avantaj alın!

AVANTAJ 6: Cipte Tek Fiyat

Cipi kiralayın, doğaya çıkın! Günde sadece 25 bine!

AVANTAJ 7: Lüks Servis

Luks otomobili kiralayın, özel avantajdan yararlanın!

Avantaj Avis'tedir. Bugün! Yarın! Daima! Avis, Avantajdır.

Avis'ten otomobili kiralamak, bir ayrıcalıktır. Bir prestij, bir avantajdır.

Avis'ten otomobili, lüks otomobili, cipi, minibüsü, şehir içi ya da şehirlerarası yolculuklarınız için şoförlü ya da şoförsüz kiralayın.

Yıllardır, Avis Avantajlarını tercih eden kişi ve kuruluşlara katılın.

Ayrıntılı bilgi için, Avis Büroları hizmetinizdedir.

AVIS

AVANTAJ

Avis Avantajları, 31 Mart 1988 tarihine kadar geçerlidir

Avis Avantajı, kiraladığınız otomobilin turune ve kiralama surenize gore saptanır

MARKON-LEO BURNETT

Koç

AVİS BÜROLARI:
ADANA: (711) 33045-34824, ADANA HAVALİMANI: 18881/67, 18882/67, **ALANYA:** (3231) 3513, **ANKARA:** (4) 1672313-15, ESENBOĞA HAVALİMANI: 3121633, (İç Hatlar) 3122820/570, (Dış Hatlar) 3122820/670, **ANTALYA:** (311) 16693-19483, ANTALYA HAVALİMANI: 11202/364, **BODRUM:** (6141) 2333, **BURSA:** (24) 365133, **ÇEŞME:** (5492) 6706, **DALAMAN HAVALİMANI:** (6119) 1588, **GAZİANTEP:** (851) 20851, GAZİANTEP HAVALİMANI: 20851, **İSTANBUL:** ATATÜRK HAVALİMANI. (İç Hatlar) (1) 5731452, (Dış Hatlar) 5736445-5734660-5744403, CİHANGİR:1497941-1454272-1511313-1513911, DİVAN HOTEL: 1465256, HİLTON HOTEL: 1487752, KADIKÖY: 3553665-3504878, TAKSİM: 1417896-1412917, **İZMİR:** (51) 211226-216139, İZMİR ÇİĞLİ HAVALİMANI: 293358-59, **KUŞADASI:** (6361) 1475-4600, **MARMARİS:** (6121) 2771, **MERSİN:** (741) 23450-24813, **SAMSUN:** (361) 33288, **SİDE:** (3213) 1348, **TRABZON:** (031) 23740.

Adam olacak toplum

Batı, yüzyıllar sonra tuvalet temizliğinde suyun önemini yeniden keşfederken, biz, yeni eğilimimiz tuvalet kâğıdı kullanımında Avrupa'yla aradaki 36 katlık açığı kapama çabasına girdik. Bu açık kapatılabilirse su ve kâğıdın bileşiminden oluşan çağdaş tuvalet temizliğinde Avrupa'yı yakalayacağız.

Bir semineri izlemek üzere Amerika'dasınız... Seminerin yapıldığı otelin geniş konferans salonunda ilk günkü ilk oturum bitti, çay molası verildi... Orada bulunanların çoğunun yaptığı gibi siz de tuvaletlere yöneldiniz... İki kuyruk var. Birine girdiniz, bekliyorsunuz. On dakika sonra tamam, kapıyı açıp girdiniz içeri. Fakat o ne? Yandaki tuvaletle sizin girdiğiniz tuvalet arasında duvar yok. İçerde yanyana duran iki klozetten solda olanına oturan zat başıyla sizi hafifçe selamlayıp elinde tuttuğu gazeteye dönüyor. Şaşkınlığınızı yenemezseniz yandınız. Çünkü hacetinizi bu ahval ve şerait altında görmek zorundasınız. Evet, kararınız? Tamam mı, devam mı?

Eczacıbaşı'na bağlı İpek Kâğıt Ürünleri Genel Müdürü Erdal Karamercan böyle bir "fiili durum"la ilk karşılaştığında "devam" demiş, ama başına gelen bu olayı yıllar sonra **Nokta** muhabirine anlatırken şaşkınlığını hâlâ tam atamamış gibiydi. ABD'deki bu yeni eğilimi anlatırken, "Bu ülkedeki kışla, fabrika türü yerlerde, içinde birden fazla klozetin yan yana dizilmesinden oluşan tuvalet salonları alışılmamış görüntülerden değildir" diyordu Karamercan. Aslında, bu tür tuvalet anlayışı Batı'nın tuvalet kültürüne çok da yabancı değildi. Örneğin, İsveç'teki köy evlerinde iki kişilik tuvaletler oldukça yaygındı. Keza, Batılıların atalarından Romalılar da çok seviyordu samimi bir biçimde hacet görmeyi. Efes harabelerinde varlığını hâlâ koruyan 24 kişilik umumi tuvalet, bu eski kültürün örneklerinden yalnızca biriydi. Yan yana dizilmiş bu tuvaletlerin bir özelliği de, önlerinden sürekli akan bir su kanalının bulunmasıydı. Taş sedirler üzerinde oturan Romalılar, ihtiyaçlarını gördükten sonra buradan su alarak temizleniyorlardı.

Su da yarar. Hıristiyan uygarlığının selefleri, bir süre sonra atalarının suyla temizlenme alışkanlığını terk edecek, suyun yerini bambaşka tahret araçları alacaktı. Aslında, suyun, Romalıların son döneminde terk edilmeye başlandığı bile söylenebilirdi. Romalıların bir bölümü umumi tuvaletlere konulan ve ucuna küçük bir sünger parçası takılmış çubukları temizlik malzemesi olarak kullanıyorlardı. Kullanım sonrasında bu alet, tuvalette hazır olarak bekletilen tuzlu suya daldırılarak dezenfekte edilir, sonraki ziyaretçinin hizmetine sunulurdu. Takip eden yüzyıllarda ise devreye bitki kabuğu, yaprak gibi tahret araçları girmiş, İkinci Dünya Savaşı'nda yaygın bir biçimde kullanılmaya başlanan tuvalet kâğıdına geçmeden önce de uzun yüzyıllar boyunca paçavra ve eski kitap sayfaları hizmete hazır tutulmuştu.

Bugün ise Batı, tuvalet temizliğinde tuvalet kâğıdının yanı sıra suyun da yararlı olabileceğini keşfetmeye başlamıştı. Batı'nın tuvalet kültüründe son yıllardaki en önemli değişiklik buydu. Ama yıllarca reddedilen suyun bir anda benimsenmesi kolay değildi tabii. Bir geçiş dönemi ürününe ihtiyaç vardı ve bu ürün nemli tuvalet kâğıdı oldu. Almanya'da yayınlanan "Mein Schicksal" dergisine yazdığı mektupta "Nemli tuvalet kâğıdını çok hijyenik ve ferahlatıcı" bulan, ama bu nedenle karısının, "Hijyenik temizliği abartan kapitalizmin oyununa geliyorsun" eleştirisine uğrayan bir genç Alman'a hijyenik uzmanı Dr. Paul Stolte şu yanıtı veriyordu: "Tuvaletten sonra titiz ve sağlıklı bir temizlik ancak ılık bir suyla yıkamak veya nemli tuvalet kâğıdı ile mümkündür."

Almanya-1970 ve Türkler. 1980'lerde suyu keşfeden Almanlar 10-15 yıl önce, ülkelerine çalışmaya gelmiş Türklerin su alışkanlıklarına biraz da alayla yaklaşmaktan çok hoşlanıyorlardı. Örneğin, 1972'de Stuttgarter Zeitung'da yer alan şu satırların benzerlerine daha birçok dergide rastlamak mümkündü: "Türkler, tuvalet ihtiyaçlarını giderdikten sonra tuvalet kâğıdı ile değil, su ile temizleniyorlar. Bu amaçla evlerinde, içindeki serin ıslaklığı gerilerine döktükleri bir sürahi her zaman hazır bekler. Buradaki Türkler de, çalıştıkları işyerlerinde dinlerinin öngördüğü temizlik prosedürünü yerine getirebilmek için, koltuk altlarına sıkıştırdıkları içi suyla dolu gazoz şişesi veya teneke kutuyla abdestlerini yapmaya gidiyorlar. Bu yabancılar su bulamadıkları zaman, kullandıktan sonra bir dahaki kullanım için katlayıp ceplerine sokuverdikleri ıslak bir bez parçasıyla işlerini görüyorlar."

Karamercan: "Samimi bir biçimde hacet görmeye hazırlanalım..."

BATUHAN KIRAY / NOKTA

Bizde yeni eğilimler. Türkiye için tuvalet kültürünün yeni öğesi tuvalet kâğıdıydı kuşkusuz. 1960'lı yıllarda Almanya'da yaşayanlarımızın çoğunluğu tuvalet kâğıdı rulolarına dokunmuyorlardı gerçi ama, hiç değilse tanışmışlardı. Oysa aynı yıllar Türkiye'de bu çağdaş temizlik ürünü "ithal yasakları" kapsamına girdiği için bizler tanımıyorduk bile. Nihayet 1960'lı yılların başında ülkemize gelen yabancı heyetlerin tuvaletlerde kâğıt bulamamayı yadırgadıklarını ifade etmeleri üzerine SEKA "ince sargılık kâğıt"tan tuvalet kâğıdı benzeri bir şey üretmeye başlamıştı ama, tuvalet kâğıdından çok zımparaya benzeyen bu nesneleri yabancılar pek benimsememişti.

ERZADE ERTEM / NOKTA

Önceleri su kullanırdık. Kâğıda olan 'resmi' alerjimiz dolayısıyla tuvalet kâğıdına bu türlü alışamadık

İpek Kâğıt Müdürü Erdal Karamercan'ın verdiği bilgilere göre Türkiye'de çağdaş anlamda tuvalet kâğıdı ilk kez Eczacıbaşı tarafından, Eylül 1970'te üretilmişti. İlk yıllarda karşılaşılan ilginç bir durum, "kâğıt"ın ve "yeşil" rengin kutsal olduğuna inananlar tarafından kâğıdın ve hele yeşil renkli olanının kullanılmasına karşı gösterilen reaksiyondu. Daha sonra bu tepki yumuşamış, ülkemizde tuvalet kâğıdı kullanımı hızla artmaya başlamıştı. Ne var ki, bu hızlı artışa rağmen tuvalet kâğıdının yaygın kullanım düzeyine ulaştığı söylenemezdi. Bugün Avrupa'da Türkiye'nin 36 katı; Ürdün, Suudi Arabistan ve Irak'ta ise üç katı daha fazla tuvalet kâğıdı kullanılıyordu.

Buna bile şükür mü? Peki, her şeye rağmen halimize şükredebilir miydik? Hâlâ yaygın bir şekilde kullanılan tahret bezlerine, bazı kırsal kesimlerde rağbet edilen ve her seferinde derede yıkanarak temizlenen tahret taşlarına rağmen "buna da şükür" diyebilir miydik?

Bazı Asya ve Afrika ülkeleriyle kıyaslandığımızda, evet. Örneğin Hindistan'ın bazı bölgelerinde insanlar cadde kenarlarına tünüyor, ellerinde tuttukları Hint asmalarını çiğneyip, kırmızı asma suyu tükürerek ihtiyaçlarını gideriyorlardı.

Kedilerin yaptığı gibi hacet ürününü toprakla kapatmak bile gelmiyordu akıllarına. Bu tür görüntülere Mısır gibi modern bir ülkenin, havaalanı gibi modern bir binasında da rastlanıyordu. Daha bir hafta önce bu ülkeye giden bir Türk firma yöneticisi, havaalanının parlak mermer zemininin üzerinde bir hokka dışkıya rastlamış, bavulu da bu nesneden payını almıştı.

Asya ve Afrika ülkeleri bir yana, bugünkü Londra'nın umumi tuvaletleri de bir felaketti. Bunlardan büyük bir kısmı kesinlikle kullanılamayacak bir durumdaydı. Bu durum, geçen ay Londra'da yayınlanmış bir kitaba bile konu olmuştu. "Good Loo Guide" adlı kitabın yazarlarına göre, önlerinde uzun kuyruklar oluşan bu tuvaletler açıkça "riskli ve tehlikeli"ydi.

Olumsuz örnekleri bir yana, dünyada çağdaş temizlik anlayışı giderek suyun ve tuvalet kâğıdının birlikte kullanıldığı bir yöne doğru gidiyordu. Yüzyıllardan beri suyu bir temizlik aracı olarak kullanan Türkler bu açıdan önemli bir avantaja sahipti ve tuvalet kâğıdı kullanımını yaygınlaştırabildiği ölçüde, bu alanda "çağdaş"ı yakalama şansına sahipti ●

Dünyanın havası kaçıyor

Atmosferde Güney Kutbu üzerine rastlayan bölgede olumsuz gelişmelerin varlığı herkesçe kabul ediliyor. "Atmosferin güneş gözlüğü" adı da verilen ozon tabakasındaki deliğin nedenleri ise tartışma konusu. Delik bu hızla büyümeyi sürdürürse yalnız ABD'de 200 milyon kişi deri kanserine yakalanacak, iklim değişecek, buzlar çözülecek...

"Boşver canım, nasıl olsa o zaman yaşamıyor olacağız", "Torunumun çocuğu kendi başının çaresine bakar herhalde," "Paniğe ne gerek var, gelecek yüzyılda elbet bir çözüm bulunur..." Bir süre öncesine kadar ekolojik sorunlar için sokaktaki adamın, siyasetçilerin, hatta kimi bilim adamlarının bile yaklaşımı hep bu düzeyde kalmıştı. Çözüm uzak bir geleceğe, sonraki kuşakların sırtına aktarılıyordu. Sorunun heyecanını yaşamak bile torunların kuşağına daha uygun bulunuyordu.

Şimdi iş değişmiş ve "etekler tutuşmuştu." 1977'ye kadar kimsenin aklına gelmeyen bir şeydi atmosferdeki ozon deliği. Ama İngiliz Antartika Araştırmaları Grubu'nun o tarihten 1981'e kadar yaptığı gözlemler, deliğin hem gerçek olduğunu, hem de giderek büyüdüğünü gösterdi. Güneşten gelen ultraviyole ışınlarını süzüp, olabildiğince zararsız hale getiren ozon gazı tabakasının bozulması yeryüzündeki hayat için çok ciddi bir tehditti. O yıla kadar işlerini ve ağızlarını sıkı tutmayı beceren araştırmacıların 1985'teki açıklamaları ise gerçekten ürkütücüydü: Güney Kutbu'ndaki ozon ölçümleri on yıl önceki miktarın yarısını gösteriyordu. Artık konunun bilim-kurgu filmlerine, bilinmeyen gelecek üzerine fantaziler üreten yazarlara bırakılacak bir yanı kalmamıştı. Dünyanın kestirilemeyen "yarını" değil, bugünü tehlikedeydi. Ne var ki, NASA'nın uydulardan çekilmiş Güney Kutbu fotoğraflarının olayı doğrulamasına kadar basın ve siyasetçiler bilim adamlarına pek kulak vermemişlerdi. Kamuoyuna yansımayan bir nokta da, NASA'nın bir süre kendi çalışmalarına uyguladığı "otosansür"dü. Bilgisayarlar belli bir düzeyin altına düşen ozon ölçümlerini veri kabul etmeyecek biçimde programlanmıştı. Çünkü Amerikan Uzay ve Havacılık Dairesi'nin başındakiler böyle düşük bir ozon miktarının ancak bir ölçüm hatası olabileceğini düşünmüşlerdi. Kısacası deliğin boyutlarını "itiraf" edinceye kadar epeyce karışıklık yaşanmıştı. Oysa ünlü atmosfer kimyası uzmanı Sherwood Rowland'a bakılırsa "Öyle bir delik ki bu, Mars'tan bile görülebilir..."

Şimdi Amerikalılar Reagan'ın "kişisel korunma" programıyla dalga geçiyorlar: Ne gözlük ne de şapka çözüm değil

Suçlu aranıyor. Ozon kaybı bu hızla sürerse 30-50 yıl içinde başımıza neler gelecek? Saymaya deri kanserinden başlanabilirdi. Geçtiğimiz yaz aylarında yapılan bir araştırmaya göre deliğin bu biçimde genişlemesi halinde ABD'deki mevcut nüfusun yaşam süresi içerisinde 200 milyona yakın deri kanseri vakası ortaya çıkacaktı. Sonra büyük iklim değişiklikleri, havanın ısınması, buzların çözülmesi filan... Belki en az konu edilen ama en önemli olan şey, ozon kaybının bitkisel hayatın temeli olan fotosentez olayına olumsuz etkisiydi. Peki suçlu kimdi? Neydi? Genel kabul gören teze göre her şey 1928 yılında General Motors laboratuvarlarında başlamıştı. Kokusuz, zehirleyici olmayan, yanmaz, çok yönlü ve emniyetli bir gaz bulunmuştu: Klor-flor hidrokarbon. Soğutucularda, cila maddelerinde, yumurta kabı gibi köpük bazlı karton kutularda ve en çok da aeresol spreylerde "itici" olarak kullanılıyordu. Bu gaz havaya bırakıldığında stratosfer düzeyine kadar yükseliyor ve orada olan oluyordu: Güneş ışınıyla açığa çıkan klor atomları üç atomlu ozonu etkileyip bildiğimiz iki atomlu oksijene çeviriyordu. İşin kötü yanı, reaksiyonun zincirleme olması ve bir klor atomunun binlerce ozon molekülünü etkileyebilmesiydi.

Hükümetler, doğrusu bu konuda daha önce benzeri görülmemiş bir hızla radikal kararlar almışlardı. ABD'de ve İskandinav ülkelerinde içinde klor-flor hidrokarbon bulunan spreyler yasaklanmıştı. Birçok ülkede de kısıtlamalar getirilmişti. Ama bu gazı üretenler öyle kolayca geri çekilmeye yanaşmıyorlardı. Yüz binlerce insanın "ekmek yediği", milyarlarca dolarlık iş hacmi bulunan aeresol sanayii bir çırpıda kepenklerini kapatamazdı. Bu yüzden de, Amerikan hükümeti çevrelerinden bir yetkilinin deyişiyle "durum hızla pisliğe ve çamura bulanıyordu."

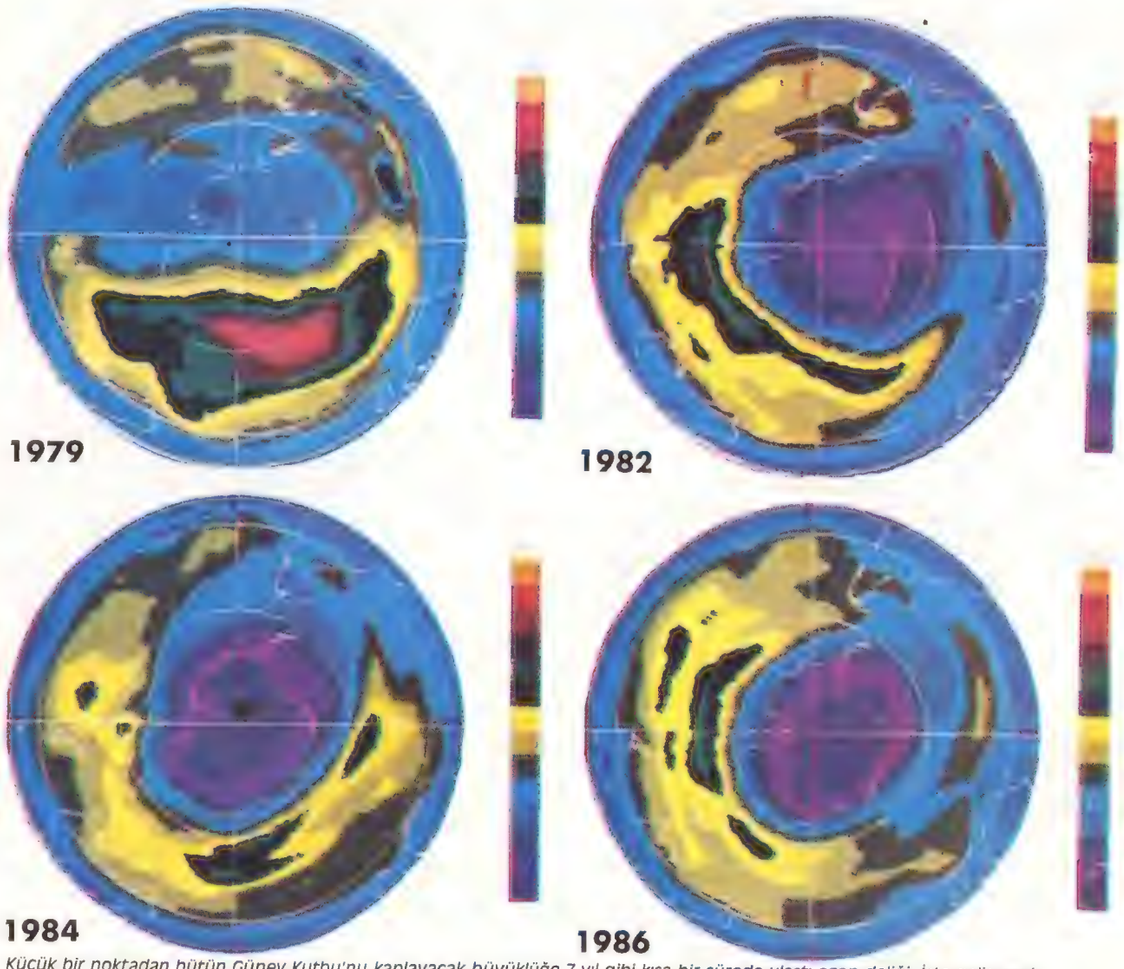

Küçük bir noktadan bütün Güney Kutbu'nu kaplayacak büyüklüğe 7 yıl gibi kısa bir sürede ulaştı ozon deliği. İşte gelişmenin uzaydan çekilmiş görüntüleri. Morluk ozon deliğini gösteriyor.

Ozon savaşı. Klor-flor hidrokarbon üzerine siyasetçiler, işadamları ve bilim çevreleri arasında kopan kavganın artık bir adı da vardı: Ozon savaşı. Aeresol sanayii bilim adamlarını önce siyasal bakımdan köşeye sıkıştırmayı denemişti. Ama "bakın bunlar bilgin değil, düpedüz çevreci militanlar" taktiği muhafazakâr hükümetleri bile kandıramamıştı. 1980'de "Ozon kaybı diye bir şey yoktur, bu tür tezler varsayımlara dayanarak yapılmış bilgisayar projeksiyonlarıdır" denilen yayınlar yapan en büyük üreticı Du Pont firması bugün de savaşı terk etmiş değildi.

İlginç olan 1987'de farklı sesin bilim çevrelerinden gelmesiydi. Atmosferdeki doğal hareketliliklerin ozon deliğine yol açtığını öne süren, başını Princeton Üniversitesi'nden bir grubun çektiği uzmanlar kimyasal maddelerin olumsuz etkilerini doğruluyor ama büyük yanardağ patlamalarının bile bu maddelerin kullanımından daha fazla ozon tüketimine neden olabileceğini belirtiyordu. Zihinlere takılan bir nokta da deliğin yeriydi. İngiliz araştırma grubundan Joe Farma ise şunları vurguluyordu; "Bildiğimiz tek gerçek olgu son 20 yıl içinde atmosferdeki klorun iki katına çıkmasıdır. Bu büyük bir değişikliktir. Neden başka yerde değil de bu klor artışı Küney Kutbu'nda etkili olsun diye sorarsanız, bölgenin iklim yapısı bunu açıklayabilir. Nisandan ağustos ortalarına kadar güneş ışığı yoktur Antartikada.

Uzun kutup kışlarında burası atmosferdeki klor için bir rezervuar niteliği taşır. Ama güneş parlamaya başlayınca da çok büyük oranda klor açığa çıkarak ozonu yok eder."

Ozon deliği birtakım güncel sorunları beraberinde getirmişti. Reagan yönetimi "kişisel korunma" adını verdiği anti-klor-flor hidrokarbonu kısıtlama programına Avrupa'daki ülkeler de katılacak mı? Bu bir yönüyle siyasal bir soruydu. Bir başka soru ise bilim çevrelerini ilgilendiriyordu: Araştırmalarla kamuoyu oluşturma süreçleri arasındaki bağ hep "rahatsız bir ilişki" olarak mı kalacak? Bir uzman şöyle diyordu: "Kamuoyunun istediği açık seçik yanıtlardır. Biz ise her zaman buna hazır değilizdir." ●

SİNEMA / YÖNETMEN "PATLAMASI"

Çeken çekene

Son iki yılda 30'a yakın kişi ilk filmlerini çekerek yönetmen sıfatını aldı. Teklif bekleyenlerin, evlerde senaryo yazanların sayısı giderek artıyor. "Öldü, ölüyor" derken ne oldu, nasıl oldu da sinemamızda böyle bir canlılık yaşanmaya başladı?

"Hep televizyonun ve videonun sinemaya darbesinden söz edildi. Ancak bunlar aynı zamanda sinemanın cansimidi haline geldiler. Salonlar seyirci kaybına uğramaktave peş peşe kapanmaktayken, gerçekte film seyircisi arttı. Tabii bu kadar çok insan film seyredince, sinema günlük hayatın bu kadar ayrılmaz bir parçası haline gelince, sinemaya ilgi de artacaktı." 60'lardan bu yana Yeşilçam'da bulunan yönetmen Halit Refiğ son dönemdeki gelişmelerle ilgili bu değerlendirmeyi yapıyordu.

Uzun yıllardır sinema eleştirmeni olarak tanınan ve bu yıl ilk filmini çekme şansı bulan Engin Ayça'nın söyledikleri de değişen şartlar karşısında, yeni bakış açılarının bulunması gerektiğini somut olarak gösteriyordu: "Ben artık sinemayı, salt sinema salonunda gösterilen bir olay olarak görmüyorum. Bugün yapılan filmler ister salonda, ister televizyonda, ister videoda gösteriliyor olsun, sinemanın bir ürünüdür, sinemanın alanı içindedir."

Doğrusu, bugün sinema dünyasında yaşanan ve adeta bir "çılgınlık" bir "salgın" görüntüsü veren gelişmeler, bu görüşlerde haklılık payı olduğunu vurguluyordu. Geçtiğimiz iki yıl içinde otuza yakın kişi ilk filmlerini çekerek yönetmen sıfatını alırken, daha da çok sayıda insan senarist, ışıkçı, set işçisi, asistan vb. olarak sinemayla ilk kez tanışıyordu. Bu arada Yeşilçam'ın yıllık film çekimi sayısı videonun devreye girmesiyle iki-üç katına çıkıyordu. Herkesin, hiç değilse yaşamının bir döneminde şiir yazması nasıl kaçınılmazsa, şimdilerde şiirin yanına senaryoyu, ya da filme çekilmek için yazılmış kısa öyküleri de eklemek gerekiyordu. Reklam sektöründen basın piyasasında çalışanlara kadar hemen herkes akşamları işten eve döndüğünde,alelacele yenen bir yemekten sonra ya masanın başına çöküp senaryosunun üzerinde çalışmaya başlıyor, ya da senaryo yazma tekniği üzerine kitaplar karıştırıyordu. Bu alandaki boşluğu fark eden yayıncılar da kolları sıvamışlar nasıl senaryo yazılırın anlatıldığı kitaplar yayınlamaya başlıyorlardı.

Peki ne olmuş, nasıl olmuştu da "Öldü, ölüyor!" derken, sinema böylesine yaygın bir ilginin odak noktası haline gelmişti. Daha da önemlisi gelinen nokta, sinemamız adına kalıcı birtakım kazançların sinyallerini veriyor muydu? Gerçekten büyük bir değişmenin eşiğinde miydik?

"Yeni yönetmen ama..." Türkiye'de sık yaşanan, dolayısıyla espirisi de sık yapılan on yıllık darbe periyodu, bir adım geç de olsa Yeşilçam için de geçerlilik kazanıyordu. 1974'lerde televizyon "darbesi"yle sarsılan Yeşilçam, tam televizyonda gösterilmeyen seks, arabesk kaba komedi ve politik filmler yörüngesine oturup paçayı kurtarmışken, bu kez tekniğin yeni bir mucizesi devreye giriyor ve 1984'lerde video "darbesi" gerçekleşiyordu. Üstelik bu ikincisi, hep olduğu gibi, ilkinden de baskın çıkıyor ve birçok kişi sinemanın ölümüne kesin gözüyle bakıyordu. Ancak o ilk karmaşa içinde hesaplanmayan bir şey vardı. Videonun yaygınlık kazanması, televizyon kanallarının ve yayın saatlerinin artmasıyla birlikte, Türkiye'deki film talebi birden bir kaç kat artıyordu. Yapımcılar için altın bir çağ başlamıştı. Para kazanmak işten bile değildi. Ne yapılsa anında ve bir estetik kaygı gözetilmeksizin tüketiliyordu. Ancak kadere bakın ki yapımcıların elinde piyasanın talep ettiği kadar çok filmi çekebilecek ne yönetmen, ne oyuncu, ne de senarist kadro vardı. İşte bunun üzerine yıllar yılı sinemayla yatıp, sinemayla kalkan insanlar, giderek kalkmayanlar da birbiri ardına teklif almaya başlıyorlardı.

"Genç-yeni sinemacılar" olarak değerlendirilen bu yönetmenlerden Enis Sakızlı, tanımlamaya itiraz

Yılların eleştirmeni Engin Ayça tepkisel ve kendiliğinden bir hareket olarak gördüğü yeni oluşum içinde ilk filmi Bez Bebek'le kendi bakışını yansıtmaya çalışıyor

Korhan Yurtsever'in ilk filmi Zincir'de Betül Aşçıoğlu ile Halil Ergün rol alıyor

"Daha gençsin öğrenirsin"

İlk senaryosu "Kaldırımdaki Karınca", "Ateş Böceği" ismiyle filme çekilen Canan Öztürk, filmin yönetmeni İsmail Güneş ve yardımcısı Fuat Onan'la yaşadığı tatsız olayları ve kötü başlayan sinema deneyimini* Nokta*'ya anlattı.

Nokta: İlk senaryonuzun filme alınması sırasında ne gibi güçlüklerle karşılaştınız?

Öztürk: Senaryonun filme aktarılma aşamasında sorumluluk tabii ki yönetmenin. Ancak ben bunun senaristle - yönetmenin uyumlu çalışmalarıyla olacağına inanıyorum. Yazıp, teslim ettiğim senaryoyla ilgili, çekmeye talip yönetmen ve yardımcısıyla iki görüşme yaptık. Senaryo üzerinde yeniden çalıştım. Yönetmen senaryoyu getirdiğinde "Artık tamamen bir teknik çalışma olan çekim senaryosunu hazırlayacağız" dedi. Film çekimiyle ilgili sonraki her şeyi basından izledim. Bu sırada mucizevi bir şey oldu ve "Asfalttaki Karınca" evrimini "Ateş Böceği" olarak tamamladı. Sonra gazetelerde yer alan haberlerde, meğer senaryoyu yönetmen yardımcısının yazmış olduğunu okudum.

Nokta: Peki çekim senaryosunu okuma şansınız olmadı mı?

Öztürk: Filmin tamamlanmasına bir hafta kala. Müthiş bir şoktu. Çekim senaryosu dedikleri benim yazdığım senaryodan yola çıkılarak yazılmış "eski-yeni" bir senaryoydu. Hem çok tanıdık, hem de mesajı, olayların akışı ve finaliyle yabancı. İş bununla da kalmadı, yönetmen ve yardımcısı basına açıklamalar yaptılar. Yardımcı "senaryo benim" derken, yönetmen de "senaryo öyle mizansenleri, sola diyalogları sağa yazmakla olmaz" diye ders veriyordu bana. Bu ilk deneyimimdi, bilmiyordum. Ama öğrendim. Buradan şu sonuca vardım. Demek ki bir senaryo, bir başka senaristin mizansenleri ve diyaloglarının yerleri değiştirilerek yapılırmış. Tabii yapılan işe isim bulmakta güçlük çektiler. Senaryo değil de "Eser: Canan Öztürk" deseler yine olmuyor. Hangi eser? Çünkü ortada senaryom var sadece. Aslında bu karışıklığı giderecek bir çözüm var: Jenerikte yazılacak şu olmalı: Senaryozede,

Canan Öztürk. Senaryozade ise yönetmen yardımcısı. Böylece senaryodan senaryo yapma eyleminin de adı konmuş olur.

Nokta: Senaryo yazmaya devam edecek misiniz?

Öztürk: Bu olayda beni esas rahatsız eden olayın kendisinden çok, çevreden gelen tepkiler oldu: "Her senaristin başına gelir böyle şeyler", "Daha gençsin öğrenirsin" gibi yaklaşımlar oldu. Bu tavrın bende yarattığı öfkeye karşın senaryo yazmayı sürdüreceğim. Ancak bu kez çekim senaryosu aşamasında yönetmenle birlikte çalışmak koşuluyla.

ederek, bir noktaya parmak basıyordu: "Bugün ilk filmlerini çekenler, hiç de sinemanın yeni isimleri değiller. Yıllardır sinemanın içinde, çeşitli kademelerde yer alıp, fırsat beklemiş insanlar." Nitekim ilk filmini çekenlerden Yusuf Niş de aynı yaklaşımı gösteriyordu.: "İlk filmimi çekme olanağı benim için piyangodan çıkmadı. Yıllardır izlediğim stratejinin kaçınılmaz sonucuydu." Kuşkusuz bu sözlerde haklılık payı vardı. Ancak yıllarca çalışıp, çabalamış, strateji konusunda uzman olmuş bir çok kişinin de bir ömür film çekme şansı bulamadığı biliniyordu. Dolayısıyla bu aşamada kişilerin kendi iradelerinden çok, var olan konjonktürel gelişmelerin belirleyiciliği önem kazanıyordu.

İnsan malzemesi eksik. Sinemaya gelen bunca yeni insan, Yeşilçam'a bir hareketlenme, bir çeşitlenme de getiriyordu kuşkusuz. Ancak köklü birtakım değişimlerden, gelişimlerden söz etmek için henüz erkendi. Yusuf Niş'in ilk filminde yaşadıkları genelde yaşananların tipik bir örneğini teşkil ediyordu: "Yapımcıyı memnun etmek için maymunlaşılıyor. Örneğin ben kendine güvenini, kendi başına var olma inancını, inisiyatifini, düşünce ve sevgi üretme yetisini kaybetmemek için genel gidişata direnen uyumsuz, huzursuz gençleri anlatmak isterdim. Fakat birden kendimi kadın meselesini, üstelik cinselliğini anlatır konumda buldum. Hayırlısı. Umarım böyle devam et-

Ümit Elçi'de ikinci filmini yeni gerçekleştirdi. Çetin Altan'ın Bir Avuç Gökyüzü romanını uyarladı

mez. Yine de önemsiz görmüyorum. Müthiş bir libido katliamı sürüp gidiyor." Şu anda film yiyen bir canavarı andıran piyasanın talebini karşılamak için yapılanlarda temelde o bildik, Yeşilçam ilişkilerinin hâlâ sürdüğünü bir kez daha gösteriyordu. "Birçok yapımcı şirket evvelden filmin ismini, baş erkek ve kadın oyuncusunu saptayıp, bunlardan liste hazırlıyor ve bu listeyi ilan ediyor. Ondan sonra yönetmen çağrılıp Şu, şu isimde, bubu oyuncuların oynadığı filmler var. Beğendiğini seç ve uygun bir senaryo yazıp çek" diyorlardı.

Yeni yönetmenlerin üzerinde anlaştıkları noktalardan biri de, iyi film yapmak için teknik malzemeden çok, insan malzemesi sıkıntısının olmasıydı. Özellikle senaryo alanında bu had safhada hissediliyordu. Yıllarca Yeşilçam'a 3-5 senarist, yılda 20-30 senaryo yazarak götürmüş, bu arada iş yapmış bütün yabancı filmlerin bire-bir yerli versiyonları yapılarak senaryo sorunu çözümlenmişti. Ancak artık, özellikle de salonlarda film izleyenler, melodram yıllarının o bildik izleyicileri olmaktan uzaktı. Bu durum yoğun bir senaryo krizine yol açıyordu. Çare profesyonel, amatör yazarlardan geçiyor ve bunlar yoğun senaryo talebiyle karşılaşıyorlardı. Ancak bu arada amatörlerin durumu bir hayli trajik oluyordu. Gerçi, ilk senaryodan sonra herkes profesyonelleşiyordu ama yenilen vurgun birçok kişinin başlamadan kopmasına yol açıyordu.

Halif Refiğ "Umudum reklam sektöründen gelenlerde"

"Tepkisel ve kendiliğinden"

60'lı yıllardan bu yana sinema eleştirmenliği yapan, 70'lerin başında A. Dorsay ve Nezih Coş'la birlikte Yedinci Sanat dergisini çıkartan Engin Ayça da ilk filmi Bez Bebek'i çekti. Ayça, sinema dünyamızdaki gelişmelerle ilgili Nokta'nın sorularını yanıtladı.

Nokta: 30 dolayında yönetmen ilk filmlerini çekti. Herkes sinemayla ilgili. Kısaca Yeşilçam'da bir şeyler oluyor. Bu süreci nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ayça: Bence konjonktüreldir bu olay. Asıl sorun Yeşilçam'ın içindeki kadroların kendilerini yenileme aşamasına gelmiş olmalarıdır. Yeşilçam 70'ten sonra kendini teslim edeceği yeni kadrolara kavuşamadı. Yönetmen ve oyuncu olarak böyle bu. Buna televizyon ve videonun yaygınlaşmasından kaynaklanan bir bunalım da eklendi. Bunlar Yeşilçam'da yatırım yapan insanları farklı arayışlara yöneltti. Tabii ki yeni isimler olacaktı, çünkü Yeşilçam'ı sırtlamış insanların bütün kapasiteleri belliydi artık. En iyi filmlerini yapmışlardı. Bu bunalıma onlarla gelinmişti ve yine aynı isimlerle aşılması söz konusu olamazdı.

Bunlardan biri olan ve ilk senaryosunu sonra kendi bile zor tanıyan Canan Öztürk **Nokta**'ya şunları söylüyordu: "Asfalttaki Karınca benim ilk senaryomdu. Bilmiyordum bu işi öğrendim. Çıkardığım sonuç şu: Bir senaryo, bir başka senaristin senaryosunun mizansenleri ve diyaloglarının yerleri değiştirilerek yapılırmış."

Bu gidiş nereye? Hareketlilik, şans, kâr her şey vardı ama, bir yandan ilgili herkes birbirine o kaçınılmaz soruyu sormaktan geri kalmıyordu "Nereye kadar?" Gerçekten de sinemanın bulunduğu o ilk yıllardan sonra, herhangi bir akıma bağlı olmaksızın iki yıl içinde otuza yakın kişinin ilk filmlerini çekmeleri duyulmuş, görülmüş şey değildi. Türkiye bu alanda da öncülüğü kimseye bırakmıyordu. Gerçi İtalya, Fransa ve yakın zamanda Brezilya'da da böyle şeyler olduğu biliniyordu, ancak bütün bu ülkelerde bu gelişme radikal sinema akımlarının doğması ve bu akımın iktidar olacağı sürecin başlamasıyla mümkün olmuştu. Oysa Türkiye'de Engin Ayça'nın da söylediği gibi "Daha çok Yeşilçam'a tepki olarak gelişen, kendiliğinden bir süreç" yaşanıyordu. Üstelik ne hazindir ki, kuramdan yoksun ve tek tek konuşan tepkilerle, yine Yeşilçam'ın kalıpları içinde hareket etmek zorunda kalıyorlardı.

Bu kendiliğindenliğin sonucu olarak bugün film çekenlerin büyük bir kısmının sinemada tutunamayacaklarına kesin gözüyle bakılıyordu. Halit Refiğ bu alanda reklam filmciliğinin büyük önemi olduğuna ve bu sektörden gelenlerin sinemada ağırlık kazanacaklarına değinerek şunları söylüyordu: "Bunlar teknik bakımdan hem devletin resmi sinemacılığından, hem de Yeşilçam'dan çok ileri gittiler. Ve daha şimdiden kötü teknik malzeme ve az bütçe yüzünden geleneksel leşmiş, kaba anlatma alışkanlığının ötesinde çalışmalar yapıyorlar. Bu son derece olumlu bir katkı. Bu sürecin en somut örneğini Muhsin Bey filminde görüyorum."

Her şey piyasanın daha ne kadar süreyle bu yoğunlukta ve kalitesi ne olursa olsun diyerek ürün talep edeceğine bağlı görünüyordu. Ancak bunun ilelebet böyle sürmeyeceği konusunda herkes hemfikirdi. Eğer var olan durum kendiliğinden ve tepkisel olmanın ötesinde bir zemine oturamazsa, sinemamız adına yakalanan çok büyük bir fırsatın kaçırılması kaçınılmaz gözüküyordu.

Serhat ÖZTÜRK

Nokta: Bir yandan artan sayıda film çekiliyor, öte yandan da sinemanın ölümünden söz ediliyor. Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Ayça: Ben artık sinemayı, salt sinema salonunda gösterilen bir olay olarak görmüyorum. Bugün yapılan filmler ister salonda, ister televizyonda, ister videoda gösteriliyor olsun, sinemanın bir ürünüdür, sinemanın alanı içindedir. Bu bakımdan Türk sineması geçmiş yıllara göre daha yoğun, daha çeşitli ürünler ortaya çıkarıyor. Sinemayı salon olarak görmediğimizde, Türk sinemasının bunalımda değil, genişleme durumunda olduğunu söyleyebiliriz. Bu hem pazar, hem de yapım çeşitlemesi olarak böyle. Ancak kalite açısından bakıldığında bu genişlemeye paralel bir kalite düzelmesi gözlenmiyor.

Nokta: Eski kuşak yönetmenler de ilginç filmler yapıyorlar...

Ayça: Eski kuşak değişim gösteremezdi. Orta kuşak da yapamazdı, çünkü onlar da Yeşilçam'da pek muteber olmayan işler yapıyorlardı. Bunlara yönelik fazla talep yoktu. Ancak, gençlerin çıkmasından sonra bu kişilere de talep arttı. Bunun nedeni yeni yönetmenlerin açtığı yeni yolda, orta kuşağın kendini yenileme gereksinmesi duymasıdır. Bir çeşit, yeni bir tren kalkıyordu ve o trene yetişmeleri gerekiyordu. Bunu

başarılarını tartışmak için değil, bir tavır olarak söylüyorum. Sinema yapmak isteyen insanlar 60'tan beri vardı, ancak konjonktürel durum nedeniyle ilk kez bu şansı elde ediyorlar.

Nokta: Bu insanlar, elde ettikleri şansı kullanabilecekler mi?

Ayça: Bu yenilenme hareketi devam edecek. Ama kişiler gidecektir. Dünyanın her yerindeki yenilenme hareketinde, başlangıçtaki kadrolardan sonra çok azı kalmıştır. Ama hareket sürer. Ben bugün, bir sürgün olarak bunun tuttuğuna inanıyorum. Bu kesilmez, ya da kurumaya terk edilmezse, gelişerek büyüyecektir.

Nokta: Ekonomik olarak bu durumun sürme şansı ne?

Ayça: Bu kâr getiren bir alan durumunda değil. Belki video sayesinde kendilerini kurtarıp, kâra geçiyorlar. Ama yapılan bu yeni filmler içinde gerçekten çok iyi iş yapmış, flaş olmuş örnekler çok değil. Çoğunluk iş potansiyeli düşük filmler. Hal böyle olunca bu alandaki yatırımların ne kadar süreceği düşündürücü tabii. Ama bunun bir alternatifi de yok.

Nokta: Bu kadar film çekiliyor, bunca yeni yönetmen var. Bunların bir ortak noktası var mı?

Ayça: Beni en çok rahatsız eden de bu. Bu hareketin kuramsal, düşünsel, sinema anlayışı açısından temeli yok. Sinemanın çıkışından bu yana dünyanın her yanında yenilenme hareketleri, her zaman belirli bir düşünceyle birlikte çıkıyorlar. Hatta düşünce daha önceden çıkmış oluyor. Türk sinemasındaki bu yenileşmeye baktığımızda böyle bir olay yok. Olay daha çok tepkisel ve kendiliğinden. Ortak niteliklerini saptamak istediğimizde birtakım güçlüklerle karşılaşıyoruz. Bu alanda sinema yazarlarına, film eleştirmenlerine büyük görev düşüyor. Yoksa Yeşilçam'a tepkisel olmak ve salt bu temelde gelişmek, bizi tam ters noktada bir başka yanlışla karşı karşıya bırakabilir.

WARNER BROS. KASETLERİ 16 KASIM'DAN İTİBAREN SEÇKİN VİDEO KULÜPLERİNDE !..

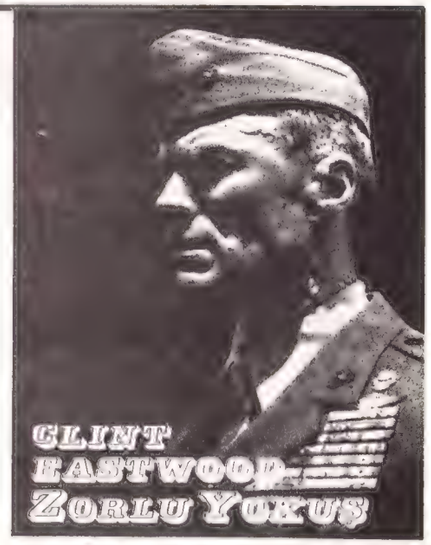

Warner Bros'un uzun süredir beklenen video kasetleri, ünlü "Master Copy"ler, nihayet piyasaya çıkıyor.

- Sezonun en yeni, en ilginç filmleri, artık Türkiye'de !
- Ünlü sinema klasikleri, son yılların en önemli yapıtları, her video kulübünde bulunması gereken filmler...
- Teknik hazırlıkları ABD'de yapılmış kusursuz dublajlarla, üstün görüntü ve ses kalitesiyle...

16 KASIM'DAN İTİBAREN VİDEO KULÜPLERİNDE !

Her Warner Bros. kaseti bir master copy niteliğini taşır. Warner Bros.'un dünyaca ünlü "Master Copy" kasetleri, Türkiye'nin her yerinde... seçkin video kulüplerinde!

Warner Bros. video kasetlerinin Türkiye Yetkili Dağıtıcısı, PARS İletişim Sanayi ve Ticaret AŞ, Türkiye'nin her köşesine yayılmış geniş video kulüp ağı ile, dağıtım, kaset temini ve her türlü bilgi için hizmetinizde...

Warner Bros. Kasım 1987 filmleri

ZORLU YOKUŞ / HEARTBREAK RIDGE (1987)
Yönetmen ve başoyuncu: Clint Eastwood.
İngiltere ile birlikte Avrupa'da ilk gösterim.

ÇILGIN BİR YAZ / ONE CRAZY SUMMER (1987)
Yönetmen: Savage Steve Holland.
Oyuncular: John Cusack, Demi Moore.
1987 sezonunun çılgın gençlik komedisi...
Avrupa'da gişe hasılat rekorları kıran film.
Almanya ile birlikte ilk gösterim.

DELİ KAN / YOUNGBLOOD
Yönetmen: Peter Markle.
Oyuncular: Rob Lowe, Cynthia Gibb.
Genç ve hızla yükselen bir yıldızın son filmi.

KIRIK MADALYALAR / PURPLE HEARTS
Yönetmen: Sidney Furie.
Oyuncular: Cheryl Ladd, Ken Wahl.
Büyük bir ustanın son yapıtı. Vietnam savaşına yeni bir bakış açısıyla yaklaşan bir film.

BUGS BUNNY İLE ROAD RUNNER'IN HARİKA DÜNYASI / THE BUGS BUNNY ROAD RUNNER MOVIE
Yönetmen: Chuck Jones.
Ünlü karton film kahramanının en iyi filmlerinden yapılmış seçmeler.

ÖĞRETMENLER / TEACHERS
Yönetmen: Arthur Hiller.
Oyuncular: Nick Nolte, Jobeth Williams.
"Love Story"nin usta yönetmeni,
"Zengin ve Yoksul"un, "Ateş Altında"nın,
"Sardalye Sokağı"nın ünlü oyuncusuyla bir arada.

EJDER KALESİ / ENTER THE DRAGON
Yönetmen: Robert Clouse.
Oyuncular: Bruce Lee, John Saxon, Jim Kelly.
Efsanevi Bruce Lee ve "karate filmleri"nin unutulmaz klasiği.

GÖZE GÖZ / INSTANT JUSTICE (1987)
Yönetmen: Craig T. Rumar.
Oyuncular: Michael Paré, Tawny Kitaen.
İngiltere'de video hasılat rekorları kıran, nefes kesici bir serüven filmi.

KANUN SENSİN JOSEY WALES / THE OUTLAW JOSEY WALES
Yönetmen ve başoyuncu: Clint Eastwood.
"Bir Avuç Dolar"la başlayan parlak bir sinema yaşamının doruktaki yapıtlarından biri.

KARANLIĞIN ÖTESİ / SHARKY'S MACHINE
Yönetmen ve başoyuncu: Burt Reynolds.
Oyuncular: Vittorio Gassman, Brian Keith, Charles Durning. Son yılların en önemli polisiye filmlerinden biri.

Letra

Warner Bros. Film ve Video Sanayi ve Ticaret A.Ş. Türkiye Yetkili Video Dağıtıcısı:
PARS İletişim Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Yeni Sülün Cad. Menekşeli Sok. 3 2.Levent-İstanbul Tel: 164 17 20 - 170 14 85 Teleks: 27484 pits tr.

United Artists
Dünya Genel Video Dağıtıcısı:
Warner Bros. Inc.

*A trademark of Warner Bros. Inc.

Ege'nin bir kıyısında Yunanistan Başbakanı Karamanlis, öteki kıyısında Menderes vardı. Bu resim Atina'da çekilmiş. İkisi de siyasetin kendilerine neler hazırladığını bilmiyorlar

KİTAP / AYDIN MENDERES ANLATIYOR

O acılı günler...

Bugüne kadar Menderes'in dramı üzerine çok şey yazıldı. "1960, Acılı Günler" adlı kitapta ise oğlu Aydın Menderes o günlerde yaşadıklarını anlatıyor, olayları yorumluyor.

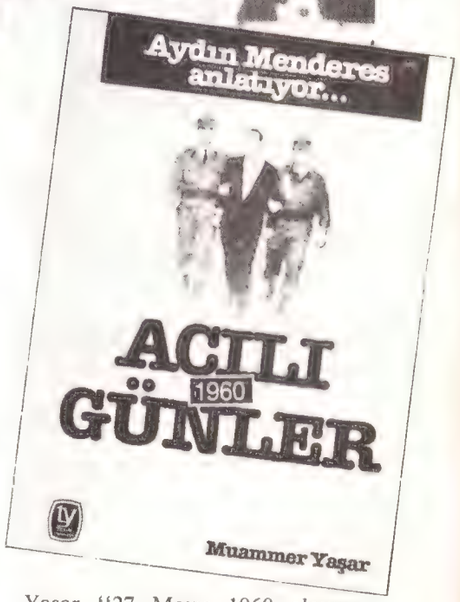

"17 Eylül akşamı korktuğumuz akıbetin rahmetli babamın başına geldiğini duyduğumuz andan itibaren bizim kendi adımıza bir hayatımız olamazdı." Bu sözler, 10 yıl başbakanlık yaptıktan sonra Yassıada'da idama mahkûm edilip asılan Adnan Menderes'in küçük oğlu Aydın Menderes'e ait. O sırada on beş yaşında bir delikanlı olan Aydın Menderes 27 Mayıs 1960 İhtilali'nin tüm olaylarını annesi Berrin Hanım'ın yanıbaşında yaşadı, o acılı günlerin tanığı oldu. Tekin Yayınevi'nden piyasaya çıkan yeni bir kitap 1987 yılı içinde hemen tüm gazetelerde çeşitli dizi yazılarla yeniden gündeme getirilen "Menderes'in Son Günleri"-'ne farklı ve "içerden" bir bakış açısıyla yaklaşıyor. "1960, Acılı Günler" bugünün siyaset adamı aydın Menderes'in gazeteci-yazar Muammer Yaşar'a anlattıklarından oluşuyor.

"Annemle birlikte İnönü'nün evinin bulunduğu Ayten Sokak'a gittik" diye anlatıyor Aydın Menderes. "Bizi sokak kapısında Mevhibe Hanımefendi karşıladı... O anı hiç unutmuyorum... Öne sürülebilecek çeşitli düşünceleri göz önüne alarak olayı objektif bir biçimde ortaya koyuyorum... İsmet Paşa şöyle dedi: 'Şimdi oradan geliyorum. Çılgın vaziyetteler.' Bu sözlerle kimlerin kastedildiğini sormadık... Paşa 'Çılgın vaziyetteler' derken, 'Söz dinlemiyorlar' ifadesini de kullandı. O sırada ben yüzüne baktığım vakit İsmet Paşa'nın göz pınarlarının kuru olmadığını gördüm. O sırada neler düşündüğünü bizler açısından söylemek mümkün değildir." Menderes ailesinin 27 Mayıs sabahından başlayarak "içlerini tutuşturan bekleyiş" döneminde tavassutunu istedikleri belki de tek siyasetçi olan İsmet İnönü bir anlamda çaresizliğini vurgulamak istemişti. Kitabın bir özelliği Muammer Yaşar'ın deyişiyle bir siyasi dönemin "ne eleştirisi, ne de yargılanması"nın yapılıyor olması. Yaşar "27 Mayıs 1960 olayına Menderes'in evinin içinden bakmaya çalışıyoruz" diyor. Okuyucunun en çok ilgisini çekecek noktalardan biri ise Aydın Menderes'in Bayar yorumu... "Başvekil Adnan Menderes bir didişmenin, bir kavganın insanı değil. Ama hemen soralım: 'Onun bu mizacının dışında bir başka kişi devletin ricali arasında etkili olabilecek bir yerde oturuyor mu?' Evet oturuyor. O da rahmetli Cumhurbaşkanı Celal Bayar'dır... Bir sahife-i ibret olsun diye söylemek istediğim şudur: Ya Bayar mizacı kendisine benzeyen bir başbakan bulmalıydı Menderes'in yerine, ya da onun üslubuna daha geniş ölçüde imkân tanımalıydı."

10 Kasım 1938... Bütün bir ulus ağlıyordu... Oysa şimdi akıtılanlar, "timsah gözyaşları"...

KIRK DOKUZUNCU 10 KASIM'I "İDRAK" EDİYORUZ

"Atam, sen kalk da ben yatam"

10 Kasım'larda sergilediğimiz geleneksel salya sümük edebiyatı, Atatürk'e saygı mı, saygısızlık mı?

Neden Ata kalkacaktı da ben yatacaktım? Hiç aklım ermiyordu. Varlığımın neden Türk varlığına armağan olması gerektiğini de bir türlü çözememiştim. Yedi yaşındaydım...

Taş salonda toplanmıştık. Erdem Abi'nin perşembe geceleri başı sonu kopuk Hollywood filmleri oynattığı taş salonda. Orası daha uygundu. "Bilen Bilmeyeni Yener" levhasının boydan boya koşturduğu tahta salon ıslak paspas, kuru sidik, şekersiz çay ve sarı tebeşir kokardı. Okulun bir yanı, mutfak penceresinden içeri toprak attığımız Yüksek Denizcilik Okulu, bir yanı rıhtımdan sandal tutup kıran hergeleleriyle Kabataş Lisesi'ydi. Denizde iri iri denizanaları, denizde soğuk yağmur damlalarının çizdiği halkalar ve cıvıl cıvıl çığlıklarımızı kırmayıp her geçişte düdük çalan kaptanlar vardı.

Nihat Bey'in resim-iş sınıfında yaptığı sakil büstün önünde esas duruştaydık. Sıtkı Bey elinde değneği, ağzında düdüğüyle esas duruşu bozacak olanları ıslatmaya hazırdı. Rıdvan Bey iki parmağının arasında ezecek kulak memesi arıyordu. Muzaffer Hanım günün anlam ve önemine yakışır boz tayyörünü giymiş, saçlarını 1930'lardan bir Mustafa Kemal rahibesi gibi taramıştı. Sıtkı Bey çok sevdiği bir yakınını, babasını, eşini, evladını kaybetmiş gibi üzgündü. Enver Bey bir ayağında kırmızı, bir ayağında mavi çoraplarıyla sicimle tutturulmuş iskemlesinden doğrulmuş, hiç kimsenin doğru dürüst beceremediği İstiklal Marşı'nı yönetmişti. Madame Ilac, Madame Kroll, Monsieur Pilet, dudaklarında gizli gülücükler, şaşkın gözleri yan yan bakıyor, sıkıntılı bir çaresizlikle bu acılı günümüzde bizi yalnız bırakmamışlardı.

Servet kulağımın dibinde fıkra anlatıyordu. Şu kapıcı Yahya Efendi'nin torunu Servet. Babası kamyon sürücüsüydü. Benimki de memur. Biz otuz yedi kişilik sınıfta iki küçük adamdık. Ötekiler zengin çocuğuydu.

Müdür İhsan Bey baba adamdı. Müdür yardımcısı İbrahim Bey nursuz herifin biriydi. Dışarıda Adnan Menderes, içeride İbrahim Bey hüküm sürüyordu. Ne suç işlediğimizi anlayamamıştık. Gülmek neden yasak, ayıp ve günah olsundu? Biz Ata'ya saygısızlık etmek istememiştik ki... Onu çok seviyorduk. Yedi yaşımızın bütün suçsuzluğuyla seviyorduk onu. Ağlar görünmek için kendi kendini çimdikleyip dudaklarını ısıra ısıra morartan sınıf

TOPRAK

Çok yaşa Gala!

Yeni Gala Kapaklı Mendil

arkadaşlarımız onu daha mı çok seviyorlardı? Bizden neyin hesabını soruyorlardı? Biz tokatların, bitiştirilmiş parmak uçlarına yediğimiz kenarı saydam şeritli otuz santimlik tahta cetvellerin hesabını ne vakit soracaktık peki? Okul taksidini ödeyebilmek için sürünen babamızın, bir ikincisi olmadığı için poposunda kırmızı tükenmez lekeleriyle aylar boyu giymek zorunda kaldığımız babamızın eski pantolonundan tornistan, paçası dubleli, önü düğmeli, beli büzgülü çulun hesabını bize ne zaman verecekleri acaba?

Sonra sonra sahtekârlığı öğrendik. Artık yedi yaşında değildik, saat dokuzu beş geçeler put gibi kaskatı kesiliyor, nemli gözlerle uzun uzun kavakları, dökülen yaprakları, Ata'mıza doyması gereken kara toprakları anıyor, bir türlü kalkmayan, ışıkları yakmayan ve o sıralar daha siroz olduğunu bilemediğimiz hastalığın çaresini bulamayan doktora öfke kusuyorduk... Abuk sabuk herifler bir şeyler geveliyorlardı, onları can kulağıyla dinliyorduk, canavar düdükleri ortalığı birbirine katıyordu, insanlar abus çehreleriyle bütün bir gün boyunca oradan oraya sürünüp duruyorlardı, sinema, tiyatro, eğlence, içki yasaktı, radyoda birbirinden baygın konçertolar dinleye dinleye klasik müzikten nefret etmiş, Atatürk'ün sevdiği Rumeli türkülerini, Vardar Ovası'nı, kaşları kara Aliş'i ezberimize almıştık, Safiye Ayla beş bininci kez onu nasıl tanıdığını anlatıyordu...

Sonra sonra daha başka 10 Kasım'lar yaşayacaktık. Konferans Salonu'nda yapılacak törene eski mezun, eski abi Çetin Altan "solcudur" diye çağırılmayacaktı, sinirden hemen o öğle üzeri gidip Kime Ne'yi açtıracak, 10 Kasım'ı bir güzel çiğneyecektik. Artık yavaş yavaş başka kişilerin nasıl öldüğü bizim daha fazla ilgimizi çekmeye de başlamıyor değildi, Sansaryan Hanı'nın pencerelerinden, Teknik Üniversite'nin damından aşağı savrulan bazı genç adamlar bizim için daha taze, daha yakın ölülerdi.

İşin garibi, 10 Kasım günleri düzenlenen muharrem ayinleri hiçbir yasayla da tanımlanmamıştı. Kim engel oluyordu, hangi sıfat ve yetkiyle engel oluyordu içki içilmesine, sinemaya gidilmesine, sokakta güleç yüzlerle yürünmesine, belli değildi. Galiba toplum, kabuğuna

Eminönü Meydanı, saat dokuzu beş geçe... Şemsiyeli zoraki saygı! Yağmur yağıyorsa neylersin? Sirenler ötüyor, saygı gösterileceeek... Göster!

güç bela çalınmış ince tabaka çağdaşlık yaldızını çatlatıp döküvermiş, binlerce yıllık doğulu paspallığını kusuyordu da kimse farkında değildi. Hoş bizde de gülecek hal kalmamıştı, artık kazık kadar heriflerdik, kasım ayazının sevimsiz ürpertisini ısıtılamayan evlerimizde yaşar olmuştuk, içmeye cıgara bulamıyorduk, yemek pişirmeye gaz yoktu, sokakta yürürken sağ kalacağımızın garantisi de yoktu. Karaciğer yorgunluğunu tanımış, sirozun ne olduğunu öğrenmiştik ama, isimleri bizde mahfuz meyhanelerde 10 Kasım akşamları içilen tezgâh altı rakıların tadı kalmamıştı. Hoş, içlerindeki anason oranı da zaten düşüktü artık, Tekel bile felç olmuştu.

Ama çok şükür karalar bağlamayan bağlamıyordu. Saat dokuzu beş geçe başını dimdik tutup yoluna yürüyenler, canavar düdükleri yeri göğü inletirken ellerini cüppelerinin cebine sokup ıslık çala çala kara sakallarını sıvazlayanlar, yurtta barış cihanda barış ne demekmiş biz yeniden Viyana kapılarını omuzlasak gerektir ve de Musul, Kerkük, Azerbaycan, Tacikistan taraflarını şöylece bir harmanlasak gerektir diyenler makbul adamlar değillerdi ama hiç olmazsa tutarlı adamlardı. Sahtekârlık etmiyor, biz Atatürk tanımayız hemşerim diye açık açık yazıp çizip konuşuyorlardı... Başkaları, biiiz, bugüüün, buradaaa, bugünün küçükleriii, yarının büyükleriii, günün mana ve ehemmiyetiii, sarı saçlarını, mavi gözleriii, lafazanlığıyla soytarılıklarını ısrarla sürdürüyorlardı.

Ağlayacak olan oturur ağlardı, kimse kimsenin gözyaşlarını tutacak değildi ya... Bu her yıl puslu bir kasım sabahı saat dokuzu beş geçeden başlayarak yaşanan resmi sahtelik, samimiyetsizlik, inançsızlık gösterisi, bu timsah gözyaşları ayini ne oluyordu? Sinema salonlarında ve televizyon ekranlarında beş bin kez gösterilip suyu çıkarılmış saniyede on altı karelik titrek görüntüleriyle eski belge filmleri, şu acemice çizilen Türkiye haritalarının kuzey kıyılarından yayılan beceriksiz güneş ışınları, şu müttefik

UMIT KIRDI / NOKTA

işgal bölgelerini on bininci kez gösteren kıpırtılı Sèvres paftaları, Muhsin Ertuğrul'un Ateşten Gömlek filminin belgesel niyetine yutturulan iç bayıltıcı görüntüleri kabak tadı vermemiş miydi?

İşin garibi, 10 Kasım "matemini" hiçbir aklı başında er kişi ya da hatun kişi savunmuyordu! İlhan Selçuk, "Onu sevmek yas tutmakla olmaz, fikirlerini benimseyip yürütmekle gerçekleşir", Oktay Akbal, "10 Kasım'lar yas günü olmamalı, 10 Kasım'larda Atatürk devriminin gerçek anlamını duymalıyız" diyor, Güneri Cıvaoğlu "Ölüm yıldönümlerinde yas tutulmasına karşıyım" diye ekliyordu. Haluk Şahin, "Doğum gününde coşkuyla anılmasından yanayım" diye görüşünü belirtmiş, Afet Hanım'ın kızı Arı İnan, "Matem havasına sokulmasına kesinlikle karşıyım" demiş, Cüneyt Koryürek yıllarca ve yıllarca bu alışkanlığın değişmesi için uğraşmış, ne o sıralar Hürriyet'i yöneten Nezih Demirkent'e, ne devrin başbakanı Demirel'e bir türlü derdini anlatamamıştı. Erkekçe dergisi zehir zemberek yazılarla konunun üzerine gidiyor, sonuç alamıyordu.

Şaşılacak şey, rahmetli Cevdet Sunay bile bu yönde bazı adımlar atmaya kalkmış... Rauf Tamer iki yıl önce, "İç karartıcı portreler...Her yerde ölüm sessizliği... 364 gün Ata'ya saygısızlık, ama 10 Kasım geldi mi, Ah Atam Vah Atam... Hürmet değil, en büyük hürmetsizliktir bu" diye yazmış. Bir tek Allah'ın kulu çıkıp da demiyor, diyemiyor ki, "Hayır, 10 Kasım kırk dokuz yıldır süregeldiği gibi bundan böyle de salya sümük anılmalı, timsah gözyaşlarıyla ıslatılmalıdır"...

Öyleyse neden, muhterem devlet büyükleri? Daha ne bekliyorsunuz? Önümüzdeki yıl, 1988, Atatürk'ün ellinci ölüm yıldönümü. Neden 10 Kasım 1988 günü farklı bir gün olmasın? Üçüncü sınıf Yeşilçam figüranları gibi rol kesmeler, kimsecikleri inandırmayan zorlama hıçkırıklar, devletin televizyonunda anamızın ak sütü gibi helal vergilerimizle hazırlanan zırva programlar, sinemalarda kara kara fonlar üzerine şablon beyazı kötü profil taslakları, kapısına kilit vurulan meyhaneler, siyim siyim yağmur altında tir tir titreşen, kısa pantolonların altından tavuk derisi gibi diken diken tenleriyle ilkokul çocukları, ensesi kalın, göbeği şişkin amcaların attığı iri ve kof nutuklar, buram buram riyakârlık kokan gösteriler, törenler... Attıkları zaman mangalda kül bırakmayan, Atatürk Devrimi'nin köküne kibrit suyu dökmek için de ellerinden geleni ardına komayan hokkabazlar... Nereye kadar?

Ölüm günü ağlayıp zırlayacağımıza doğum günü gülüp eğlensek... Ve o adamın neyi, neleri başardığı şu kalın kafalarımıza azıcık olsun dank etse günün birinde... Kusturucu gardırop Atatürkçülüğü, beceriksiz devrim provaları, Çin-i Maçin'i fetih hayalleri içinde oradan oraya savrulan, sonunda gidip bir Nakşibendi şeyhine, kerameti kendinden bir psikopat tekke hocasına, günde altı vakit abdestsiz namaz kılıp viskiyi sodasız götüren imam sesli, mülayim endamlı önderlere kapılan geçliğimize akılcı, çağdaş, uygar yollar gösterebilsek...

Neden Mustafa Kemal Paşa çalgılarla, türkülerle, hora teperek, çoşarak, eğlenerek anılmaz? Neden şu Babıali her Allah'ın 10 Kasım'ı kara surat takınıp birinci sayfalarını sevimsiz geçiştirmelerle idare etmekten vazgeçmez? Falih Rıfkı yirmi küsur yıl önce "Keşke Atatürk'ün dünyaya geldiği yıldan bir gün seçerek her yıl o gün bir doğum bayramı yapsaydık, şehirlerimizi ve köylerimizi donatarak geceli gündüzlü şenlik etseydik..." diye yazmıştı, söyleyin bakalım bre hokkabazlar, siz Falih Rıfkı'dan daha mı Atatürkçüsünüz yoksa?

Keşke... Keşke, her 10 Kasım akşamı, köylüsüyle kentlisiyle her ergin Türk vatandaşı, kadın erkek, artık herkes meşrebine göre likör mü olur, şarap mı, bira mı, rakı mı neyse, sözleşmiş gibi kadehini kaldırsa, Atatürk'ün anısına birkaç yudum yuvarlayıverseydi... Ne hoşuna gider, nasıl sevinirdi kimbilir... Dünyalar onun olurdu.

Engin ARDIÇ

Uçan Brezilyalı Piquet'nin amacı 5. birinciliğe ulaşabilmek

SPOR

FORMULA I / GRAN PRIX

Otomobil uçar gider

Eski yarışçılar, bu yılki birinciliğini Brezilyalı Piquet'nin kazandığı Formula 1 yarışlarında, sürücülerin gelişen teknoloji yüzünden katkılarının minimuma indiğini belirterek eski şampiyonları savundular.

"Bir sürücünün başarılı olduğu nerden anlaşılır? Kalçalarının hisli olmasından değil elbette. Araba ile kurduğu iletişimden, mekanisyenlere ve mühendislere verdiği talimatlardan, duyduğu değişik bir titreşimin, ya da sesin arabasının hangi bölümüne ait olduğunu çıkarmasından Hepsi bu" diyordu Giotto Bizzarini. Bu arada eski yarışçıların daha yetenekli olduğunu, ilerleyen teknoloji ile birlikte sürücünün yeteneklerinin gittikçe önemini yitirdiğini de belirtiyordu. Bizzarini'ye göre Ferrari'nin yetenekli sürücü sıkıntısı devam ediyordu. Araba üreticileri kendi reklamlarını yapıp yarışları kendi markalarının kazanması için yeni modeller üretip yeni teknolojiler yaratıyorlardı. "Ama" diyordu Bizzarini "Otomobil ne kadar iyi olursa olsun yetenekli bir sürücüye ihtiyaç hiçbir zaman son bulmayacaktır." Bizzarini'ye göre bu yüzden Ferrari ne yaparsa yapsın eski parlak günlerine dönemiyordu.

Gerçi San Marino'dan Avusturalya'ya kadar, bir yıl içinde dünyanın 16 değişik ülkesinde düzenlenen Formula I'e bağlı Grand Prix yarışlarında sürücülerin ismi her zaman arabalardan önce anılıyordu. Ama her firma da kendi markası için ikişer sürücüden oluşan ayrı takımlar ile kendi içinde de mücadele ediyordu.

Uçan Brezilyalı. 1987 Formula I'inin 15. Grand Prix'si tamamlanmış durumda. Daha sürülecek bir yarış olmasına rağmen Brezilyalı Nelson Piquet bugüne kadarki yarışlarda 73 puan toplayarak bu senenin şampiyonluğunu şimdiden kazanmış durumda. Ferrari'nin takımına katarak kendi arabaları ile yarışması için önüne "Dünyaları" sermeye hazır olduğu bu "Uçan Brezilyalı" henüz 35 yaşında olmasına karşın bugüne kadar 3. Formula 1 birinciliğini kazandı. Williams-Honda ile yarışan Piquet'in tek amacı ise Fangio'nun 5 birinciliğine ulaşarak gelmiş geçmiş en büyük olabilmek. Otoriteler de bu konuda Piquet'in şansını yüksek görüyorlar. Piquet gibi bu yarışları 3'er kere kazanan Avustur yalı Lauda, Avustralyalı Brabham ve İngiliz Stewart artık yarışmadıklarına göre Piquet için şu anda yarışmakta olan en büyük yarışçı demek yanlış olmasa gerek. 28 Grand Prix, 2'de Formula 1 birinciliği kazanan Fransız Alain Prost ise, Piquet'nin gelecek yarışlardaki en büyük rakibi olarak görülüyor.

Piquet gibi bir başka Brezilyalı da Ayrton Senna. Senna Lotus-Honda'sı ile bu yıl yurttaşı Piquet'yi uzun süre kovaladı.

Formula I yerine, Formula insan. Ferrari eski parlak günlerini arayadursun Japon motor ve arabaları üst üste birincilikler kazanıyor. Ancak şimdiye kadarki tabloya bakılacak olursa Ford'un 155 birinciliği ulaşılmaz gözüküyor.Onu eski parlak günlerindeki 91 birincilik ile Ferrari izliyor. Diğer birincilikler ise şöyle sıralanıyor: Climax 40, Porsche 23, Renault Turbo 20, Brabham 18, Honda 16, Alfa Romeo 12, Maserati 11, Mercedes 9. İtalyanlar için Ferrari'nin 91 birinciliği hâlâ bir övünç kaynağı. Çünkü bir İtalyan'a göre araba dünyasında Ferrari ile İtalya et ve kemik gibi. Biri olmazsa diğeri de olmaz. İtalyanlar Ferrari'nin son yıllardaki başarısızlığını geçici olarak görüyor ve diğer markaları kötülemeseler bile başarılarını biraz hafife alıyorlar. İtalyanlara göre teknoloji insan dehasını yendi. Ancak bunu söylerken teknolojinin aslında insan dehasının bir ürünü olduğunu unutuyorlar. 1961'de Ferrari ile birinci olan Giancarlo Baghetti zamane sürücülerinin işlerinin kolaylığına değiniyor. "Bugün korkunç bir teknik var. Düğmeye bas, araba % 70 her şeyi halledivor, sürücüye kırıntıları kalıyor." Teknolojinin ilerlemesinden bahseden başka bir eski yarışçı ise Arjantinli Gonzales: "Herkes arabaların kilosunu hafifletmek için uğraşıyor. Sürücülerin birer jokeyden farkı kalmadı." 1959'a kadar 10 yıl boyunca Grand Prix'lere katılmış tek bayan yarışçı olan Maria Terasa De Filippis ise bugünkü yarışçıları eskiye oranla daha kalitesiz bulduğunu söylüyor. Ancak yenilik beraberinde sakıncalarını da getiriyor, kiloları hafifleyen arabalar daha çok kaza yapıyorlar.

Ancak bu kazalarda ölüm oranı eskiye oranla azalmış durumda. Bu işe kesin bir çözüm bulmak ve ölüm oranını minimuma indirmek için çalışmalar da sürüyor. Belkide gelecekte aynı boyutlardaki arabaları robotlar kullanacaklar ya da şampiyonlar pist kenarında ellerindeki uzaktan kumanda cihazlarının sinyalleri ile otolarını yarıştıracaklar.Ancak bu araba yarışlarının ruhuna aykırı gözüküyor. Çünkü her sporda olduğu gibi otomobil yarışlarında da rekabetin esprisi, hem sürücülerin hem de seyircilerin vazgeçemeyecekleri heyecan duygusu. İşte bu yüzden insan faktörünün hiçbir zaman ortadan kalkmayacak bir öğe olarak kalması kaçınılmaz.

Hakan AKÇAOĞLU

Kime inanacağız!.

Halim Çorbalı aradı, hafta arasında.. Konu geçen haftaki yazımız.. "Sevgili Hıncal" dedi.. "Önce şunu söyleyeyim ki, Beden Terbiyesi Genel Müdürü Kemal Kamiloğlu ile, aramda, Hürriyet gazetesinde haber olarak yer alan ve senin naklettiğin şekilde bir konuşma olmamıştır. Yazı tamamen hayalidir. İkincisi, Genel Müdürün federasyon kararlarını vetosu söz konusu değildir. Sadece Gaziantep'in, yeni deliller sunarak itiraz etmesi yüzünden, konu yeniden görüşülecektir. Fenerbahçe hakkındaki karar, federasyonun tüm üyelerinin, ben dahil ittifakı ile alınmıştır. Bu kararın değiştirilmesi, yeniden ele alınması, söz ve gündem konusu değildir."

★ ★ ★

Şimdi bu açıklama, ortaya çok daha vahim bir durum çıkarıyor. Hürriyet'teki haber öyle bir üslupla yazılmıştır ki, ya,Genel Müdürün odasında bir gizli teyp vardır, ya da Hürriyet muhabiri, konuşmayı oda içinde bir yere saklanıp dinlemiştir.

Bu ikisi söz konusu olamayacağına göre, akla gelen en yakın ihtimal, haberin sızdırıldığı şeklindedir. İki kişi arasındaki bir konuşmayı, kim sızdırır?. Herhalde, kendisinin de, devletin de aleyhine olan bu işi, 40 yıllık devlet görevlisi Halim Çorbalı yapmaz.. Kim kalıyor geriye.. Kemal Kamiloğlu...

Hürriyet gibi bir gazetenin manşetinde yer alan ve kendi odasında geçtiği ileri sürülen bir haberi yalanlamamak, ya da en azından açıklama yapmamakla, Kamiloğlu, haberin kendisinden kaynaklandığını adeta ilan etmektedir..

O zaman Genel Müdür ne yapmak istemektedir?. Son yıllarda, Genel Müdürler, Müsteşarlar ve Bakanlar tarafından başı yenen Federasyon Başkanlarına öylesine alıştık ki, şimdi bunu da yadırgamıyoruz.. Demek sıra, Kamiloğlu'nun, Çorbalı'yı yemesine gelmiş.. Arada kullanılan gene basın oluyor..

★ ★ ★

Olay nerden bakarsanız bakın, çirkindir, acıdır, vahimdir.. Genel Müdür Kemal Kamiloğlu, geçen hafta da yazmıştık, tekrar ediyoruz, erkekçe ortaya çıkmalı, durum neyse açıklamalı, eğer niyeti Çorbalı'yı istifa ettirmekse, bunu da gene erkekçe yapmalıdır.

Futbol Federasyonunun hem de iki üyesinin izlediği bir maçta, Fenerbahçe Stadı tribünlerinin yakılmasına üstelik elde 1 milyon liralık hasar faturası varken seyirci kalması utanç verici bir olaydır. Hasar yoksa, Fenerbahçe maç hasılatından bu para niye kesilmiştir.. Varsa, parayı ödeyenin stad yakması serbest midir?. Haftaya, Beşiktaş-Fener maçına, elimizde benzin bidonu ile gidebilir miyiz?.

Ama böyle bir utanç kararı üzerine, yasal yetkileri kullanma yerine, basını kullanarak, yıpratma haberleri yazdırmalar, daha dünkü bir Genel Müdürün 40 yıllık Tapu Kadastro Genel Müdürü'nü ve yasa gereği, fahri ve bağımsız bir federasyon başkanını fırçaladığı haberlerini yaymalar devlet adamlığına da, erkekliğe de yakışmaz.

★ ★ ★

Şimdi Kemal Kamiloğlu'na açık açık soruyoruz:

1- Futbol Federasyonu Başkanı Halim Çorbalı'yı, Erol Yaşar'ın haberinde olduğu gibi, aynen fırçaladınız mı?

2- İki kişi arasındaki bu konuşma basına nasıl sızdı?

3- Haber doğru değilse, niçin tekzip etmediniz ve bir federasyon başkanının,hem de sizin gibi saygın bir Genel Müdürün böyle yıpranmasına niçin seyirci kaldınız?

4- Fenerbahçe ile ilgili verilen "Beraat" kararını veto ettiniz mi?. Ettiyseniz niçin bunu bir basın bülteni ile, tüm gazetelere, en azından devletin resmi ajansına bildirmediniz?.

5- Etmedi iseniz, bu çok önemli konuda size atfen yazılan yeni bir "Üretme" haberi niçin tekzip etmediniz?. Bab-ı Ali, sizin adınıza istediği haberi üretmekte serbest midir? Tekzip ve açıklama hakkınızı, ne zaman ve kime karşı kullanmayı düşünüyorsunuz?

Kemal Kamiloğlu, kendisine geçen hafta sorduğumuz açık ve net soruya yanıt verme yerine, susup saklanmayı tercih etmiştir. Yukardaki beş sorumuza da yanıt vermezse, onun hakkındaki kararı artık kamuoyu çok kolay verecektir.

Hıncal ULUÇ

SÖZ üzerine

SÖZ gazetesinin öyküsü oldukça ilgi çekici ve heyecan vericiydi. Gelişim'e özel bir sempatim var ve Kadınca dahil bütün yayınlarını izliyorum. Günlük gazete okumayı sevmediğim halde SÖZ'ü iple çekiyorum.

Ercan Arıklı ve Dinç Bilgin'le yapılan röportajlar, Babıali'nin yeni ve güçlü bir gazete kazanacağına olan inancımı güçlendirdi. Genç kadronun modern teknolojiye çok iyi uyum sağlayarak bizlerin beklediği gazeteyi ortaya koymasını bekliyoruz.

SÖZ'e hem hoş geldin diyorum, hem de başarılar diliyorum.

Adnan ÇAKIR—ADANA

Beyefendi'nin iradesi

Ne demokrasi, ne halk, ne seçenler, ne seçilenler, ne siyasal partiler ne de onların il ve ilçe teşkilatları... Bunların hiçbiri önemli değil. Önemli olan "Beyefendi"nin dudaklarının arasından dökülecek isimler... Sadece "Beyefendi"nin dediği olur, onun istekleri kabul edilir. Ne demektir oy pusulalarında isim listesi sıralamak? Halk ondan iyi mi bilecek?

Evet, demokrasi yolunda önemli adımlar attığımızdan hiç kimsenin kuşkusu olmasın...

Münif AKMANOĞLU—ANKARA

Ama Anıtkabir'de...

İran'da neşredilen bir gazetenin, Atatürk Barış Ödülü'nün Federal Almanya Cumhurbaşkanı'na verilmesini kınayarak, bundan sonraki ödüllerin bu yolda yaptıkları hizmetler dolayısıyla Reagan, Gorbaçov, Saddam Hüseyin ve Thatcher'a verilmesi önerisinde bulunduğunu öğrendim. Bence gazetenin yayımladığı listenin bir eksiği var: Humeyni...

Kendisi için rakip olabilecek dindaşlarından tutun da, bu bitmeztükenmez savaşta on binlerce kişinin ölümüne sebep olan Humeyni, barışsever özelliklerinden dolayı Atatürk Barış Ödülü'ne layıktır. Yalnız ödülünü Anıtkabir'de kabul etmek şerefini bizden esirgememesi şartıyla...

Ahmet YILDIRIM—ANKARA

Devrimleri tartışmak yanlış

Ben bir üniversite öğrencisiyim. Atatürk Devrimleri'nin yararlı mı, yoksa zararlı mı olduğuna dair tartışmaları geri kalmışlığımızın en güzel kanıtı olarak kabul ediyorum.

Yıllar sonra tartışmalara yol açan alfabe...

Ben eski yazı bilmiyorum, böyle bir ortamda bilmek de istemiyorum. Dilimize uyarlanmış bir Türk alfabesi varken neden Arapça'yı kullanayım?

Latin harflerinin kabulünün yanlış olduğunu savunan zihniyete soruyorum: Biz çağa böyle mi ayak uyduracağız, böyle mi kurtulacağız geri kalmışlıktan?

Fuat YILDIZ—İSTANBUL

Poliste neler oluyor?

Emniyet Teşkilatı'nın Ankara ve İstanbul kanatları arasındaki çekişmeyi, hatta giderek birbirlerini suçlamaya varan haberleri, güvenliğinin polis tarafından sağlanacağını hâlâ uman bir vatandaş olarak kaygıyla izliyorum. Üstelik bütün bu açıklamalara ve suçlamalara rağmen hükümet yetkililerinden çıt çıkmıyor.

Bu kaygımı, saygıyla kamuoyuna duyururum...

Ahmet DÖNMEZ—ERZURUM

Tarihi reddetmek

1928 Harf Devrimi, Türk toplumunun çağdaş dünyaya geçişi açısından önemli bir adımdı. Ama neden bin yıldır eski harflerle oluşturulmuş kültürle bağlantıyı koparmamak için bir önlem alınmamıştı? Bu boşluk, büyüyüp önlenemez hale gelince kara kara düşünmeye başlamamız hem trajik, hem de komik değil mi?

Yadsınamaz bir gerçek var: Osmanlı'nın mirasçılarıyız ve Osmanlı da kültürünü eski yazı ile ortaya koymuş. Bu hata olabilir, tamam kabul ama bizim geleneksel kültürle ilişkimizi böyle kesin bir biçimde kesmemiz acaba doğru mu?

Evet, çözüm Murat Belge ve Enis Batur'un belirttiği gibi, eski yazıyı da okullarda öğretmek.

Vedat NERGİS—BURSA

Okuyucu Mektupları için adres:
Nokta Dergisi Okur Mektupları
Gelişim Yayınları
Levent / İSTANBUL

ABONE KOŞULLARI

Yurt içi
6 aylık: 15.000 TL.
1 yıllık: 29.900 TL.

Abone bedellerinin 128 139 no'lu Nokta Süreli Yayınlar A.Ş.
Posta çeki hesabına yatırılmasını rica ederiz.

Yurt dışı
(Yıllık-uçak postasıyla)
Avrupa ve Ortadoğu: 75 ABD Doları
ABD ve Uzakdoğu: 127 ABD Doları
Abone bedellerinin Yapı ve Kredi Bankası Nişantaşı Şubesi 615 147/6 no'lu hesaba transferini rica ederiz.

Eksik sayılar için adres:
Klodfarer Caddesi No 25
Cağaloğlu-İstanbul Tel: 527 74 64

Kıbrıs fiyatı: 1050 TL.

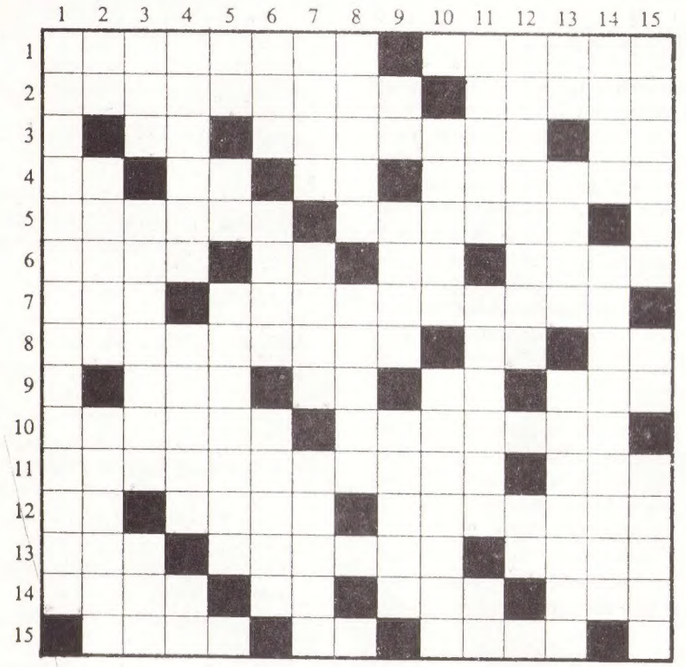

SOLDAN SAĞA: 1- Demokritos gibi materyalist bir düşünür olup çok ince atomlardan oluşmuş ruhun da maddi ve ölümlü olduğunu, bu dünyadan başka bir âlem bulunmadığını savunmuş, insanın mutluluğuna dönük bir ahlak öğretisi geliştirmiş ünlü Yunan filozofu - **Şah İsmail'**in şiirlerinde kullandığı mahlas. **2- Don Kişot'**un atının adı - Balık ağlarının alt ve üst yanlarına geçirilen keçi kılından yapılmış ip. **3-** Utanma - Taşlık ve çalılık yer - Bir nota. **4-** Bir görevin yürütülebilmesi için merkez olarak seçilen yer - Su - Renyum elementinin simgesi - Türk müziğinde bir makam. **5-** Küçük çubuklarla oynanan bir oyun - Bademden yapılan bir şerbet. **6-** Renksiz ve kokusuz bir gaz - Eski Mısır'da insanoğlunun hayati dayanağı olan üretici güç - Rubidyum elementinin simgesi - Haberci. **7-** Bir meyve - 1943'te doğmuş, Ankara Devlet Konservatuvarı Bale Bölümü'nü bitirdikten sonra üç yıl da Almanya'da modern bale çalışmış, dansçılığının yanı sıra birçok bale yapıtının koreografisini de yapmış ünlü balerin ve koreograf. **8- Pamukkale** örneğinde olduğu gibi, kimi kaynak sularının yığdığı kalker tortuya verilen ad - Bir haber ajansının simgesi - Küçük magara. **9-** Dökme demir - Yiyecek bulamayan, yoksul kimse - Paramızı simgeleyen harfler - Eski Türk güreşlerinden biri. **10-** Kadın savaşçı - Kadın hapishanesi. **11- Sicilyalılar Çetesi, Medusa, Korkunç Şüphe** gibi filmlerde canlandırdığı sert erkek tipleriyle tanınmış ve geçenlerde 68 yaşındayken ölmüş ünlü Fransız sinema oyuncusu - Valide. **12-** Magnezyum elementinin simgesi - Yunan mitolojisinde zafer tanrıçası - Volkanik kayaçlarda bulunan ortoz feldispat türü. **13-** Seciye, karakter - Yüzgeçlerindeki dikenlerde zehir bulunan, eti lezzetli bir balık - Güney Amerika'da yabanıl hayvanları yakalamak için kullanılan kement. **14-** Pokerde değişik renklerde beşli diziye verilen ad - Eski Mısır'da güneş tanrısı - Kutsal ışık - Ekmek. **15-** Hz. Muhammed'in niteliklerini övmek ve ondan şefaat dilemek amacıyla yazılan kaside - Bir nota - Çanakkale Boğazı'nda bir burun.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1- 1909 -1971 yılları arasında yaşamış, Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdikten sonra Paris ve Roma'da sanatını geliştirmiş, renkçi ve duyarlı bir anlatımın egemen olduğu klasik tarzdaki tablolarıyla tanınmış Türk ressamı. **2-** İtalya'da bir ova - Hint müziğine özgü telli bir çalgı - Yarım baş ağrısı. **3-** Bir peygamber - Endonezya'da yapılan geleneksel öküz yarışına verilen ad - **Maksim Gorki'**nin tanınmış bir romanı. **4-** Kale, hisar - **Mink** de denilen kürkü değerli bir hayvan - Uzaklık işareti. **5-** Hububat tozu - Şöhret - Ray aralığı dar, küçük demiryolu. **6-** Tanrı - Kari - İslam dinine göre ölüleri mezarında sorguya çekecek olan iki melekten biri. **7-** Haysiyet - Konuşmayı güçlendirmek için araya sıkıştırılan ve karşılıksız kalacağı bilinen soru - Asya'da bir ülke. **8-** İnsanın bedensel ve ruhsal dengesini bozan her türlü etkene verilen ad - İki dağ arasındaki dar ve uzun yol. **9-** Bir gıda maddesi - Makam, mevki - Hint Okyanusu'nda altı ay bir yönden, altı ay da öbür yönden esen geniş alanlı rüzgâr. **10-** Kapı, pencere ya da kapak kenarlarına açılan girinti - Darıdan yapılan şarabın kımıza karıştırılmasıyla elde edilen eski bir Türk içkisi. **11-** Harman yerindeki tahılın taş ve toprakla karışık kalıntısı - Sarp, dik - Radyum elementinin simgesi. **12-** Basımevlerinde dizilmiş harfleri iyice yerleştirmek için üzerlerine vurmaya yarar takoz - Vilayet. **13-** Bir yüzey ölçüsü birimi - Yavru, çocuk - İnsanların öldükten sonra iyi davranışlarından ötürü nasıl armağan göreceklerini anlatan Buda öykülerine verilen ad. **14-** Beraberce yapılan işlerde gayret vermek için söylenen söz - Göz konusunda yazdığı **Tezkiret-ül-Kahhalin** adlı yapıtıyla Ortaçağ'ın bu alandaki en büyük otoritesi sayılan XI. yüzyıl göz hekimi. **15-** Bir nesneye zorunlu olarak bağlı olmayan nitelik - Sodyumun simgesi. Duyuru.

Hazırlayan: Sedat YAŞAYAN

Geçen haftanın çözümü

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	E	R	O	L	A	K	Y	A	V	A	Ş	■	B	A	Ç
2	N	İ	F	A	K	■	E	R	E	M	O	F	O	B	İ
3	R	A	S	T	■	E	K	■	D	A	R	A	B	A	N
4	İ	Y	E	■	K	R	E	M	A	■	O	T	A	R	İ
5	C	E	T	V	E	L	■	İ	T	A	L	İ	K	■	L
6	O	T	■	A	P	İ	S	■	Ö	■	O	N	■	P	E
7	C	■	M	N	■	K	O	T	R	A	■	G	Ö	R	K
8	A	T	E	■	A	H	L	A	F	■	B	Ö	L	E	■
9	R	E	T	İ	N	A	■	S	İ	N	E	K	■	N	A
10	U	S	■	R	A	N	T	A	B	L	■	M	A	S	K
11	S	A	N	A	L	■	Ü	R	E	■	K	E	S	İ	T
12	O	N	A	N	İ	Z	M	■	N	E	O	N	■	P	İ
13	■	Ü	N	■	Z	A	■	A	G	R	A	■	A	■	N
14	S	T	A	R	■	D	Ü	R	Ü	■	L	A	S	K	İ
15	U	■	K	A	R	E	S	İ	■	K	A	N	T	A	T

Solun aşkı başka...

Carmen operasında kulak cilası bir habanera var, Carmen'in söylediği, "Aşk asi bir kuştur, kural mural tanımayan..." Eh, solcular da asi bilindiğine göre, asi solcunun da aşkı "o biçim" asi olacaktır, mı?

Solcunun aşkının "üçyüzüne" gelince... Bir kere, sol aşk divan edebiyatındaki aşktan bir gömlek geridir. Ünlü ozan Nedim, "Bir sen-ü, bir ben-ü, bir de mutrib-i pakize eda, eğer bir de iznin olursa Nedim-i şeyda" beyitinde zıtların dörtlü birliğine varır. Âşık, maşuk, ozan, bir de Nedim'in kendisinin ta kendisi. Solcuda ise üçlüdür bu aşk diyalektiği. Sevişenler iki kişi, bir de bu ilişkiyi tevatürle ve çoğu kez de üç yüzüncü dumanlı ağızlardan dedikodularla takip edenler. Ateş olmasa duman da olmaz mı, kurt dumanlı havayı mı sever, solcu severse nasıl sever dedikodularıyla dolu dolu solda aşk testimize buyurun bakalım, kızacak mısınız?

1 Engels ve sevgilisi ziyarete geldiklerinde Marks'ın karısı Jenny onları evli olmadıkları için eve almaz. Engels ne yapar, Marks nasıl karşılık verir?

a) Engels evlenmek mecburiyetinde kalır, Marks sadıcı olur
b) Engels Jenny'e hak verir, sevgilisini bırakır. Marks kızın peşine düşer
c) Engels ve sevgilisi hemen oracıkta nişan yaparlar, Marks yüzükleri takar
d) Engels kızar, Marks'ın ödeneğini keser, Marks da ondan özür dileyen mektup yazarak durumu kurtarır.

2 Marks'ın hizmetçisi Helene Demuth'dan gayrimeşru çocuğu olur. Jenny kızmasın diye Engels ve Marks nasıl bir formül bulurlar?

a) Engels çocuğu nüfusuna geçirir ve havadan çocuk sahibi olur
b) Engels'in sevgilisi çocuğu kabul eder
c) Helene Demuth ve çocuk İsviçre'de Leman Gölü yakınlarında bir villada oturmaya gönderilirler
d) Kızın ve çocuğun hayat sigortasını yaptırırlar.

3 Yazdığı olağanüstü romantik ve zarif aşk mektuplarıyla bilinen bir Spartakist kadın solcu vardı. Mektupları hem kitap olarak basıldı, hem de yakınlarda filmi çevrildi. Bu kadın kim?

a) Rose Luxembourg
b) Alexandra Kollontai
c) Anna Karenina
d) Mrs. Percy Bysshe Shelley

4 Büyük devrimden öncedir. Lenin ve eşi Krupskaya İsviçre'de beraberdirler. Gölde kürek çekmekte ve aşklarını yaşamaktadırlar. Yalnız önemli bir sorun vardır. Lenin'in Rusya'ya, devrimin başına dönmesi gerekmektedir. Krupskaya'nın söylediği cümle nedir?

a) Aşk biter, devrim bitmez. Otur oturduğun yerde.
b) Boş ver canım, sensiz de devrim olur.
c) Gözün arkada kalmasın, ben de geliyorum.
d) Her başarılı devrimcinin silahını temizleyecek bir karısı olmalı.

5 Evliliğin kalkmasını savunan tek komünist ve Kronstadt bahriyelileriyle sıkı fıkı ilişkileri ağızdan ağıza dedikodu konusu olan, müthiş güzel Alexandra Kollontai'ya Lenin ne demiş?

a) Devrim rayına otursun, o zaman çapkınlık yaparsın
b) Elindeki bahriyelilerle yetin, merkez komiteye bulaşma
c) Şapka esprisi senin yüzünden çıktı, dikkatli ol biraz
d) Senin yüzünden adımız çıkacak.

6 Clara Zetkin, Lenin'e sormuş. Bekâret konusunda politikanız ne olacak? Lenin ne cevap vermiş acaba?

a) İşçi sınıfı geliştikçe kendi tabularını kendi yıkacaktır
b) Kızların bikirlerini âdetlerinin hemen arkasından sünnet eder gibi izale ettireceğiz
c) Serbest aşka inanmıyorum Siz su içmek isteseniz temiz bir bardağı mı yoksa daha önce başkasının kullandığı bulaşık bir bardağı mı tercih ederdiniz?
d) Bu bekâretten ne anladığınıza bağlıdır.

7 Hep Lenin, hep Lenin, biraz da başkasıyla ilgilenin canım. Terörist faaliyetine rağmen kendisini anarşizmin fikir adamı diye yutturmaya çalışan biri var. "Kadının yeri mutfak ve yataktır" demiş. Kim bu eli uzun aklı kısa "maşist?"

a) Çakal Karlos
b) Koso Okomoto
c) Bakunin
d) Ilitch Ramiz Sanchez.

8 Mao'nun vasiyetini tahrif ettiği için tutuklanan Mao'nun fettan karısı Ciyang Çing, mahkemede kendisini büyük bir soğukkanlılıkla savunmuştu.

a) Kültür Devrimi'nin parçasıyım
b) Özel hayatım benimdir
c) Ben Mao'nun köpeğiydim Kimi ısır derse, ısırırdım
d) Erkek olsaydım dünyayı ele geçirirdim.

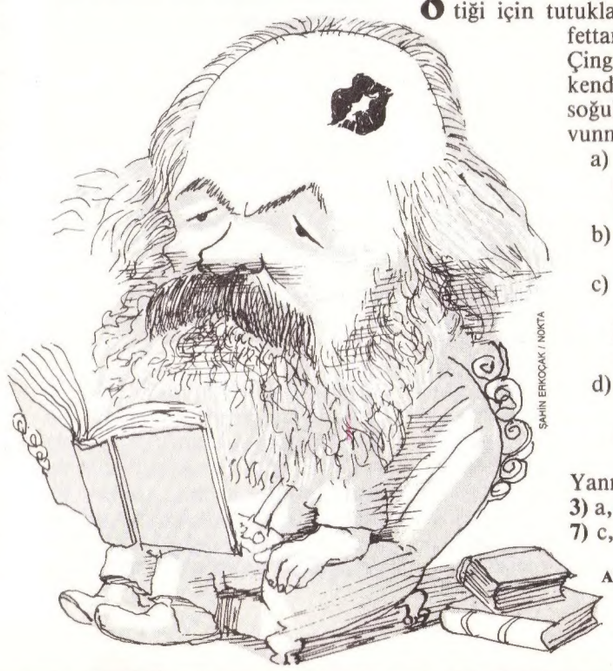

Yanıtlar: **1)** d, **2)** a, **3)** a, **4)** b, **5)** b,**6)** c, **7)** c, **8)** c.

Ahmet Turhan Altıner

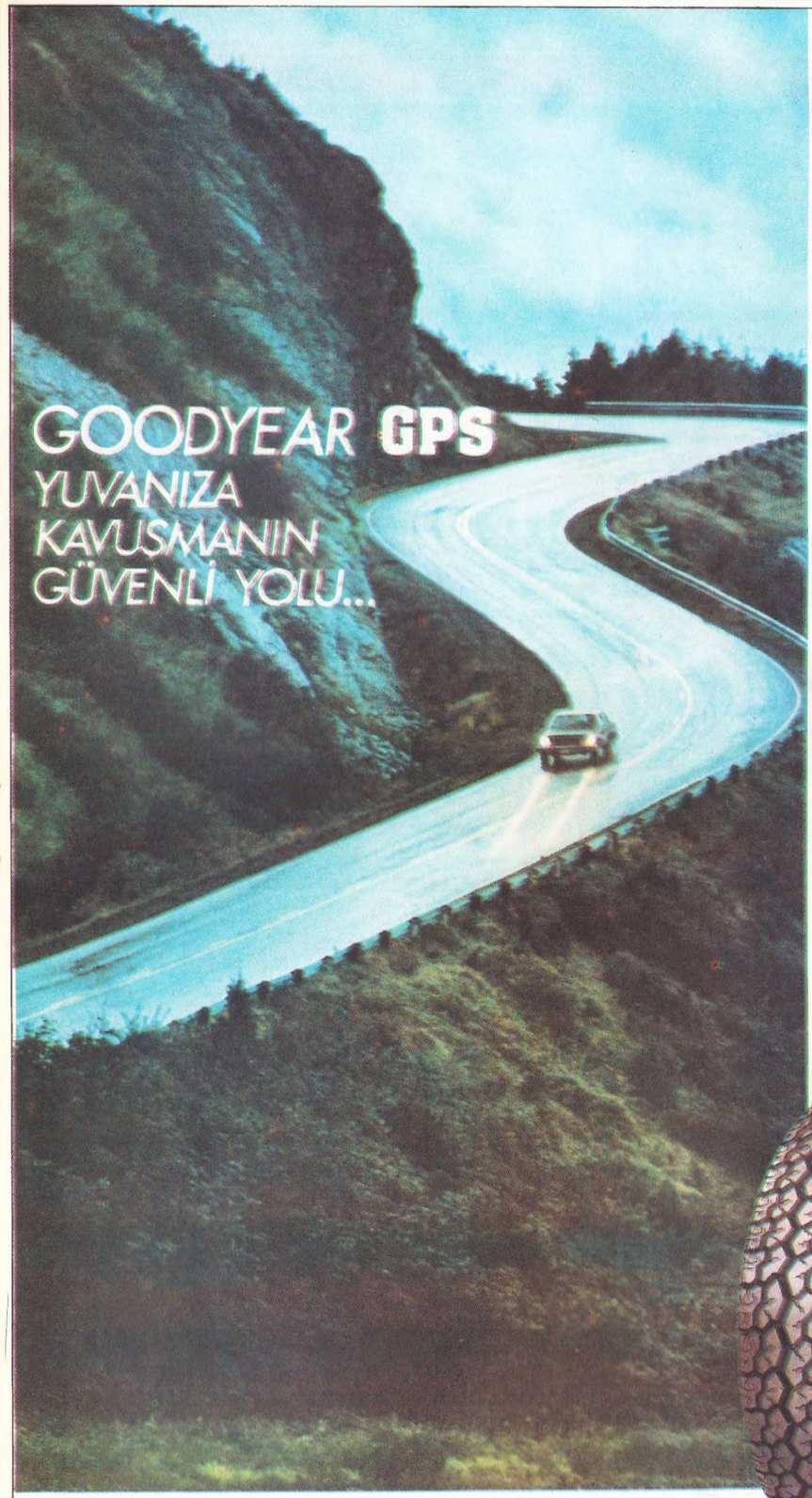

Goodyear teknolojisi, yepyeni bir çelik kuşaklı radial sunuyor şimdi: Goodyear GPS!

Uzun süreli araştırmalar ve bilgisayar çalışmaları sonucu yaratılmış ideal lastik...
Özel deseniyle, her tür hava koşulunda, yol kavrayışı tam; frende ve virajda güvenli. Esnek, yumuşak sürüş kabiliyeti ile konforlu, dayanıklı ve ekonomik! Gerek şehir trafiğinde, gerekse uzun yollarda direksiyon rahatlığı mükemmel...

Goodyear GPS: Güzel, keyifli yolculukları seven... evine güvenle kavuşmayı özleyen sürücüler için!

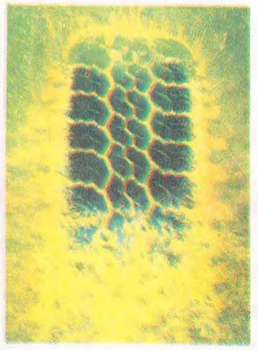

Islak zeminde üstün tutunma.

GOODYEAR
YUVAMA ULAŞTIR

GOODYEAR

KUTU / Salih MEMECAN

DÖŞEMEALTI

Döşemealtı Yün Halı...

Akdeniz kıyılarından evinize bir esinti: mavi denizden, kırmızı sıcaktan, koyu yeşil ormandan... Güzel evinizi daha güzelleştirecek, sıcak odanızı daha ısıtacak, renkleriyle, yün dokusuyla...

El emeği, göz nuru, sabır: binlerce ilmek... Yüzlerce yılın geleneği desenler, renkler.

Döşemealtı Yün Halı...
El Halısı...

Türkiye'nin en güzel halıları Bazaar 54 için dokunur...

BAZAAR 54

"Kalite"

Nuruosmaniye Cad. 54 Cağaloğlu
İSTANBUL

Randevu ve Halı Kataloğu için 520 80 80-81'den Sn. Gülay Kasacı'yı arayınız.

BAZAAR 54 bir NET ŞİRKETLER GRUBU kuruluşudur.